BRAF,

DE PROFEETHOND

DOOR

CHARLES DE COSTER

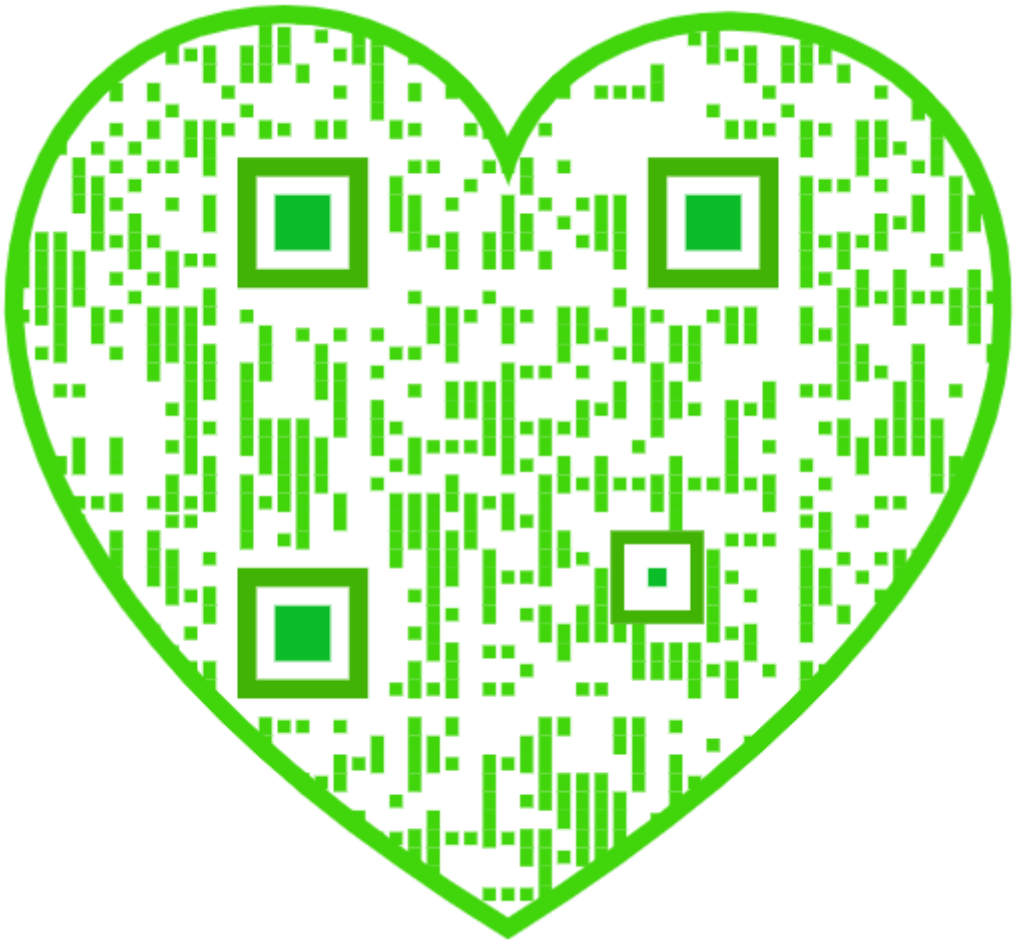

DE VLAAMSCHE BOEKEN
DER MEULENHOFF-EDITIE

DE VLAAMSCHE BOEKEN
DER MEULENHOFF-EDITIE

UITGEGEVEN DOOR J. M. MEULENHOFF
TE ANTWERPEN EN AMSTERDAM
MCMXIX

BRAF, DE PROFEET

EEN VERHAAL
VAN ONTROUW EN MINNE

EN ANDERE BRABANTSCHE VERTELSELS

VAN

CH. DE COSTER

BEWERKT DOOR JOH. DE MAEGT

UITGEGEVEN DOOR J. M. MEULENHOFF
TE ANTWERPEN EN AMSTERDAM
MCMXIX

DIT ZIJN DE BRABANTSCHE
VERTELSELS VAN CHARLES
DE COSTER BEWERKT DOOR
JOH. DE MAEGT - JULI 1918

INHOUD.

BLADZ.

DE ONUITSTAANBARE VOORREDE 7

BRAF, DE PROFEET 10

OOTMOEDIGE BEDE AAN DE KOMEET. . . . 76

CHRISTUS. 85

DE SCHIMMEN 110

DE MASKERS 119

SER HUYGS 138

DE TWEE HERTOGINNEN. 167

DE ONUITSTAANBARE VOORREDE.

DEZE *Brabantsche Vertelsels* zijn een bewerking van Charles De Costers *Contes Brabançons*.

Als Brabantsche Vlaming was het mij een genoegen, van den Uitgever, de opdracht tot verdietsching te aanvaarden. Ik had het gevoel alsof ik in de gelegenheid kwam een onrecht te herstellen, aan Vlaanderen terug te geven, wat aan Vlaanderen toekomt.

Het werk heeft mij een paar zomermaanden gekost: ik had ze er graag voor over. Deze prettige, frissche, gebloemde, vaak zoo zonnige en leutige Brabantsche Vertelsels en hebben mij niet belet de Junibloemen te zien bloeien, noch de Julizonne te genieten.

Toch en kan ik het niet verhelen dat het boek mij soms wrevelig stemde. Daar hadden enkele hoofdstukken, met bezwaarlijk aangedikte romantiek, schuld aan; ook wou het me voorkomen dat er af en toe hinderlijk naar humor was gestreefd.

Maar daarmede is mijn voorraad kwade critiek ongeveer opgebruikt. En, in gemoede, zij hier verklaard, dat wie De Coster liefheeft — zijn er anderen? — en hem doorgronden wil — wie zou dit niet? — zijn Brabantsche Vertelsels lezen moet.

Is hier nog niet de meester aan het woord die het oolijke Smedje Smee, den schalkschen Thijl, de zoete Nele, den sulligen Lamme Goedzak scheppen zal: keer op keer vonkt en flikkert het wonderbaarlijk in de Contes Brabançons; onmiskenbaar smeult hier reeds het heerlijke vuur, dat opgloeien zal in de tegenkomsten van *Les Frères de la bonne Trogne*, en opvlammen in Thijls boertige avonturen en tragische perijkels.

Het verhaal *Braf le Prophète* vangt aan in Zeeland, waar ook de zoon van Soetkin en de dochter van Katelijne uit den tooverslaap ontwaken.

In *Les Masques* treden gestalten op, die wij in de Contes Flamands en in den Thijl Uilenspiegel weer ontmoeten.

In *Ser Huygs* en in *Humble supplique à la Comète* hoort ge reeds den eigenaardigen klop van De Costers vaardigen kunsthamer, die later zoo verrukkelijk zal rinkinken, of groeien tot dreunenden mokerslag, met karbonkeling van sissende gloeisprankels.

Les Fantômes en *Les deux Duchesses* symboliseeren de kunstbelijdenis van den schitterenden fantast.

Les Contes Brabançons, verschenen in 1861, zijn niet spontaan als een geheel ontstaan. Het is een zeer geschakeerde verzameling van in waarde diep verschillende schetsen en verhalen, geschreven in de twaalfjarige tijdspanne, die met 1848 intreedt. Het is vooral een hoogst merkwaardige weerspiegeling van de ontwikkelingsphasen van den genialen schrijver.

In 1848 — De Coster was toen ongeveer twintig jaar oud — schreef hij *Ser Huygs*, een verhaal dat aanvankelijk *Mohammed* heette.

Les deux Duchesses, ontstaan in 1849, onder

den titel *Raison et Imagination* en, in 1854, door de Revue Trimestrielle opgenomen, is een gedicht dat, na belangrijke omwerking, in prozavorm de Contes Brabançons sluit.

Eveneens vloeide *Fantômes* als een gedicht uit De Costers pen. Het werd *Silhouette d'un Fou* gedoopt. In 1856, komt het stuk, als de bijna geheel tot proza omgewerkte *Histoire d'un Ami*, in het tijdschrift Uylenspiegel, tot het, in 1861, onder de definitieve kerstening *Fantômes* in de Contes Brabançons een plaats vindt. Dit verhaal heeft met *Les deux Duchesses* een opvallende overeenkomst: *duchesse Raison* speelt dezelfde rol als *fantôme Bon-Sens*.

Ook de *Humble Supplique à la Comète* komt, in 1857, en *Les Masques*, in 1859, in Uylenspiegel voor; het laatstgenoemde verhaal heet er *Les Aventures d'un Coucou*.

Braf le Prophète en *Christus* dagteekenen uit de eerste periode van de Costers schrijversloopbaan.

Tot slot: onweerstaanbaar was de drang in mij naar eigen Vlaamsche zegswijze, waar het algemeen Nederlandsche woord mij te zwak, of te dof, of minder juist zou hebben geklonken; dat ik er aan toegaf zal mij wel niet euvel worden geduid: Les Contes Brabançons zijn toch een specifieke uiting van Vlaanderens hart en Vlaanderens geest die, naar De Coster zelf getuigt, nooit en zullen begraven worden.

JOH. DE MAEGT.

BRAF, DE PROFEET.

I.

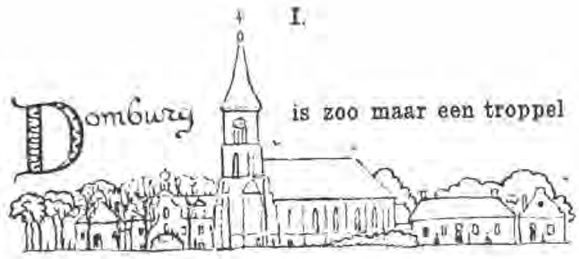

huizen aan de westkust van het eiland Walcheren.

Evenals de andere dorpen van Zeeland, werd het bitterlijk bezocht door tormente van grondverschuiving en watersnood; meer zelfs dan die broeders leed het teistering en rampe.

Een grauwelijke brand vernielde het, zekeren dag, van nok tot vloer; pas was het uit zijn asch weer opgestaan of de zee buischte er naar toe en verzwolg de helft der huizen; die slapen nu onder het zand. Toen verschanste Domburg zich achter de duinen en de groei kwam er weer in.

Omstreeks 1857 was Domburg een lange, breede straat, waar pronte baksteenen woningen lachten uit al haar grijs, groen en rood gepinte deuren, blinden, kozijnen en ramen.

De gezeten lieden van het eiland, en ongetwijfeld die van elders, gaan er graag baden in de golven der Noordzee. Domburg onthaalt ze in schoone herbergen, net villa's onder het

geboomte. Van zijn hoogste duin ziet ge het geheele eiland Walcheren, als een bloemtuil die op de zee drijft.

II.

Josephus Hermann, geboren Gentenaar, woonde met zijn dochter Anna in de groote straat van het dorp.

Hermann behoorde tot dat geblokte en gestuikte slag mannen, onze Vlaamsche steden eigen. Hij was zeer sterk en broodgoed. Maar wee wie hem tergde! Een matroos wou eens Anna kussen tegen haar zin: Hermann wierp hem door het raam.

Anna: achttien jaar, goudbruine oogen, blond haar, de weelderigste jonge meisjesleest die een beeldhouwer, in zijn zuiverste droomen van schoonheid, kan scheppen. En de fijne, roze weefsels van haar lichaam waren als door een kriekende zon belicht: dat kwam van de teere kleur van haar jeugdig bloed.

Anna's trouwe maat was Braf, een stoere, witte Newfoundlander. Een dichter zou misschien gemeend hebben dat een geest achter de gedaante van Braf gevangen lag: zoo was het al verstand, mysterie en diepte in zijn groote oogen. Braf speurde reeds den vijand vóór Anna of Hermann iets vermoedden. Dan bromde hij dof, stak de lippen op en was zienlijk boos. Zijn meesters mochten ten volle vertrouwen op degenen door wie hij zich aan liet halen! Maar zij begrepen niet altoos zijn wenken. Dan ging Braf zich uitstrekken bij den haard, rekte zijn zwaren, ontmoedigden muil op zijn sterke voorpooten, en peinsde:

— Ei, als ik maar Hollandsch sprak, zou 't gauw blijken, dat een sukkelaar van een hond

meer verstand heeft van de wereld dan zij!

Vroeger behoorde Braf toe aan Hermanns zwager, aangesteld door de *Human Society of London*, bij het reddingswerk der schipbreukelingen, op de kust van Wales. Elkeen weet welke voortreffelijke helpers de rasgenooten van Braf op die gevaarvolle tochten zijn: hij zelf was een der trouwste.

Toen Anna's moeder erg ziek werd en het haar broeder had laten weten, verliet deze Liverpool, met Braf. Te laat evenwel kwam hij te Domburg aan om zijn zuster nog vaarwel te zeggen: zij was reeds overleden.

Hij vestigde zich te Domburg, en stierf er op zijn beurt van koorts of van verveling: Anna erfde den hond en de spaarduiten van haar oom.

III.

Op een Juniavond zat Hermann te peinzen.

— Anna, zei hij tot zijn dochter, het sneeuwt al lang op mijn hoofd. Als die kerkhofbloemen komen, dan gaat het haar er van door — en de mensch ook. Gij moest nu aan trouwen denken, kindlief.

— De dood, ging Hermann voort, komt gelijk een onweder. De blauwe lucht is vol zonne; daar verschijnt een zwart stipken; 't is niets: een onnoozel beetje damp; het groeit ziender-oogen; het roept al de wolken van de wereld op, bedekt den hemel, kruipt voor de zonne, en brengt overal donkerte, waar zooeven het klare licht was. Zoo ook met ons, meisje; het zwarte stipken is...

Hier brak Hermann af:

— Braf, wat scheelt er aan, kerel? vervorderde hij. Anna, zie hem eens heen en weer

loopen, en mij aankijken, en zijn ooren spitsen, en zijn kop op den vloer leggen! Hoor hem snuiven! Ze zeggen dat de geesten verschijnen als ge van doode menschen spreekt. Komt er ook storm als ge 't over onweer hebt?... Braf wil er uit; daar zit iets achter... Voort, jongen!

Hermann opende de deur: Braf schoot, als een pijl uit den boog, naar zee.

— Verduiveld, daar is iets aan de hand! vloekte Hermann.

Hij stond met zijn dochter, op de zulle, gespannen te kijken en te luisteren. Het dorp sliep: het was tien uur, God noch mensch op straat. Er woei een scherpe wind, en het begon dikke druppels te regenen. De stilte werd alleen gebroken door het gekras van verroeste ijzeren weerhanen, en het doffe, eentonige gerucht der branding aan het strand.

— Vader! Vader! schruwelde Anna plotseling, ik hoor schieten. Daar gebeurt een ongeluk op zee. Lieve God! zou dat de dokter zijn met de drie heeren, die van middag op de meeuwenjacht zijn uitgegaan? Roepen ze niet?... Hoor! dat is Braf... Het is verschrikkelijk... Ze deden hun boot, voor de grap, zoo gevaarlijk schommelen... Er was er vooral een, zoo'n flinke, jonge man, met een jagerspak. Vader! wij moeten ze helpen.

IV.

Hermann en had op de aansporing van zijn dochter niet gewacht. Ze stond nog te lamenteeren, en daar had hij zijn waterlaarzen al aan en zeerde hij weg, een aangestoken lantaarn in de hand. Hij kwam op het duin; wat groeide het schieten en het roepen, toen zijn licht zichtbaar werd van uit zee!

Hermann liep in de richting van het geroep, drumde den bootshaak, dien hij onderweg voorzorglijk mee had genomen, in het zand en — daar hing zijn lamp als een sterreken der hoop.

Op een kruis en een slag stond hij tot aan de heupen in het water. Toen vernam hij geklots van riemen en hoorde duidelijk den angstschreeuw:

— Een man overboord, aan uw linkerhand! Vijftig gulden als gij hem redt!

Hermann stond te scheute zijn jas uit te gooien en zich in de golven te werpen; maar

een gejaagd snuiven trok zijn aandacht, en op den rug van een zee werd hij een witte gedaante gewaar die er een zwarte voortsleurde. Beide kwamen naar hem toe: hij herkende Braf, die een man naar het strand sleepte.

Onderwijl hij den drenkeling de eerste hulp verleende, schreeuwde Hermann:

— Dezen kant, heeren! Uw vriend is op 't droge! En, Goddank, misschien gered!

— Bravo! klonk het van uit zee. Bravo! we komen.

— Roeit naar de lamp toe, riep Hermann terug, ik zal u aan wal halen.

Dat kostte hem maar luttel tijds. Drie diep ontstelde mannen sprongen uit de boot. Een hunner was een dokter. Terwijl hij zijn vrienden gerust trachtte te stellen, belichtte hij met Hermanns lantaarn het gelaat van den bewustelooze.

— Er is nog hoop, besloot hij na een kort onderzoek, Izaak kan zwemmen, lang zal hij niet onder water gebleven zijn. Gauw nu, heeren, vatten wij zijn hoofd, zijn armen, zijn beenen! En dan in stormpas naar de naastbijzijnde herberg.

Onder Hermanns geleide liepen ze vlug naar het Schuttershof.

Braf volgde op een drafje.

V.

De man, die zoo uit de zee werd gehaald, heette Izaak van Wildensteen. Onder het waakzame oog van den dokter werd hij languit op een tafel gelegd, ontkleed, en duchtig gewreven; zijn neus werd volgestopt met scherpe snuiftabak, uit de doos van den waard.

Het duurde een kwartier lang: het wrijven werd schrobben. Daar kon de meest weerspannige drenkeling niet ongevoelig voor blijven. Izaaks gezicht trok saam tot een leelijken grijns: hij niesde zwaar, verschillende malen.

— Gered! juichte de dokter, en hij stopte Hermann een bankbiljet van vijftig gulden in de hand.

— Krijgen is goed, meende deze, maar geven is beter.

— Gij verdient de medalje, beloofde de dokter, ik vraag ze voor u aan.

— Die is voor Braf, wedervoer Hermann.

En hij keerde met zijn hond huiswaarts. Hier vond hij zijn dochter in onrust wakende; hij vertelde haar zijn tegenkomsten en hoe, dank zij de hulp van God en van Braf, haar schoonen jager het leven werd gered.

— Brave Braf! loofde Anna, en zij streelde het goede dier op zijn natten rug.

VI.

Izaak van Wildensteen was nogal zonderling aangelegd. Hij was welgemaakt van leden, tamelijk jong, rijk, in het geheel geen kwawuite. Bedreven in de taal die zekere vrouwen graag hooren, met meer zinnen dan hart, had hij een geduchte don Juan kunnen zijn; maar hij was een bangerik, een dier ringhalzende, gepoetste boudoirhaantjes die, feller van kam dan van spoor, liever galante zegepralen missen dan gevaarlijke avonturen te wagen, ter eere van een paar minnelijke oogjes. Hij was iemand om te trouwen uit angst voor den degen of den knuppel van een vader, die de schande eener bedrogen dochter op haar verleider wou wreken.

Een blijde Junizonne goot breede geuten ochtendlicht in de ruime zitkamer van Hermann. Deze las den Bijbel, bij de schouw. Aan een der ramen zat Anna te naaien. In den haard walmden een paar turven. Boven den schoorsteenmantel zong een vink. Een oude papegaai taalde schorkeels de kraai na, en sloeg zijn snavel tegen de staven zijner kooi, die op een tafeltje stond. Aan Anna's voeten lag Braf te ronken als een donder. Eensklaps sprong hij op, moorelde en vloog naar de deur. Er werd geklopt.

— Binnen, riep Hermann.

De mooie Izaak verscheen in het deurgat, maar bleef bedremmeld staan voor den beergrooten hond. Hermann riep het beest tot zich, de jonge man trad binnen. Blij verrast, boog hij hoffelijk voor Anna en stak haar vaardig een fraai complimentje toe.

Het meisje antwoordde met een lief hoofdknikje, en schoot een kleur.

Dan keerde Izaak zich tot Hermann en verklaarde het doel van zijn bezoek: hartelijk dank te zeggen aan zijn redder.

— Al de eer komt aan Braf toe, beweerde Hermann.

— Prachtige hond, zei Izaak, de hand uitstekende om Braf te streelen.

Maar deze, blijkbaar weinig ingenomen met die hulde, toonde twee rijen grimmige tanden.

Waarvoor hij een schop kreeg van Hermann.

Braf scheen verongelijkt, strekte zich ontstemd uit voor de haardstee, en legde zijn dikken kop op zijn voorpooten. Onafgewend loenschte hij dreigend naar Izaak en grolde telkenmale dat deze den mond opende.

Hermann bracht een stoopje *klare* op tafel.

Er werd geklonken. Het gesprek vlotte. Anna was in haar schik; haar koontjes kriekten, en haar radde tongsken ging gelijk een spoeleken.

Izaak voelde dat hij haar niet mishaagde. Dan kwam een nare gedachte in hem op, en bots bleef hij steken in een galante spreuk, en vroeg aan Hermann of het waar was dat bij hem eens een matroos door het raam verhuisd werd...

— Dat is waar, glimlachten Hermann en Anna te gelijk.

Izaak huiverde bij dien glimlach.

Toen hij wegging, deed Braf, hoe ongewenscht ook, hem uitgeleide. Wou 't beest zekerheid hebben van het vertrek? Men heeft het nooit geweten.

VII.

De wonderbare schoonheid van Anna werkte op het gauw gloeiende brein van Izaak. Hermann

had een klein winkeltje in dranken en kruidenierswaren. Izaak kon er vrij zijn hoofd binnen steken zonder opspraak te verwekken. Geen dag liep tende of hij moest een woordeken wisselen met Anna.

Het trof soms dat de vader uit was; maar dan bleef Braf trouw in de kamer, als een bewaker van Anna's eer. Gebaarde Izaak maar even haar hand aan te raken, Braf schoot brommend uit, te wege hem naar de keel te springen. En hoe Izaak ook schoon sprak, dat Anna dien lastigen vriend zou binden, zij deed het niet.

Twee maanden later: Anna beminde Izaak en Izaak beminde Anna. Hij was niet weg te slaan van haar huisje; kon hij er niet binnen, hij draaide er rond. Onder het rustige dak, bij den peislijken haard, heerschte de lichtende schoonheid van het jonge meisje als de godin der jeugd, en lokte hem onweerstaanbaar aan. Zijn gepeinzen en droomen stookten zijn brandende drift en tooverden hem onverpoosd den zonnigen blik voor, uit de bruine oogen der beminde, de sierlijkheid van haar stap, en al de jonge, onschatbare bevalligheid van haar rein lichaam. Maar hij beminde Anna op zijn manier: niet om haarzelf, maar uit zinnelijke begeerte; zij moest zijn minnares worden . . .

Hij vernam, dat Hermann met Braf naar Middelburg zou gaan, op drie mijl van Domburg, om er zekeren heer Verhaegen, uit Goes, een te velde staande partij meekrap te verkoopen.

Dien dag zou Anna alleen zijn, en dan of nimmermeer zou het gebeuren.

Die dag kwam. Izaak trok zijn mooiste pak aan, plunderde zijn rijkste juweelendoos, trad Hermanns huisje binnen. Hij dweerschte den winkel; hij beefde, meer van vrees dan van

liefde. Hij opende de deur der zitkamer, waar hij Anna alleen vond, bij 't venster, een oude panen jas van haar vader verstellend.

VIII.

Anna maakte een dienaresse, en zei: Dag, mijnheer Izaak, gij zijt schoon gelijk een sterreken.

Wildensteen keek zwijgend rond.

— Wat zoekt gij, vroeg Anna.

— Waarom, huichelde hij, zie ik uw vader en Braf niet?

— Gij weet toch, zei Anna, dat ze saam vanmorgen naar Middelburg zijn gegaan.

— Zooveel te beter! meende Wildensteen, dan kunnen wij ten minste eens klappen.

— Dat kunnen wij toch altoos?

Wildensteen gaf geen bescheid. Hij stond voor Anna en schroefde zijn blik in den haren. Zoo kijkt de ware liefde — maar ook de zinnelijke drift. Anna bloosde en sloeg de oogen te grondewaard.

— Kijk me zoo niet aan, verzocht ze, als 't u blieft!

— U niet aankijken! trilde het uit Izaaks mond. Maar weet gij dan niet, dat gij de allerschoonste zijt? Weet gij niet dat ik u wondergeren zie, met uw gezicht gelijk een bloeme, met uw oogen van den hemel, met uw hart vol goedheid? Weet gij niet, hoeveel uren ik uw beeld heb bewonderd in mijn geest! Dan zag ik u met uw fijn wit kapje, met uw gouden plaat die op uw zuiver voorhoofd schittert! Hoe dikwijls stond ik, bescheiden verliefde, u van verre te bewonderen, als gij naar de kerk gingt! Met uw fraai stroohoedje; met uw bloedroode kralensnoer aan het breede, gouden slot;

met uw kleine fluweelen schoentjes; terwijl uw slanke leest en uw ronde borst onder uw jakje van glinsterende zijde zich aflijnden, en de zware plooien van uw zwart en blauw gestreepten rok wiegden, op de maat van het verrukkelijke bewegen van uw heupen!

— Ik zou niet zoozeer op de kleeren letten, Izaak, zei Anna.

Maar Izaak en hoorde of begreep dat niet.

— Ja, ging hij hartstochtelijker voort, schooner dan een koninginne! Schooner dan de verloofde van den schoonen gevallen aartsengel! Anna! waren wij alleen, verre van het geruchte, verre van de wereld, wij zouden het geluk uitvinden, indien God het niet reeds geschapen had voor deze, die mekaar geren zien!

— Spreek zoo niet! keurde Anna af.

Hij viel op zijn knieën.

— Ach, klaagde hij, de oogen vonkelend van drift, de vrouwen weten niet al wat ze ons kunnen doen afzien! Wat geven zij om onze nachten zonder slaap, om onze dagen zonder rust? Als wij lijden gelijk de verdoemden die, in hun vuurpoel van solfer, de armen uitstrekken naar de frissche hemelweiden waarvan hun beulen hun het folterende schijnbeeld toonen! Als ons hart bonst en ons bloed ons verschroeit! Voelen zij dan de hitte van den brand die ons verteert? Ach! droeve liefde! langdurige martelarije!... De vrouwen, zij zijn schoon, zij bewonderen haar eigen in den spiegel — en daar hebben zij genoeg aan.

— Gij zijt onrechtvaardig, strafte Anna.

— Onrechtvaardig? herhaalde hij.

— Ja, beefde haar stem. Dan vreezende te veel gezegd te hebben, wendde zij het hoofd af. Een traan viel op den vloer.

— Gij weent, troostte hij. Mijn arm duivinneken toch!

Anna schudde het hoofd.

— Wat meent gij daarmede? vroeg Izaak. Denkt gij dat ik u wil bedriegen? Mijn vrouw zult ge worden, mijn levensgezellin; gelukkiger dan de andere vrouwen en veel vrijer. Mijn vrouw vóór God, Anna, want de tusschenkomst der menschen zou de heiligheid van onze liefde verstoren.

— Izaak, zei het jonge meisje, ik begrijp u niet wel. Maar God en mij moogt ge nooit beliegen...

— Eindelijk, juichte hij, gij ziet mij dan toch geren? Hij boog zich naar haar toe, voor een kus, maar zij stiet hem terug.

— Waarom, vroeg zij, komt gij altoos als mijn vader er niet is?

— Weet ik het, was zijn antwoord, terwijl hij haar, hoe ze zich ook verweerde, tot zich trok, weet ik waarom ik kom! Ik kom, omdat ik kom. Omdat ik u liefheb. Omdat ik u wil zien. Omdat gij schoon zijt. Omdat ik zonder u niet leven kan, en omdat ik wil dat gij mij lief hebt...

Daar vliegt de winkeldeur open. Izaak springt achteruit, bekijkt Anna gelijk een misdadiger zijn rechter, en stottert ontdaan:

— Zwijgen! Zeg hem nog niets! Ik smeek er u om.

— En waarom toch niet? vraagt Anna argeloos.

IX.

Hier zijn ze, de twee ontzettende wezens die Izaak zoo innig hoopte vandaag niet te zien.

Het een sluipt om hem, staart omhoog, tanden bloot. En wat ijselijke hondssnakken! In welk deel van zijn lijf wil dat monster ze

slaan? In den arm? den nek? de beenen? Dat zijn geen tanden meer, dat zijn angels, dolken, houwers! Ha! hoe heerlijk moet het nu buiten zijn, en hoe frisch de lucht die ge niet in deze kamer ademt.

Izaak heeft het danig benauwd. Daar is ook Hermann, de hand op de kruk der halfgeopende deur. Zijn blik is buitengewoon scherp, vanmorgen. Die pezige klauwen aan zijn stevige armen zijn dezelfde die destijds den rampzaligen matroos door het raam werkten. Was het dicht of open, dien dag, dat raam? Was het gesloten, zooals nu, dan is bijgevolg de arme duts er dwars doorheen gegooid; dan is hij bijgevolg vernesteld, gebroken en vol bloed in de straat gekwakt. Izaak heeft het koud. Hermann opent den mond. Wat zegt hij?

Dat de meekrap verkocht is; dat hij op een paar stappen van zijn huis, in den Rooden Leeuw, bij Jan Maranus, den heer Verhaegen, van Goes, heeft ontmoet, met wien hij zaken had, en die enkele dagen te Domburg kwam doorbrengen om er baden te nemen.

Alsof die mijnheer Verhaegen thuis geen bad kon nemen!

Izaak beeft. Hij is bleek. Hij durft geen oog slaan op Hermann, wiens blik hij vreest, noch op Braf, die om hem grommelt, noch zelfs op Anna.

Deze ziet in zijn ontsteltenis alleen verlegenheid, verbeeldt zich dat hij snakt om haar ten huwelijk te vragen, maar dat hij zwijgt omdat hij niet durft spreken. Zij nadert hem en vezelt aan zijn oor:

— Vrees niets, Izaak, vader is een beste man.

Ha! hoe dat Wildensteen, in den grond van zijn ziel, dien besten man hier verre vandaan

wenscht! Maar het is te laat. Hermann bekijkt hem oplettend. Hij bekijkt dan zijn dochter en ziet dat ook zij ontdaan is.

— Wat heeft de heer van Wildensteen toch te vreezen, vraagt hij haar, en wat kan hem mijn goedheid schelen?

— Moed, Izaak, spreekt Anna.

— Waarom, vraagt Hermann, noemt gij den heer Wildensteen bij zijn voornaam?

— Dat zal ik u niet vertellen, ontwijkt Anna, en ze loopt verlegen weg.

Hermann staart Izaak aan die, steeds meer in de war, zegt wat hij niet zeggen wil, en stamelt: Ja, ja, zeker... zoo is het... ik, meende... ik dacht... uw dochter, juffrouw Anna, ik zie haar geren en als...

Hermann glimlacht: Maar, mijn beste jongen, moet ge nu zooveel omslag maken om de dochter van een armen man te vragen?

Bij die woorden herstelt Izaak zich. De vrees had hem reeds allerlei eerlijke gepeinzen ingegeven: dat, alles wel beschouwd, het huwelijk nog zoo verschrikkelijk niet is, dat Anna braaf is en schoon; dat hij haar prachtige kleeren zal koopen; dat hij trotsch op haar zal mogen wezen; dat, alles wel beschouwd, het beter is goed te doen dan kwaad, en dat het beter is een meisje te huwen dan ze te verleiden.

Die wijze gedachten frisschen zijn geest op, en versterken zijn hart. Zijn blooheid wiekt weg gelijk een verraste kerkuil. Hij beeft niet langer, noch is bleek. En hij richt eindelijk een helderen blik op Hermann.

Hij sprak zonder omwegen: dat hij te Gent woonde, tachtig duizend gulden bezat in obligatiën en voor ongeveer even zooveel eigendommen in Walcheren! Ieder jaar, vertelde hij,

kwam hij, in Juni, zijn goederen bezoeken ... Dan prees hij zijn eigen karakter, en schreef zich een groot harte toe. Zijn zee-avontuur loofde hij als het gebenedijde toeval dat hem, voor de eerste maal, bij Anna had gebracht. Hij bekende zijn liefde en vroeg haar hand.

En Herman had daar vrede mede.

X.

Het geraakte een tiental dagen later. Hermann en Wildensteen hadden nader kennis gemaakt. De oude man was blij in zijn hart bij de gedachte aan het huwelijk dat, naar hij meende, zijn dochter een gelukkige toekomst zou brengen. Wildensteen van zijn kant, had er zich bij neergelegd zijn vrijgezellenleven vaarwel te zeggen. Overigens, hoe meer hij met Anna omging, hoe meer hij van haar ging houden. Niet alleen mocht hij ze ganschelijk omvatten met zijn verliefden blik, zonder eenige vlek in haar schoonheid te ontdekken, maar ook in haar helder gelaat, in haar steeds oprechte oogen, zag hij zooveel vertrouwen, zachtheid en edelheid, dat het hem onmogelijk was niet onder haar bekoring te komen.

Anna was niet meer dezelfde sedert zij wist dat ze trouwen zou. Soms weende zij zonder grond, of zat afgetrokken, in gepeinzen neer. 's Noens kwam het voor dat ze vergat te eten, en bij het ontbijt gebeurde het dat ze van een heel torentje boterhammen proefde, zonder er een van te verorberen. Suiker en zout gaf ze wel eens een verkeerde bestemming, terwijl zij zoek geraakte voorwerpen op onmogelijke plaatsen wou terugvinden. Hermann betrapte er haar herhaalde malen op, dat ze tewege het eten

voor Braf klaar te maken, het mes in het brood liet steken en, minuten lang, aan geen doorsnijden dacht; haar wijdopen oogappels schenen dan de ruimte te willen peilen, en in de toekomst te lezen of het huwelijk haar geluk of ongeluk zou brengen.

Dikwijls werd haar gelaat zoet en stralend als van een engel. Haar vader bezag haar, en vroeg niet van hoeveel innige teederheid en hemelsche toewijding haar meisjesziel droomde voor den verloofde die haar man zou worden.

De eenige die knorrig bleef, was Braf.

XI.

Zes uur, het frissche uur waarop de laatste nachtnevel verdampt en de zon, met zachten straal, de natuur wakker streelt. Bij Hermann wordt Izaak op het ontbijt verwacht. De oude man zit, met den Bijbel op de knieën, bij het vuur te droomen. Anna heeft koffie gezet die door het geheele huis geurt; zij aait Braf.

— Vader, vraagt ze, had Izaak nog niet hier moeten wezen?

— Ja, antwoordt Hermann.

— Blijft hij nog lang weg, dan neem ik de koffiekan van het komfoortje en krijgt hij ze koud, de lekkere koffie, die hij zoo graag drinkt.

Anna neemt de koffie niet van het komfoor! Integendeel, zij blaast de kolen aan en gaandeweg, terwijl ze werktuiglijk Braf blijft streelen, dwalen haar gedachten af naar de komende tijden.

— Niet waar, Vader, als ik getrouwd ben, gaan wij te Gent wonen? vraagt ze. Gij zult blij zijn weer uw vrienden te zien, en Braf zal misschien ook eens graag andere lucht hebben. Het is al een poosje dat ik hem nog zag lachen;

weet ge wel, Vader, als hij vol blijdschap zijn lippen optrekt en zijn tanden toont? Kom, Braf, zijt gij het misschien vandaag van zins?

Braf toont zijn tanden, maar niet om te lachen; hij richt zich op en gromt: Izaak kwam de kamer binnen.

Anna stampt ongeduldig met haar klein voetje op den vloer: Hij zal dan nooit veranderen, mort zij.

— Toch wel, meesmuilt Wildensteen, als hij mij zal verslonden hebben.

— Komt aan tafel, kinderen, zegt Hermann.

Het ontbijt liep tende. Er was gesproken geworden over geluk, over toekomst en over trouwen op hoop van zegen. Hermann had opgehaald van zijn vrouw, die twintig jaar jonger dan hij was geweest en hem toch in den dood was voorgegaan.

— Meisken, zei hij, ik heb gedroomd dat uw arme moeder mij bloemen bracht. Men beweert dat het geen voorteeken van geluk is als men tezelfdertijd van bloemen droomt en van dooden; maar ik geloof aan die dwaasheden niet. De dierbare schim mag verschijnen als zij wil, zij zal steeds welkom zijn. Kinderen, in haren naam zegen ik u.

Izaak en Anna knielden. En Hermann zegende ze:

— Dat de hemelsche Vader het graan late neerdalen op uwe zolders, het brood in uwe kast, den wijn in uwe kelders, de kracht in uwe ziel en de liefde in uw hart; en dat Christus u onder zijne heilige bescherming neme. Amen.

— Amen, herhaalden Anna en Izaak.

— En nu, ging Hermann voort, mijn zoon en mijne dochter, staat op, en geeft elkander den verlovingskus.

Voor de eerste maal gaf Anna haar reine

lippen aan Izaak, voor de eerste maal drukte deze haar aan zijn hart.

Ten toppen uit van geluk, hield hij Anna in zijn armen, toen Braf, waaraan niemand op dat oogenblik dacht, naar Izaak toeschoot als om hem te verworgen. Maar Hermann verijdelde den woesten aanval, door het dier ten gronde te werpen met een kracht waarover hij alleen beschikte.

Izaak en Anna hadden elkander losgelaten.

— Als die hond dol is, zei Hermann toornig, dan moet hij dood geschoten worden.

— Neen, hij is niet dol, daar ben ik zeker van, suste Anna. Zij ging bij Braf, streelde hem den kop, en sprak zoetekens: Vader, hij likt mij de hand, ziet ge wel dat hij niet dol is; laat hem nu los.

Nauwelijks liet Hermann hem vrij of Braf stond op en streek den berouwvollen kop langs de knieën van den grijsaard.

— Dat is niet genoeg, zei Hermann aangedaan, vraag pardon aan Izaak.

Hij greep hem bij zijn nek en sleepte hem voor de voeten van den jongen man. Nauwelijks raakte Braf ze aan of hij zette de pooten schrap en wrong zich achteruit.

— Dat is een buitengewoon taaie haat! zei Izaak.

Toen werd Hermann kwaad: Hij zal u vergiffenis vragen, of ik dood hem.

Hij sloeg er op; Braf jankte, maar verzette geen poot, en hield den kop afgewend.

— Het is gevaarlijk hem tot het uiterste te drijven, zei Anna, laat hem loopen, vader.

Hermann liet den hond los; die bedroefd naar den haard terugkeerde. Daar wierp hij zich plomp neer, kreunde en keek Hermann aan: in dien hondenblik lag een stil verwijt.

XII.

De lezer gelieve zich nu naar Meulestede te begeven, bij Gent, in een groot park met een lief Renaissance kasteel.

De eigenaar van kasteel en park heet Dirk Ottevaere... Dirk is geen gewoon mensch. Toen zijn vader nog leefde had eens zijn leermeester, een soort Basilius, een schijnheilige schoolvos, het meisje belasterd waarop Dirk zijn jeugdige zinnen had gesteld.

Dirk wees hem de deur met deze woorden, — het meisje dweerschte juist het grasperk vóór het kasteel:

— Kijk, wijsneus; bekijk haar en bekijk u. Gij zijt dom, gij zijt leelijk, gij snuift, en gij schaamt u niet u aan te stellen als vertegenwoordiger van de wetenschap die, zegt gij, de menschen goed maakt; en omdat een arm kind van uw slakkerig gestreel walgt, vertelt gij schandalige dingen van haar aan mijn vader. Omdat gij haar liefde niet kunt winnen wilt gij haar eer rooven. Wat hebben de boeken u dan toch geleerd? Verwaandheid, ijdelheid, ontucht en kwatongerij. Arm meisje, waar ik eerbied voor heb en dat gij wilt bevuilen! Toe, bekijk haar en bekijk u! Haar lichaam geurt van gezondheid, als een roos. En ik bemin haar. Weet ge wat dat wil zeggen, beminnen, gij boekenworm? Grieksch en is het niet, anders zoudt gij er een kommentaar over zeeveren. Ha! gij onderwijst den laster; welnu! ik begeer uw lessen niet; ik ben geen vijftien jaar, toch jaag ik u weg! Ga bij mijn vader klagen en als hij u gelijk geeft, dan trek ik er van door. Maar eer dat gebeurt, trek ik u vaneen. En dat zal ge-

benedijd brood zijn, want gij zijt de gevaarlijke domheid, de slechtheid met latijn gevoerd. Gij verveelt mij al veel te lang met uw verklaring van dingen die gij nooit begrepen hebt. Dus: pak uw snuifdoos, uw bril, uw Horatius en uw biezen!

De schoolvos en waagde het niet te blijven.

XIII.

Tien jaar later. Aan het jonge meisje, trouwens reeds vier jaar gehuwd, dacht Ottevaere niet meer. Hij stond met een vriend te kouten op de Vrijdagmarkt, te Gent, toen Izaak en Anna daar voorbijkwamen en aangesproken werden door Hermann, die een netje visch droeg.

Alle drie bleven staan. Tien minuten lang prees Hermann hun den fijnen smaak van de *waterzooi*, dien eigenaardigen hutsepot van visch:

— Dat, roemde hij, met zijn paraplu nu eens op zijn net, dan weer op Braf, die wat te dicht bij den rog, den karper en den paling snuffelde, dat, kinderen, al ziet het er maar gewoon uit, wordt een schotel voor een prins, een maal voor een koning! en zal straks, door de fijne groenten en welriekende kruiden die ik er in doe, de heele St. Michielskaai met zijn balsem vervullen. Al de schippers zullen, op den heerlijken geur, met hun neus voor mijn keukenvenster komen staan, maar het is alleen voor mijn vrienden.

Welnu, kinderen, komt ge mee feesten? Izaak, jongen, gij staat er van te watertanden.

Hermann had een spijtig gebaar: Braf, dreigde hij, als gij vooruit mijn noenmaal op wilt eten, breek ik mijn paraplu op uw rug.

— Dat zult ge niet doen, Vader! zei Anna.

— Niet doen?... 't Is waar, gaf Hermann toe, Braf aanhalend; maar — dit tot zijn hond — ik voeg er bij, dat gij het toch verdient, want ge moet al zonder eenigen reuk of smaak zijn, om niet te weten, dat rauwe visch een afschuwelijk maal is....

Braf kwispelde met den staart, zichtbaar tevreden; wat van zijn volkomen ongevoeligheid getuigde voor de kwetsende woorden zijns meesters.

Het was in November, en steenkoud; er hing sneeuw in de lucht. Anna droeg zijde en zwart fluweel; haar Engelsche rok had breede roode strepen.

Dirk kon zijn blikken niet van haar afwenden. En plotseling hield hij deze rede:

— Die rok schittert gelijk een bloem, het is een duivelsche uitvinding; rood en zwart: de kleuren der liefde, de vlam en de rouw. Hoe hij schoone om haar beenen valt, hoe hij wel de aandacht vestigt op die bekoorlijke voetjes, die ik in mijn droom zal kussen. Die vrouw is buitengewoon mooi! Kijk dan, hoe recht en hoe trotsch ze daar staat; daar zitten jong bloed in, fijne zenuwen, gezonde spieren. Het bruine haar heeft een rossen, gouden glans, de kleur van het gelaat is warm, het voorhoofd is geestig, de oogen zijn groot. Wat een verrassende blik, onschuldig, nieuwsgierig en zoekend: blik van een kind, dat te gauw vrouw werd. Wat ontbreekt er haar? Voorzeker het geluk... Welk een eigenaardige glimlach: ik zie er den moed

in die blijheid wil zijn, de fatsoenlijke vrouw, die lacht om niet te schreien. Nu gaat ze weg aan den arm van haar man. Ik moet ze volgen; mijn waarde, de verschijning van dien rooden rok is een gebeurtenis in mijn leven!

Dirk liep Anna na tot aan den straatweg van St. Amands, waar zij woonde. Niets gelijkt, in bepaalde gevallen, meer op een dief dan een verliefde: Dirk stelde vast, dat de tuin van Anna's huis aan weiland paalde en het maar een kinderspel was om er binnen te dringen.

Dan kwam hij terug te Gent in een voor hem gansch nieuwe stemming; hij was bezorgd, en wist zelf niet goed wat er in hem omging.

XIV.

Toen het hazegrauwde stapte Dirk over de Ketelbrug, een der vele bruggen van Gent. Bij de klaarte van een straatlantaarn zag hij een man uit het volk die, over de brugleuning, somber naar het donkere Scheldewater hing te staren.

Dirk herkende Pier, den huisschilder, die verleden jaar bij hem te Meulestede had gewerkt.

— Goeden avond, Pier, zei hij, terwijl hij den man op den schouder klopte.

— Mijnheer Dirk! schrikte deze op.

Ottevaere zag dat zijn oogen rood waren en vroeg hem wat hij doende was.

Pier wees naar den stroom en zei: Die daar onder ligt is zeker vannacht geen sneeuw op den rug te krijgen.

— Twee wollen dekens zijn toch beter, meende Ottevaere.

— Ja, niets gaat daarboven als men ze niet verkocht heeft.

— Het is dus ver met u gekomen, Pier?

— Mijn schuld is het niet. Ik heb een dochter. Een rijke koopman loerde op haar, want Kato is een snel meisken. Op zijn raad begon ik een dwaze onderneming; ik richtte in de Veldstraat een zaak op in verfstoffen, dicht bij van Imschoot, die er grossier in is. Ik overlegde niet hoe onbezonnen het was te willen concurreeren, naast en met een oud en goed beklant huis. Ik weet niet wat mij er toe dreef: maar nooit heb ik meer spoed gemaakt dan om mij in dien valstrik te werpen. De verkoop bracht de huur niet op, zelfs het dagelijksche brood niet. Na vijf maand bezat ik niets meer; toen kwam de rijke koopman en eischte betaling van de schuldbekentenis aan hem, ter waarde van vierhonderd frank. Maar, zei hij, wou ik hem nog denzelfden avond mijn dochter zenden, dan zou hij haar zeer vriendelijk ontvangen en haar de kwijting geven, zonder dat het mij een rooden duit kostte. Kato was nog dieper verontwaardigd dan ik over dat schandalige voorstel. Wij smeten den man buiten. 's Anderendaags kwam de deurwaarder. Kato vluchtte bij een oude tante, waar zij niet iederen dag koek eet, maar zeker is niet van honger te sterven. Mij wacht het gevang; ik weet niet waar ik mij kan verstoppen. Mijn leven lang te moeten zitten is voor mij erger dan de dood. Mijn dochter is niet verantwoordelijk voor mijn schuld, zij is jong, zij kan zonder mij voort en . . .

— En, viel Ottevaere hem in de rede, gij bekijkt het water alsof het water al ooit de schuld van iemand had betaald. Pak aan. In die tasch zit duizend frank, geloof ik. Betaal wat gij te betalen hebt, behoud de rest; en als ge soms bidt, doe het voor een rooden rok, waaraan gij het dankt dat ik vandaag zoo welgezind ben.

— Een roode rok, twijfelde de man.

— Maar ja, een roode rok die op den steenweg van St. Amands woont, en die misschien niet gelukkiger is dan gij.

— Maar, mijnheer, zei Pier, ze zullen zeggen dat ik den burgemeester vermoord heb...

— Laat ze, Pier, laat ze dat zeggen.

— Maar, mijnheer Ottevaere, nu is uw beurs zoo plat als een blad.

— Gij hebt gelijk, lachte Ottevaere, leen mij vijf frank, ik onthaal u op een pinte uitzet.

— Neen, sprak Pier, ik trakteer.

Drie dagen later meldde zich bij Anna een mooi meisje aan, Kato genaamd; Anna vond haar zoo geschikt dat zij haar als kameniertje in dienst nam.

XV.

Ottevaere had goed gezien toen hij zei dat Anna niet gelukkig was: twee jaar waren voorbij geraakt sedert haar huwelijk. En twee jaar zijn meer dan voldoende om iemand, met een karakter als Izaak, genoeg te doen krijgen zelfs van een engel en hem naar verandering te doen hunkeren. En, wat ik nu vertellen zal, geeft een trouw beeld van de verhouding, die gewoonlijk tusschen hen bestond.

Op een avond waren ze beiden in het grijze, met palissander gestoffeerde salon waar Anna schier al haar dagen sleet. Izaak lag in een canapé, de beenen over de leuning, op zijn Amerikaansch; hij rookte een sigaar.

Gezeten voor een tafeltje, waarop een lamp stond, draaide en keerde Anna een sleuteltje tusschen haar vingers.

— Waarom, vroeg zij, neemt ge mij dezen sleutel af? Ben ik niet langer de huisvrouw?

Heb ik mijn plicht niet gedaan? Heb ik een halven duit nutteloos verkwist?

— Neen, antwoordde Izaak, neen, maar toch...

— Maar toch, vroeg zij, geef mij een reden; Izaak, gij weet het, dit is niet alleen de sleutel van de kast, maar ook van uw vertrouwen en van ons geluk.

— Daar is het paard niet gebonden, weerde Izaak schamper af; ik heb binnenkort veel geld noodig, ik wil u de moeite sparen voortdurend de geldkast open en weer open te doen. Dat alleen is de reden, en er is geen zierken sprake van, dat gij mijn vertrouwen verliest, of dat ik het op ons geluk gemunt heb.

Anna schudde het hoofd. Waarom, vroeg ze, hebt gij zoo vaak geld noodig?

— Er hangt zoo iets als een wereldoorlog in de lucht; alle effecten dalen verschrikkelijk; nu moeten ze gekocht worden om er later op te winnen.

— Daar versta ik niets van; zal men u papier geven voor uw geld?

— Ja.

— Mag ik dat papier zien?

— Waarom? Ik zal het bij mijn bankier te Brussel brengen...

— Die u wel een reçu zal geven?

— Niet noodig.

— Gij zult dan waarschijnlijk wel naar Brussel moeten?

— Ja, maar 's avonds kom ik terug.

— Stelt gij veel prijs op dezen sleutel?

— Het zou mij niet spijten als ik hem had.

— En mij evenmin als ik hem behield. Laten wij er strooitje om trekken, wilt ge?

— Wat zegt ge dat ernstig!

Anna keek starlings haar man aan; die den blik neersloeg.

— Wij spelen met onze toekomst, sprak zij... Ik verlies; daar is de sleutel. Izaak, nog een woord: is dat geld voor uw gebruik alleen?
— Voor mijn gebruik alleen! wat bedoelt ge?
— Niets.

XVI.

Aan den Heer Izaak van Wildensteen.

Mijnheer,

De heilige naleving der zedelijke wetten die, door snoeren van wederzijdsche verplichting, al de leden eener beschaafde samenleving verbinden, dwingt elkendeen van die leden ieder lid te waarschuwen voor mogelijk gevaar.

Nademaal, Mijnheer, het huwelijk een der grondslagen is van de veiligheid der maatschappij, ben ik verplicht, niettegenstaande ik niet getrouwd ben, tot uw kennis te brengen dat een aanslag beraamd wordt op de ontzagwekkende heiligheid van dat sacrament. Gisteren hoorde ik in een estaminet dat, gelet op den respectievelijken stand van zijn stamklanten, wel den naam van café verdient, en waar ik, zoo gij gedoogt dat ik van mij zelven spreek, des avonds van mijn zware studiën ga uitrusten, hoorde ik, zooals ik zei, een gesprek tusschen twee jonge lieden, dat ik uit oogpunt van taalkunde, niet wil beoordeelen, alhoewel de bewoordingen mij eenigszins romantisch voorkwamen.

Ik weet aan welk gevaar ik mij blootstel indien ooit degene, op wien ik mij verplicht voel uwe bijzondere aandacht te vestigen, mijnen naam of mijn verblijf zou te weten komen. Derhalve zal ik den eersten verborgen houden, en ook het tweede: geloof evenwel niet dat ik het geweld van de onzedelijkheid vrees.

Horatius heeft geschreven:

Justum ac tenacum proposit virum,
Impavidum ferient ruinae.

Ik ben die man die niet verbleeken kan; de kleur van mijn aangezicht maakt dat trouwens onmogelijk, en de felste stokslagen zouden niet in staat zijn eenigermate de waardigheid van mijn karakter te krenken.

Mijnheer, daar werd gisteren gesproken over Mevrouw uwe echtgenoote, die ik, zonder de eer te hebben haar te kennen, in hooge mate vereer. De jonge man over wien ik mij met u wil onderhouden, sprak van hare schoonheid en van haren rooden rok, met den meest uitgebreiden en ongetwijfeld den meest verdienden lof, en hij zei ten slotte: Ik zal haar schrijven, ik moet haar schrijven. Dat heb ik willen voorkomen, Mijnheer, en zonder dralen breng ik nog dezen nacht mijnen brief naar de post.

Ik verblijve, met de herhaalde verzekeringen van mijne oprechte gevoelens, en met de meeste hoogachting, uw zeer nederige en zeer dienstwillige dienaar.

Een onbekende vriend.

P.S. Ik ben verplicht u zijnen naam te zeggen bijaldien hij, voorzichtigheidshalve, zijnen brief niet zou onderteekenen: hij heet Ottevaere, hij is van kwade zeden en bewoont een kasteel bij Meulestede.

XVII.

Aan Mevrouw van Wildensteen.

Mevrouw,

Ik heb u eens gezien, ik moet u schrijven. Misschien komt er een oogenblik dat gij mij

toe zult staan u te spreken. Vooreerst wil ik mij voorstellen gelijk ik ben:

De natuur is voor mij een godsdienst, de zon een vriend, het leven een plicht. Daar is een God, dien ik aanbid zonder hem te vreezen; hij is de geheimzinnige leider van het poppenspel dat men het heelal noemt. Als een pop geen dienst meer doet, breekt hij haar en vervangt ze door een ander. De menschen zijn heel klein in deze groote wereld, het is waarschijnlijk daarom dat zij er in ronddolen gelijk de wilde dieren in de woestijn en er mekaar dooden voor een mager baantje, een eindje lint, een schraal stukje gronds. IJdelheid, eerzucht, hoovaardij zijn de droeve hersenschimmen die ze najagen. Voor mij is er maar een waarheid met drie woorden: rechtvaardigheid, goedheid, liefde. Mevrouw, ik bemin u. Het heeft mij tot op heden aan geen geluk ontbroken; ik ben rijk, jong en gezond. Morgen zal misschien mijn lijden beginnen, en zal ik het betreuren u ooit gezien te hebben. Maar ik stem er in toe te lijden voor u, die niet gelukkig zijt. Van nu af volg ik uw voetstappen en — ik hoop: het heeft mij altijd volstaan iets te willen om er in te slagen.

OTTEVAERE.

Kato bracht de twee brieven, die de lezer zooeven onder de oogen kreeg, te gelijk binnen, gaf de verklikkerij aan den echtgenoot en aan de vrouw wat er de oorzaak van was.

Izaak had niet zoo gauw gedaan als Anna; op het oogenblik dat hij haar wou vragen wat zij daar las, reikte zij hem haar brief aan en zegde:

— Izaak, lees eens dat zonderlinge schrijven.

Izaak las: Zonderling! morde hij, zonderling!

ik vind het bespottelijk, onbeschoft en dwaas. Gauw in het vuur met het proza van dien snoever, dien kantejager.

— Dat ben ik niet met u eens, antwoordde Anna.

— Er al door betooverd, bij geval?

— Gij weet dat ik hem niet eens ken.

— Ik weet, ik weet... wie weet er iets als het vrouwen betreft?

— Die beleediging was onnoodig, zei Anna.

Izaak ging uit: In alle geval, dacht hij, ik ga kijken hoe die schooier er uit ziet en of...

Izaak nam een dikken stok, stapte in een droschki die hem bij Meulestede bracht.

Hij stond voor een schoonen buiten; aan een voorbijgaanden boer vroeg hij of dat wel het kasteel van den heer Ottevaere was.

— Zeker, gaf de boer terug; en daar is mijnheer juist, voegde hij er bij, iemand groetende die te paard uit een smal paadje kwam, gevolgd door twee prachtige schotsche windhonden.

Izaak zag, dat hij te doen had met een bonkigen, jongen kerel, sterk gebouwd en stevig gelijk de kracht zelf. Een haviksneus met licht beweeglijke vleugels; blauw-grijze oogen, ver-

scholen onder dikke wenkbrauwen, schoon van lijn; een recht, hoog voorhoofd; een kloeken hals; een bruin gelaat. vreemd van uitdrukking, tegelijk droomerig en wild; kleine voeten; kleine handen, gepeesd als de klauwen van een arend,— dat waren de kenschetsende trekken van dien flinken Vlaming, die zoo uit een der machtige doeken van den geweldigen, zinnelijken Rubens scheen gestapt te zijn.

Toen Izaak de stoere gestalte van Ottevaere zag, stak hij schielijk zijn knuppel achter zijn rug. Ottevaere deed het hek open en ging het park in, schijnbaar zonder hem opgemerkt te hebben. Toch had hij een griemeling, die Izaak hellewoest maakte; maar de vreeselijke echtgenoot vertrok, zijn gramschap verbergende, gelijk zijn stok.

Zoodra hij dacht ongezien te zijn, kwamen stok en gramschap voor de pinnen: ongenadig lambooide hij op de hagestruiken en verdisterweerde een hoop dood-onschuldige distels.

Izaak, in zijn rijtuig stappende, schold zijn knecht zwart en blauw.

Aan tafel maakte hij voeres met Anna, maar kikte noch mikte van den naamloozen brief, noch van zijn eigen schuwheid voor Ottevaere.

XVIII.

Ottevaere aan Anna,
December, 1859.

Mevrouw,

Een vrouw zwerft op een verren weg, gelijk een trekkende zwaluw; de nacht donkert en zal lang zijn. Een man schrijdt naast de vrouw; zij kent hem niet, zij heeft nog zijn gelaat niet gezien. Maar zij heeft zijn zwaren stap ver-

nomen en den klank zijner stem beoordeeld. Zij vermoedt dat die man geen ziel en heeft, en dat hij zwak is van lichaam. Hij zal nochtans haar reisgezel zijn, den heelen nacht.

Een eind weegs is afgelegd; plotseling verlicht een bliksemstraal de trekken van den man; zoo ziet de vrouw wat zij tot dan slechts had durven bevroeden: de leelijkheid, de moeheid, de ziekte. Zij is jong, zij is sterk, zij heeft moed; onderwege zal zij misschien haar matten reisgenoot moeten steunen, zijn kwade luim, zijn geklaag, zijn woede verdragen. Zij is er toe besloten, zij zal het doen.

Anna is die reizigster, Wildensteen die reisgezel; Mevrouw, de zwarte nacht is uw onervarenheid; de bliksemstraal, die zal ik zijn, zoo gij wilt.

OTTEVAERE.

Anna verbrandde dezen brief zonder hem aan haar man te toonen.

Ottevaere aan Anna,
December, 1859.

Als de winde uit den grond komt is zij een

teer en beschroomd plantje. Gij steekt haar een touwtje toe opdat zij er zich aan vastklampe. Zij doet het bescheiden. Heliotroop, roos en jasmijn, wilde wingerd en druif, ooievaarsbek en capucine groeien in uw tuin en zoeken zorgeloos de zonne, zonder zich om de winde te bekreunen.

Gij denkt aan de zwakke niet meer; maar, in de dagen dat de bladeren ros worden, de heliotroop nog slechts een verschoten kroontje naar de zonne steekt, bloeit daar onverwachts in uw tuin een schoon kelkje. Het is overal tegelijk, op den rozelaar, op den wijnstok, naast de kraaltjes van de kamperfoelie. Gij onderzoekt van dichtebij de plant die het kelkje draagt; zij heeft duizend rankjes die omarmen, omknellen, omprangen. Dat is de kleine winde, die groot werd.

Zoo de liefde: zij was niets, zij wordt alles. Veertien dagen is het geleden dat ik u zag voor den eersten keer, en reeds is daar voor u alleen nog plaats in mijn gedachte.

Anna verbrandde ook dezen brief en zei er niets van aan haar man. Zij werd droomerig, en ging minder uit.

XX.

Begin Januari was Izaak te Brussel. Hermann kwam zijn dochter bezoeken. Toen zij elkander omhelsd hadden, ging Anna zitten, belde, en deed Kato het ontbijt brengen. Kato dekte de tafel.

Hermann raakte maar even de spijzen aan: hij sloeg zijn dochter gade. Anna wou zich goed houden, was verstrooid en morste koffie.

Hermann gremelde, vatte haar hand, en vroeg:

— Wat doet ge toch? Hef het hoofd eens op, dat ik uw oogen zie. Ze zijn rood, gij hebt geschreid. Kom op mijn knieën, en spreek uw hart eens uit.

Anna deed zoo.

— Meisken, zei Hermann, de vrienden vragen me dikwijls: Wat heeft uw dochter toch? Waarom ziet zij zoo bleek? Ik moet antwoorden dat ik er niets van weet en dat ge nooit klaagt. Plaagt uw man u, of zijt ge ziek?

Anna kuste Hermann.

— Ziek, zei ze, ik weet het niet. Er zijn oogenblikken dat ik pijn voel; ik heb om den dokter gestuurd; hij heeft mij aangezet vroolijk te zijn, ontroering te vermijden; hij zou mij wel voorgeschreven hebben gelukkig te zijn, maar hij heeft er niet aan gedacht.

— Gij lacht nog, arme, zoete meisje!

— Arme, bezorgde Vader, waarom zou ik niet lachen? Izaak heeft veel van mij gehouden, nu laat hij mij wat alleen; hij heeft vrienden, heeft... Hij reist, dat is zijn recht. Ik heb hem daarom niet minder lief. Hij begrijpt me nog niet goed, maar dat komt wel. Later. Dan zal hij de oogen opendoen en zien hoe leeg het plezier is, dat hij buiten zoekt... Hij zal mij zijn hart te genezen geven, door anderen gewond...

Schud het hoofd niet; dat zult ge zien. Intusschen heb ik misschien een beetje verdriet, maar ik hef in vertrouwen de oogen op: God lacht mij toe, ik heb zeer blijmoedige uren. Neen, ongelukkig ben ik niet. Elke klop van mijn hart zegt mij: gij handelt goed. Ik leef vrij, trotsch, alsof de heele wereld van mij was, en de heele

hemel. Geloof mij, vader, — hier trilde Anna's stem — zekere vrouwen mogen bewonderd en vertroeteld worden, tien fortuinen opmaken, tien gehuwde mannen verleiden, onweerstaanbaar bekoorlijk zijn voor allen, — maar nooit zullen zij in de borst dien kloeken moed hebben die twintig jaar lang op zijn uur wacht, en die, al wachtende, niet bezwijkt.

— Hoe lang zal die marteling duren?

— Zoolang het God belieft, antwoordde Anna.

XXI.

Ottevaere aan Anna,
Februari, 1860.

De tijd der rozen gaat vlug voorbij, en gauw gaat hij voorbij, de tijd van de jeugd en van den klaren lach. Het leven is al zoo droef; moet Anna het zich nog donkerder maken? Zij heeft zich genoeg opgeofferd, heeft genoeg tranen en liefde gegeven aan een echtgenoot die haar bedriegt; het wordt tijd, dat zij aan haar eigen denkt.

Zij is niet alleen op de wereld; daar is een man die haar liefheeft, haar gansch toebehoort, en zal blijven wachten, als het moet.

XXII.

Ottevaere aan Anna,
Februari, 1860.

Zooeven heb ik twee verliefden voorbij zien gaan, in wier saamgestrengelde armen ik al uw geheimen las, o goddelijke liefde! Ik was gelukkig om hunnentwille, ik was droef om mijzelf.

Waar toch is degene die ik vroeger was, die tevreden was met de gewone genoegens dezer wereld, die niet meer vroeg dan vroolijke vrienden, een ritje te paard, het rumoer der theaters. Wanneer mijn ziel zich toen verhief was het alleen in de lauwe sferen van den dagelijkschen strijd om het bestaan, of in de koele hoogten der kunst. Niets kon echter de dikke laag traagheid wegnemen die over mijn gevoelens en gedachten lag; zonder wrevel dwaalde ik te midden van haat, bedorvenheid, sleur. Ik heulde met de zelfzucht en sprak tot de kleinzieligheid: Het zij zoo! Ik was gelaten: gelatenheid? De droefheid des grijsaards is van gelatenheid gemaakt.

Dan zijn er ongekende folteringen gekomen, verkropte tranen, booze luimen zonder aanleiding, plotseling opwellende drang naar geluk. Wee hem, die alleen leeft. Dan ging ik, vol onrust, een wazig ideaal zoeken, dat nooit verscheen. De onverschilligheid kwam terug; ik arbeidde, dacht, hielp waar geleden werd, streed voor een groot doel; maar niets voldeed mij, noch de achting der menschen, noch de dank van wie ik gelukkig gemaakt had. Iets ontbrak er mij steeds: Wat? — Zij! Gij!

Ik zocht u en vond u niet, want gij waart deze niet, noch gene, noch die burgervrouw, noch die hertoginne. Dan, op een gezegenden morgen, slenterde ik door de stad, ik had alles vergeten, zelfs mijn verlangen: ik zag u en beminde u.

Toen schokte mijn geest wakker. Ik leefde eindelijk: ik dacht aan God, aan de ziel, aan al de verheven dingen, aan zelfopoffering, aan heldenmoed... Dan — ik smachtte naar u!

OTTEVAERE.

Neen, duizendmaal neen! zei Anna en wierp dien brief in het vuur. Zij nam haar Bijbel, las het heilige woord en weende.

XXIII.

Met den klaren van den eersten Meimorgen werd Anna gewekt door een diepe stem die onder haar venster het oude Meiliedje zong:

Schoon lief, hoe ligt gij hier en slaept
In uwen eersten droome?
Wilt opstaen en den mei ontfaên,
Hij staet hier al zoo schoone.

Aandachtig, ontroerd, bekoord zong Anna heel zoetekens het antwoord:

'k En zou voor geenen mei opstaen,
Mijn vensterken niet ontsluiten:
Plant uwen mei waer 't u gerei,
Plant uwen mei daerbuiten!

De stem hervatte:

Waer zou 'k hem planten of waer doen?
't Is al op 's Heeren strate,
De winternacht is koud en lang,
Hij zou zijn bloeyen laten.

Dat lied was een jeugdherinnering; sedert haar huwelijk en kende Anna geen frissche aandoening meer. Half gekleed stond ze op, schoof het gordijn open en keek buiten. In het Oosten rees, treurig en dof, een wintermorgen uit grijze, sneeuwzware wolken op. Voor de eerste maal zag Anna den man, die haar zulke hartstochtelijke liefdebrieven geschreven had, en zij verborg haar gelaat.

Ottevaere zong weder:

Schoon lief, laet hij zijn bloeyen staen,
Wij zullen hem begraven
Op 't kerkhof bij den eglantier,
Zijn graf zal roosjes dragen.

Opnieuw gaf Anna, heel zachtjes, het wederwoord:

'k En zou voor geenen mei opstaen,
Mijn vensterken niet ontsluiten:
Plant uwen mei waer 't u gerei,
Plant uwen mei daerbuiten!

Alsof hij dat antwoord vernomen had, ging Ottevaere voort:

Schoon lief en om die rozekens
Zal 't nachtegaelken springen,
En voor ons bei in elken Mei
Zijn zoete liedekens zingen.

Dan verwijderde hij zich. Anna opende het venster en zag hem na.

Izaak, dacht zij, waarom laat gij mij altoos alleen?

Eensklaps hoorde zij voetstappen, trok zich terug en knielde om niet gezien te worden: de koude wind dreef balsemgeuren de kamer in.

Anna hoorde losgewerkte keien rollen en bladeren ruischen. Dan slopen de stappen weer heen.

Anna richtte zich op en zag op den straatweg een Meiboom, beladen met de heerlijkste

bloemen. Maar de kwalijk geplante branke weerstond niet aan de zweep van den ochtendwind, hij kantelde om, en met hem vielen zijn zware, bloeiende trossen op de steenen.

— Hoe jammer! zei Anna... Dan, tot bezinning komende: Bloemen! Wat gaan mij die bloemen aan.

Zij ging weer te bed: Vergeef mij, goede God, bad zij, ik ben een oogenblik schuldig geweest.

Toen zij een paar uren later opstond en in de kamers haar ronde deed als huisvrouw, vond zij overal bloemen, in vazen, in glazen en zelfs in kommen.

Kato verscheen.

— Hoe komen die bloemen hier? vroeg Anna.

— Mevrouw, zei Kato zoo onschuldig mogelijk, de steenweg lag er van morgen vol van. Ik dacht u genoegen te doen met er het huis mee te paleeren, om den eersten Mei te vieren. Maar als gij het verlangt zal ik ze bij de vuilnis gooien.

— Volstrekt niet, verbood Anna snel.

Kato monkelde.

XXIV.

Aan den Heer Izaak van Wildensteen.

De zeer geleerde Thomas a Clapporibus zegt in deugdelijk Latijn, hetwelk gij, vermeen ik, wel in staat zijt te begrijpen, maar dat ik mij toch verhaast te vertalen, — hij zegt dus, die diepzinnige navorscher der menschelijke zwakheden, dat de eer der vrouw die op eene aubade wordt onthaald, perijkel loopt krank te worden. Mijnheer, in de verste verte denk ik er niet aan de deugdzaamheid van Mevrouw uwe Echtgenoote verdacht te maken alevenwel moet ik u waarschuwen dat de geburen praten, en dat ik, in verband met uwen naam, bespottelijke dingen heb vernomen die hunnen oorsprong in een paar hoornen schijnen te vinden. Ik kan u de plaats aanwijzen waar het gebeurde: het is in De Kroon van Spanje, een deftig estaminet waar ik soms vertoef om er een glaasje cassis te gebruiken tot versterking van mijne maag

dewelke, ten gevolge van de studie, dikwijls van streek is.

Mijnheer, gisteren, eersten Mei, terwijl gij op reis waart, stond een man, dien ik u niet meer noemen moet. een lichtmis, een slechtaard, onder het raam van Mevrouw uwe Echtgenoote te zingen. Deze heeft eerst het gordijn opgelicht, dan, toen de zanger wegging, wou zij waarschijnlijk het gelaat deszelven zien, want zij heeft het venster geopend en in de straat gekeken. Men heeft kunnen vaststellen, dat zij geene slaapkappe draagt. maar een eenvoudig haarnetje om hare lokken te bedwingen, waarvan zij, gelijk men mij verteld heeft, op rijkelijke wijze voorzien is. Toen dat gebeurd was, zijn er werklieden gekomen die voor uw huis eenen schandelijken mei hebben geplant: zij waren betaald door den man dien gij kent. Dan is Mevrouw weggegaan. Toen de werklieden vertrokken waren heeft zij opnieuw gekeken, en zij heeft eenen boom kunnen zien, overladen met bloemen, maar dewelke weldra viel; Mejuffrouw Kato, die ongetwijfeld samenspant met den meiplanter, kwam uit uwe woning en raapte de trossen op. Ik aarzel geen stond te gelooven of zij vervullen op dit oogenblik uw huis met hunne aangename geuren.

Gelief, Mijnheer, de hulde van mijne hoogachting te ontvangen, en de herhaalde verzekering van mijnen diepen eerbied.

Uw vriend die moet voortgaan onbekend te blijven. Y. Z.

— Verduiveld! dacht Izaak na de lezing van dien brief, daar moet ik mijn weet van weten, want het kon wel wezen...

Hij was klaar met zijn toilet en kwam te vierklauwe van de tweede verdieping met den

brief in de hand. Anna was op de eerste. Kato ging juist de trap op.

— Wel, mijnheer, zei ze, is er iets gebeurd dat gij zoo zeere loopt?

— Is het waar, vroeg hij, haar aan de ooren trekkende, is het waar dat gij van morgen in de straat bloemen opgeraapt hebt en dat mevrouw een aubade heeft gekregen?

— Ja, mijnheer, dat is allemaal waar, maar zeg eens wat kwaad steekt daar in? Mevrouw kan het niemand verbieden haar een aubade te geven. En nu die bloemen: ik heb ze opgeraapt, omdat ik dacht dat ze hier beter op haar plaats zijn dan in de straat. Gij zijt boos en wilt ruzie zoeken met mevrouw, die al hartzeer genoeg heeft. Hier sprak Kato luider: Maar ik zeg het u, als ge dat doet, dan zal ik mijn tong verleggen over wat gij alle twee dagen te Brussel gaat uitvoeren.

— Sst! suste Izaak, stillekens!

— Geloof mij, hervatte Kato, laat uw arme vrouw met rust, en zoo gij ze niet meer geren ziet, plaag ze ten minste niet. Zij is onschuldig, en ik verzeker u dat, in haar plaats, menige andere het al lang niet meer zou wezen.

— Toe! Toe! zei Izaak, en als ik ze een kus zou brengen?

— Ja, lachte Kato, dat is flink; mevrouw zal misschien wel blij zijn de kruimels op te rapen die van de andere heur tafel vallen.

XXV.

Ottevaere aan Anna.

Mevrouw, ik had een droom. Het was karnaval. Ik trad een groote kamer binnen. Daar lag een vrouw te bed. Gij waart die vrouw. Ik zag uw

lichaam niet, dat onder de dekens verborgen was; alleen maar uw bevallig gelaat. Uw arm hing buiten het bed. Ik wou u toedekken; mij docht, dat gij het koud hadt; ik nam uw arm vast: hij was van lood; ik raakte uw gelaat aan: het was van ijs; uw lichaam was roerloos gelijk van een doode.

— Van verdriet gestorven, zei een stem naast mij.

Ik knielde neer en bad, uw hand in de mijn. Eensklaps zag ik u opstaan. Uw hand trok mij naar u toe. Ik voelde mij wegsterven, koud en roerloos worden als gij; toen verdween het bed, de kamer, de muur, alles — en wij vielen.

De afgrond was onder onze voeten, aan onze zijden, boven ons hoofd, overal. De klaarte die ons omgaf behoorde niet tot deze wereld; wij trokken grijze, lichtende wolken door zonder te beseffen, waar wij na dien duizelingwekkenden val zouden neerkomen. Ik overlaadde u met kussen, want ik beminde en volgde u in den dood.

Wij en spraken niet; waartoe konden woorden baten; wij hadden maar één gedachte: onszelf in de oneindigheid.

Wij daalden gestadig; en gestadig kwam mist na mist, en afgrond na afgrond; het scheen mij toe, dat ik niet stoffelijk meer was en ook gij niet. Ik voelde uw lichaam niet langer, en, in den kus die ons verbond, waren we saam één wezen: zoo vereenigt zich wierookwalm met bloemengeur. Eindelijk landden wij aan op het strand van de zee der schimmen, een grijze, griezelige zee. Spotgeesten zweefden voorbij en zeiden:

— Daar zijn zij, die mekaar met overspelige liefde beminnen!

Ik liet u los om ze te slaan. Gij slaaktet een kreet, ik werd wakker.

Neem mij dezen brief niet kwalijk. Ik ben dwaas, omdat ik u liefheb, maar ook gij zult mij liefhebben, dat verzeker ik u. Uw hart speelt een treurige komedie; waarom zwijgt gij? Ik weet, dat ge bleek zijt en schreit iederen nacht.

* * *

Anna belde zenuwachtig; Kato kwam binnen.

Anna toonde haar den brief en vroeg: Kent gij deze hand?

— Ja, Mevrouw, antwoordde het kameniertje, en zij schoot een kleur.

— Gij zijt ten minste oprecht.

— Bij ons liegen ze nooit.

— Wanneer, ging Anna voort, heb ik u het recht gegeven aan ge weet wel wien te zeggen dat ik schrei of bleek ben?

Kato vatte vertrouwelijk de handen van Anna: Mevrouw, dat recht hebt gij mij nooit gegeven; maar ik houd zooveel van u; ik ben hier om u te dienen, en heb het op mij genomen voor uw geluk te zorgen. Neen, gij zult niet meer boos zijn, als gij alles zult weten. De man, die u schreef, heeft mijn vader gered, toen deze zich wou verdoen in de Schelde. Hij heeft hem alles gegeven, wat hij dien avond in zijn beurs had. Wij waren ten onder gegaan; die man heeft er ons weer boven op geholpen. Mijn vader heeft hij voor den dood bewaard, en mij voor den poel waarin de arme meisjes vallen als zij het ongeluk hebben niet al te leelijk te zijn.

Kato vertelde van de Ketelbrug.

— Als vader terugkwam, vervolgde zij, en mij van een rooden rok sprak die, volgens den

heer Ottevaere, nog ongelukkiger was dan vader zelf, en die op den straatweg van Sint Amands woonde, heb ik uw geburen doen klappen, en heb toen veel vernomen, arme Mevrouw; ik heb mij bij u aangemeld; omdat ik een dankschuld moest aflossen, en ze aan onzen weldoener niet kon kwijten, heb ik ze aan u willen voldoen, want hij bemint u. Mevrouw, ik heb niet het recht kwaad van mijnheer te spreken, maar hadt gij liever den man genomen dien de boeren van Meulestee den broeder der armen noemen, dan zoudt gij de gelukkigste der vrouwen zijn.

Ja, ik zeg het u ronduit, ik kom bij hem, ik spreek over u, ik zeg wat ik zie, dat gij verdriet hebt, en, Mevrouw, als we zoo met ons beiden over u bezorgd zijn, dan denken wij dat er, niettegenstaande alles, voor u toch den een of anderen dag wat geluk uit den hemel valt.

— Geef mij een kus, Kato, zei Anna, en berg dezen brief in uw kist.

Maar Anna bedacht zich meteen, trok den brief uit de handen der meid, en wierp hem in duizend stukken gescheurd door het raam. De wind was hevig, de stukken werden in een oogwenk naar boven gevoerd, stegen torenhoog, dwarrelden in het zonnelicht als een zwerm pepels, vielen, en verdwenen ergens achter de daken der huizen.

Anna, stralend gelijk de overwinnende plicht, droef gelijk de verslagen liefde, had ze met den blik gevolgd.

— Konden zoo ook al mijn zondige gedachten maar wegvliegen, sprak zij.

— Arme Mevrouw, zei Kato, gij zijt een heilige.

— Dat hoort zoo, zei Anna.

XXVI.

Zekeren dag trok Anna met haar man naar Ternath, een dorp op enkele mijlen van Brussel. Izaak wou er in de omgeving een kasteel huren. Zij gingen naar het station en stapten in de diligentie. Tegenover hen hadden een flinke jonge man en een pertige jonge vrouw plaats genomen. Izaak stak het hoofd door het portier en riep telkens weer:

— O wat schoone boomen! wat prachtige hemel! wat lieve vogelkens! de lente is het ontwaken der natuur! Wat God maakt is goed gemaakt. Wat zal het heerlijk zijn op den buiten te wonen, niet waar, vrouwtje? — En Izaak drukte zacht Anna's handen. — Wij zullen melk drinken, beloofde hij, en roomkaas eten...

Anna hoorde koel die laffe taal aan, want ze had het in haar, dat indien Izaak een landhuis wou huren, het niet was om er wettige liefde onder dak te brengen. Zij kon haar oogen niet afwenden van de twee jonge lieden tegenover haar. Deze zegden niets, drukten elkanders handen niet, maar soms zag Anna hoe innig diep ze mekaar aanstaarden, met zachte blikken vol onzeglijke teederheid. Het was een jong paar, gevangen door het huwelijk in al de onstuimigheid der jeugd. Een dichter zou een kroon van meidoorn op hun hoofd hebben gedrukt: bloemen voor heden, wonden voor morgen. Zij verlieten den trein tegelijk met Izaak en Anna, en begonnen gekscherend achter mekaar te trijfelen: de natuur hoorde die kinderen toe.

Zengende hitte sloeg uit den grond op en daverde van den hemel neer. Alom in de wijde

velden, die voor haar blakten, zag Anna enkel vuur en licht. Het bloeiende koren boog wellustig de rilde halmen onder den voorbijzoemenden wind, doorbalsemd van hun geuren. De bollaards, waaraan het Vlaamsche land zoo rijk is, schenen hun grillige stammen te wringen, als stonden ze om open te barsten van het overdadige sap.

Leven! leven! lispelde de hoppe, terwijl ze rond haar doode staken klauwierde.

Beminnen! zongen de vogels die, elkander nazettend, voorbijvlogen.

Geluk! jeugd! kracht! ruischten de weiden tot het veie gras, de ruinende beken, de klappende populieren, de felle eiken en de kweekende zonne, die met stroomen haar groeizaam licht over de van leven zwellende aarde goot.

Anna boog het hoofd en dacht aan Ottevaere.

De wandeling van Izaak en Anna was eentonig, gelijk het gewoonlijk gebeurt als twee reisgezellen ieder verdiept zijn in hun eigen gedachten. Zij kwamen bij Dilbeek. Op eens hoorden zij roepen, en zagen in de verte een dichte wolk mul opstuiven; daarin zwermde iets aan dat eerst slechts blanke stippels van gelaten en blauwe vlekken van kielen was. Maar zij sidderden van afschuw toen daar een vrouw voorbij spoeterde, vlug als de wind, en vervolgd door een huilende schaar straatschavuiten.

Het wezen dier vrouw was mooi, koel en hard; haar lokken slingerden los over haar schouders; een breede bloedschram streepte door een der wangen; haar halsdoek fladderde ontknoopt op haar rug; haar beenen waren bloot. Haar verhakkelde rok scheen in een dol gevecht aan slunzen gescheurd; in de hand had zij haar

kloefen om sneller te loopen. Het stoof steenen, vuilnis, aardkluiten over haar. Soms keerde zij zich even om en stiet bedreigingen en verwenschingen uit tegen haar vervolgers. Maar dan groeide het djamoelen en dapperder vlogen de keien.

Nauwelijks draaide die afzichtelijke bende aan den hoek van den weg om, of een tweede voer aan: een man nagezet door boeren en baanvadders. Hij pikkelde als het opgejaagde hert. Hij was doodsbleek, vaal en gezwollen, en droeg ook zijn klompen in de hand. Het was maar goed, dat hij vluchtte, want nu waren het geen steenen meer, noch vuil, maar blinkende, puntige gaffels en glimmende, scherpe houweelen. Izaak en Anna hadden ter nauwernood den tijd het geschuifel van zijn bloote voeten te hooren die, vliegensvlug, in het mul voorbijzeerden. De boeren, die hem niet konden bijhouden, bleven staan en huilden: Lafaard! Lafaard! Moordenaar! Overspeler!

Izaak en Anna keken mekaar ontsteld aan, en stapten naar Dilbeek. Zij kwamen op het plein. Daar zagen zij een forsche vrouw, fiksch van gestalte, rood van opzicht en met knoestige armen, bloot tot aan den elboog: zij kreesch slagwater en wiesch zich de oogen met haar voorschoot.

— Mijn zoon, kloeg ze schor, ze zouden hem vermoord hebben. Die slawauw! Die lafferik!

— Bedaar, moeder, troostte een der buurvrouwen, ze hebben allebei hun straffe nu, en uw zoon is weer vrij.

— Mijn zoon, mijn arme zoon, snikte de vrouw; eensklaps zag ze Anna bij de omstaanders: Kijk, wees ze, dat is een dame van de stad, maar die zal nooit haar man bedriegen. Gij moet

niet beschaamd zijn, Mevrouw. Ach! er gebeuren op deze wereld dingen, die God niet zou mogen toelaten.

Zij greep Anna's arm vast.

— Zie, pleitte ze, Anna in een groote boerenkeuken brengend, daar van achter, in de donkerte, zit een bleeke, zieke duts. Dat is nu mijn zoon!... Hoe is het met u, mijn jongen?

De man schudde het hoofd en wees met een wreed gebaar naar zijn keel.

— Arme stomme duts, kloeg de moeder, ik weet niet waarom ik hem altijd wil doen klappen. Maar de spraak komt weer, kind, dat zeg ik, uw moeder... Hij ziet er geen voeresmaker uit. Niet waar, ze mochten hem geen kwaad hebben gedaan. En leelijk is hij ook niet: kondt ge hem maar zien in vollen dag! Twee jaar geleden heeft die sukkelaar een meiske van Boendale gehuwd, zij die ge daar astreen hebt zien voorbijbiezen... en die ze onderweg hebben vermoord, hoop ik.

De man steunde.

— Grijs niet, jongen, 't is er mee uit... Die goele heeft hem genomen, niet omdat ze hem geren zag: maar ik had hem enkele schoone duizenden gegeven, vier koppel paarden, even zooveel ossen en koeien, en een veertig schapen. Hij was toen een der flinke kerels van 't dorp, maar op een keer, ik weet niet hoe, kreeg hij een geraaktheid en was lam. Die deugniete die gij hebt zien draven, en die zijn vrouw is, heeft een lief genomen in plaats van voor haar zieken man te zorgen. Ze wilden hem allebei van kant maken, om van zijn goed te erven, maar ze waren te bang om een mes te gebruiken, of vergif. Weet ge wat ze dan gedaan hebben? — Hier kreeg de moeder een kleur. —

Dan hebben ze als twee schandalen staan vrijen voor zijn neus, omdat dan elken keer de ongelukkige, die niet roepen kon, ten toppen uit werd van woede; zij hoopten dat hij in een aanval zou blijven.

— O! zei Anna, kan zooiets waar zijn?

— Waar zijn! riep de vrouw. Ik zelf heb ze zoo betrapt. Mijn zoon lag daar half dood te kermen. Maar ik ben er nog, mijn arme Hendrik, streelde zij, den man op het voorhoofd kussende, als de vrouw slecht is, blijft de moeder goed. Niet waar, mijn jongen, ze hebben u willen vermoorden! Maar ik zal u genezen.

De man balde de vuist.

— Wees gerust, zei ze, gij zijt gewroken. Gij hebt gezien wat een post ze hebben gepakt, wat een schuifeling ze hebben gekregen, en hoe ze daar stonden als lammelingen. Want er steekt nog kracht in de armen van een oude moeder als zij het voor haar kind opneemt. Ik heb mijn nagels geplant in den snuit van die slonze, ik heb ze kap en jak van 't lijf gescheurd. En den manskerel heb ik daar in den mestput gesmeten. Hij is er uitgekropen met het pak dat hem het beste past.

— Er is gerechtigheid in den hemel, zei Anna.

— En er zijn rechters te Brussel, Mevrouw, antwoordde de moeder.

Anna, rillend en ontsteld, wou buiten gaan.

— Uit den weg, riep een boerinne die een emmer aandroeg. Dit huis moet gekuischt worden.

Izaak en Anna verlieten Dilbeek met een benepen gemoed. Gedurende vele nachten droomde Anna dat zij, als die overspelige vrouw, nagejaagd en met modder overgooid werd door een tierende zwichte. Zij werd telkens al schreiende

wakker, Zij wou niet meer uitgaan of voor het raam zitten.

XXVII.

Kato vond, bij toeval, de twee brieven van den onbekenden vriend op de schrijftafel van Izaak. Zij toonde ze aan Anna die ze las, de schouders optrok, en het meisje beval ze terug te leggen.

Op een Octobermorgen ging Anna uit. Het had geregend. Zij bracht een bezoek aan haar vader, die door een jichtaanval zijn huisje aan de Graskaai niet kon verlaten. Braf volgde haar.

Vlak tegenover het huis van Hermann lag de herberg In de Kroon van Spanje. Daar was een man die een glas cassis dronk. Op het

oogenblik dat Anna weer op straat kwam wierp hij eenige muntstukken op den toog en trad buiten. Hij had een bril op; zijn gelaat was opgepoeft en bleek gelijk krijt; zijn hoed was kaal, zijn vettige slipjas te lang, zijn broek te kort, en zijn schoenen zakten open. Uit zijn jas haalde hij een boekje, in schapenleer gebonden, en volgde Anna, al lezende, terwijl hij nu en dan den blik opsloeg. Zoo kwamen zij op de Vrijdagmarkt.

Binnendien had Braf een zwerm musschen opgejaagd. Hij schormde ze na, maar de man van het boekje was op zijn weg. Braf liep hem omver. De man gilde, riep de wacht, stond op en bekeek, met kwaad-leede oogen, zijn hoed, zijn boeksken en zijn stok, die in de modder lagen. Braf was al ver weg; straatbengels zwermden rond den man en jouwden hem uit.

Dezen ontbrak den moed, om tegen dat getier in te gaan; hij stak den stok weer onder zijn arm, zette zijn hoed op, zocht zijn toevlucht tot het naaste kroegje en bestelde daar een glaasje cassis.

Dan trok hij uit zijn zak een katoenen doek, wiesch er het slijk mede van het schapenleeren boekje en sprak, toen hij het zoo deerlijk bevuild zag:

— O edele Horatius, hoezeer hebben zij u oneerbiediglijk bemodderd!

XXVIII.

— Mevrouw, zei Kato enkele dagen later, de post heeft zoo juist dezen brief voor mijnheer gebracht. Het is hetzelfde geschrift als van de twee vorige.

Anna brak het zegel en las:

Mijnheer,

Al moest ik ook van de verschrikkelijkste mishandelingen het ongelukkige slachtoffer worden, al moest ik ook door het slijk worden gesleurd, of moest ik bezwijken onder de tanden van verscheurende dieren, toch wilde ik, Mijnheer, u melden dat vannacht een man in uwen tuin is gedrongen; dat Mevrouw uwe Echtgenoote aan het venster stond; dat zij naar beneden is gekomen, den man heeft gesproken en dat, na een lang onderhoud, hetwelk ik, zonder aarzelen, misdadig mag noemen, de man over den muur is gesprongen.

Een bedroefde Vriend.

Dit was er voorgevallen.

Op een nacht was Anna alleen thuis. Izaak bevond zich te Brussel en de dienstboden hadden vrij. Anna kon niet in slaap komen en ging in den tuin.

De nacht was zoel en helder; Braf volgde Anna. Zij en had nog geen paar stappen gedaan of een man verscheen op de muurkap en sprong in den tuin. Als de weerlicht schoot Braf er naar toe. Een korte strijd, en daar lag de hond bedwongen onder de knieën van den man.

Anna schrok hevig.

— Wees niet bang, mevrouw, zei een zachte stem. Ik wou u zien; ik heb u gezien; nu zal ik weggaan indien gij het verlangt... Gij hebt van mij niets te vreezen, voegde hij er bij, ik moet mij bovenmenschelijk weren of uw hond worgt mij, of ik hem... Roep hem, dan doe ik, wat gij mij beveelt.

Anna, van haar ontroering bekomen, naderde met vertrouwen Ottevaere, streelde den hond en zei:

— Braf, kom hier.

Toen deze die geliefde stem hoorde staakte hij zijn grommen en spartelen. Ottevaere stond op. Braf keerde zich om en zag Anna aan, als wou hij vragen of hij bij vergissing een vriend aangevallen had.

Ottevaere stond voor Anna. Niets en stoorde de nachtelijke stilte dan de dauw, die van de boomen op de droge bladeren drupte, en een dood rijsje, dat van tak tot tak op den grond neertikkelde.

De twee jonge menschen waren zoo diep ontroerd, dat ze meenden elkanders hart te hooren kloppen. Anna sprak het eerst:

— Waarom, vroeg ze zacht, komt ge hier 's nachts binnen, gelijk een dief? Weet gij niet dat ge mij beleedigt en mij blootstelt op een naam te komen.

— Vergeef het mij, bad Ottevaere, ik houd al zoo lang van u, en voel me zoo alleen.

— Gij klaagt, is er dan geen moed meer op de wereld? Gij bezit alles: hoe kunt gij u eenzaam voelen? Hebt gij dan geen God, wien ge troost vraagt, geen Bijbel, die u steunt, geen hart, dat fier is en kloek?

— O de plichtmatige vrouw, morde hij, de vrouw zonder deernis.

— Gij zijt onbillijk, zei Anna.

Het sloeg drie uur; er kwam klaarte aan de lucht; een haan kraaide.

— Drie uur, sprak Ottevaere, het uur van den diepen slaap; niemand hoort ons: gij zijt heelemaal in mijn macht.

— Er is, zei Anna, geen macht die een sterke ziel kan dwingen.

— O, ik weet het, zei Ottevaere bitter, en ik zie het.

— Zijt gij het, die hier boos moet worden? vroeg Anna.

— Neen, sprak hij, neen; ik ben dwaas... Anna, Mevrouw, hoelang moet ik op mijn geluk wachten... zeg mij een woord, een enkel.

Hij knielde voor Anna, smeekend, als een kind, overdaan gelijk de verstooten liefde. En hij zag hoe schoon en verlijdelijk de jonge vrouw daar stond, het mooie bloote haar zwaar neervallend over den schaars bedekten hals, de armen zichtbaar, tot aan de bevallige ronding van den elboog, in de breede mouwen van het nachtkleed.

Maar hij zag ook haar reine voorhoofd waar slechts reine gedachten konden schuilen, haar glanzende, bruine oogen, helder als de onschuld, droef en vastberaden als van een martelares. Hij had haar stem gehoord, waarin de stalen snaar van een sterken wil trilde.

— Gij moet weggaan, gebood ze eensklaps.

— Weggaan? herhaalde hij zacht.

— Ja!

Hij sprong over den muur.

De indruk van dat nachtelijk gesprek werkte nog lang na in Anna's hart. Het bleef als een groot vraagteeken hangen in haar brein, maar onwillekeurig kwam haar steeds weer hetzelfde woord op de lippen: Neen!

— Ach, klaagde ze soms aan Kato, waarom gaf God mij geen kinderen?

XXIX.

Het is einde October. Anna en Izaak zitten bij het vuur. Anna is droevig gestemd; Izaak is norsch.

— Waarom, vraagt zij, en gaat gij niet meer naar Brussel, sedert acht dagen?

— Ik heb er niets uit te voeren.

— Hebt gij veel aandeelen gekocht in de leeningen?

— Ja, veel.

— Er blijft dan maar weinig geld meer over in de kas?

— Waarom?

— Wel, omdat ik hier onbetaalde rekeningen heb. Een van duizend gulden: voor kosten van herstelling en onderhoud van een hoeve te Vrouwepolder, bouw van een waschkeet, enz. En een andere die meer bedraagt, — Anna's hand beefde — zij komt van Buls, den juwelier van Brussel.

— Van Buls? Onmogelijk!

— Kijk dan! Waarom wordt gij zoo bleek?

— Ja, maar... hoe...

— Hoe ik er aan kom? Ze was aan mij gericht, ik heb ze gelezen. Ik zie daar voor twaalf duizend frank juweelen die ik niet gedragen heb... Open de geldkas, dat moet dadelijk betaald worden... Open ze toch... er waren nog zestig duizend frank in toen ik u den sleutel gaf.

— Anna, ik moet... ik zal... luister, berisp mij gelijk ik het verdien, maar er is geen duit meer in de kas...

— Zestig duizend frank in drie maand!

— Wij zullen een hoeve verkoopen.

— Neen. Er ontbreken veertien duizend frank. Ik heb ze.

Anna ging boven, naar haar kamer.

— Hier, zei ze, vijf duizend gulden meebrengende, hier is mijn bruidschat, dien ge van vader niet woudt aannemen. Hier zijn ook al mijn juweelen; wij zullen ze verkoopen; het diamanten halssnoer alleen is meer waard dan al de juweelen van die andere...

De verkoop der kleinooden bracht drie en twintig duizend frank op, en Izaak had den schandelijken moed er de vijf duizend gulden van Anna's bruidschat bij te voegen.

XXX.

Ottevaere aan Anna.

Liefste geliefde, vrijwillige martelaresse, wat een leven hebt gij! Weet gij, dat men er van sterft of er krankzinnig van wordt?

Zie, het zal vandaag sneeuwen. De lucht is grijs en ze zeggen dat het koud is. Indien we nu eens bijeen waren! Kunt ge u dat voorstellen?

Wij zouden saam uitgaan. Gij aan mijn arm: wat een droom! Wij lachen, wij loopen snel, dicht bij elkander: gelijk twee kinderen. Wij loopen straat op, straat af, met groote schreden zooals in onze jeugd.

Voor ons gaan de velden open, en de vrije horizonnen. De hemel is grauw, bewolkt, doodsch. Wat kan ons dat schelen? In ons is de zon: onze liefde, die over al die treurnis straalt. Wij stappen maar, en praten aldoor. Wat een vreugde! Wat een goddelijk leven ... De kracht en de schoonheid!... Wat zijn die landouwen grootsch! Een kus ...

Maar ik vergis mij, ik droom, ik ben dwaas...

Ja, de dag is verdrietig, het is koud, ik ben alleen en gij weent.

* * *

En werkelijk, Anna weende, toen zij die enkele regelen gelezen had. Zij nam haar Bijbel, las er een paar verzen in, zocht wat troost en vond er.

XXXI.

Op een morgen zei Anna tot Kato: Ik moet het middel vinden om mijn man aan huis te boeien.

Het middel was gauw gevonden.

Zij maakte haar huis nog aantrekkelijker: het werd een echt paradijs, waar bloemen geurden, vogels zongen, en stugge meubels plaats maakten voor smaakvolle schrijnen en tafels.

En al de maaltijden werden echte feesten. Izaak die, gelijk zoovele mannen, besnaperd was achter fijne spijzen, liet zich de tafel welgevallen, en toonde zich wat vriendelijker voor zijn vrouw.

En deze meende op den goeden weg te zijn, en was er fier over als een kind.

Dat was te vroeg.

Verschillende malen te reke gebeurde het, dat de keukenmeid den anderen morgen het overschot van het noenmaal miste. Daarenboven werden al de hengsels der voorpoort, de scharnieren der binnendeuren onder en boven, de klinken, sloten, sleutels en grendels zoo goed ingesmeerd door een onzichtbare hand, dat alles even zacht rolde, gleed, openging en sloot, alsof geheel dat werk niet van ijzer maar van fluweel was.

XXXII.

Het sneeuwt. De lichte vlokken dalen zoetekens neer; geen gerucht; geen windje: al diepe stilte en panen rust. Om de stralende gaslantaarnen weven de neerzijgende vlokken een krans van blakende watten. Het uur, elf uur, valt gedempt van al de torens.

Anna komt buiten; Braf volgt haar. Zij snokt haar horlogeketting vaneen, maakt haar armbanden los:

— Weg met al wat van hem komt! zegt zij.

Zij wil het in de sneeuw smijten, als daar een straatdeern voorbijkomt:

— De tijden zijn slecht, meiske, mort deze, voor ons vak.

— Kom, zegt Anna, hier heb ik iets voor u: een geschenk.

— Een geschenk, lacht de vrouw, laat zien: een horloge, een ketting, armbanden, ringen. En is dat allemaal echt?

— Ja, zegt Anna, voortloopende.

Haar hoed ligt vol sneeuw, haar schouders zijn heelegansch wit, duizend vlokken bedekken haar sjaal, haar zijden kleed en haar schoentjes, die nipte haar voettoppen beschermen.

Zij loopt snel, Braf ook. Zoo komt zij op de Graskaai, aan het huis van haar vader. Daar hoopt zij schuil te vinden.

Zij belt aan, niemand opent. Bibberend en verkleumd legt zij haar oor aan het slot; mogelijk verneemt zij stappen op de trap: niets. En niemand opent! Zij klopt met haar vuistjes op de deur: geen antwoord. Zij gaat op de zulle zitten, weet niet wat te denken en vraagt zich af of haar vader ziek is of dood.

Het koud zweet breekt haar overal uit; in het Leiewater, op de booten, op de kaai, overal ziet zij duizend verwarde, onheilspellende beelden.

— Ach, zucht zij, waarom zijn er deuren aan de huizen?

Een schipper stapt voorbij, die van de kroeg komt.

— Wat doet gij daar, schoon meiske? vraagt hij.

— Ik klop aan, antwoordt Anna, bij mijn vader.

— Hij slaapt, zegt de schipper, en hij die Hermann, als hij slaapt, wakker wil krijgen zal meer lawaai moeten maken dan een trompet. Wilt ge in mijn boot schuilen?

— Neen, ik wacht liever hier.

— Mij goed. Het bed is hard en de lakens zijn vochtig. Goeden nacht.

De schipper verdwijnt. Anna wandelt op en neer voor het huis, kijkende naar de stille ramen en de sneeuw, die dof in de Leie valt. Zoo gaat een uur voorbij.

— Geduld, dacht Anna, weer hoop en moed scheppende, ik heb nog liever kou dan hartzeer.

Maar zoo kwamen de nare gedachten terug.

— Vader! riep ze, waarom wordt gij niet wakker? Voelt gij dan niet dat ik u noodig heb?

Haar kleeren waren zijpenat. Zij ging vanher op den dorpel zitten, stond opnieuw recht, sloeg weer op de deur.

Allang klonk op de schepen woest geblaf van wachthonden. Braf grolde tegen.

— Zwijg, Braf, gebood Anna, zoo opgeruimd mogelijk, die honden doen hun plicht.

Een bootsman verscheen op de brug van een der schepen.

— Vrouwe, riep hij tot Anna, gij zoudt ook wel elders kunnen gaan vrijen!

Hij zag Braf voor een man aan. Hij ging weer beneden.

De honden, tevreden dat hun geroep beantwoord was, zwegen. Het werd zeer stil. Om twee uur 's morgens keerde de wind bots van het zuiden naar het noorden. IJzige golven sneeuw en hagel wervelden woest naar de deur.

Anna dacht dat ze van kou zou sterven. Eensklaps zag ze Braf zijn koperen halsband glimmen; zij verzon dat zij, als ze daarmede de ruiten ingooide, onfeilbaar haar vader wekken zou. Zij achtte zich gered, maar de halsband was op slot, en zij had het sleutelken niet. Zij trachtte den halsband over den hond zijn kop te trekken. 't Ging niet.

— Een kei is nog beter, besloot ze. Zij scharrelde met den voet in de sneeuw, vond een kruikscherf en ronkte ze in de ruit. Terwijl ze glarieoogde naar het uitwerksel, hoorde zij Braf bassen, en zag hem naar een man toeloopen die van den kant der Sint Michielskerk kwam.

— Eidaar! riep de man, wie werpt er mijn ruiten in?

— Ik, Vader, juichte Anna. Waar komt gij zoo laat vandaan?

— Van een trouwfeest, zei Hermann, en gij?

— Van een huis waar zoo juist een huwelijk verbroken werd.

— Het uw?

— Het mijn.

— Zooveel te beter. Kom binnen, mijn kind.

XXXIII.

Toen vader en dochter elkander teederlijk omhelsd hadden, de boolkens in den haard flakkerden en Anna's kleeren droog waren, zei Hermann:

«Nu, kindlief, vertel mij eens, hoe dat geluk u is overkomen.

— Luister dan, Vader. Kato wist dat ik verdriet had en tippelde al eenigen tijd rond mij, en zei, bij elke gelegenheid: „Ha! als Mevrouw eens alles wist! Nu woont ze te Gent." Ik wist beter dan zij, wat er gebeurde. Izaak bedroog mij. Ik heb alles te werk gesteld om hem tot mij terug te brengen: goedheid, zachtheid, liefkoozingen, een vriendelijk tehuis. Hoor hoe hij er mij voor beloond heeft.

Vannacht om elf uur komt Kato plotseling in mijn kamer. Mevrouw, fluistert ze gauw, zij is hier! — Wie? — Het lief van mijnheer! — Zijn lief! verbeeld u dat, Vader, die vrouw onder mijn dak! in mijn eigen huis!

Mevrouw, ga stil beneden, zegt Kato, ze zijn in de eetkamer. Ik doe zoo, kom in het voorhuis, zie licht onder de deur, stoot deze open. Ze zaten er! Dicht bij elkaar! En allebei dronken! Foei! Zij hadden daar gegeten: de flesschen en de schotels stonden nog op tafel. En welke vrouw! Een opgesierde pop, heel wit, ziekelijk opgeblazen, geblanket, met koele, stoute oogen.

Hij stond woest op, en vloekte: Wat komt gij hier doen, ga naar uw kamer!

Hij wou me aanvliegen, en strompelde. De vrouw, die in een armstoel lag te rooken, lachte schamper:

— Ei, ventje, ik dacht dat ge vaster op uw beenen stondt!

— Ga naar boven, riep hij weer, ga naar uw kamer, of ik... Hij dreigde met de vuist.

— Ventje, zei de vrouw, dat doet een heer niet.

— Luister, zei ik hem.

— Luisteren, riep hij, net alsof ik niet wist,

wat ge mij te vertellen hebt. Ge zijt jaloersch, dat zijt ge, en gij kunt het niet verdragen, dat ik dit lieve schepsel hier breng.

— Ventje, zei de vrouw, wees niet dom!

— Jaloersch, antwoordde ik, neen, Izaak, dat ben ik niet, want ik houd van u niet meer, ik kan u niet meer achten. En ge moogt komen met al het goud van de wereld, ik ga weg van u. Van nu af ben ik vrij, en geen wet, geen gerecht kan mij bij u terug doen komen.

Hij lachte.

— Ik heb u alles gegeven, zei ik, mijn jeugd, mijn liefde, alles. Ik heb genoeg gedaan; gij draagt de schuld. Ik ga weg, zonder haat, Izaak, en ik wensch u, als dat mogelijk is, geluk in het droeve bestaan, dat nu voor u voortgaat.

Zijn woede viel.

— Meent gij het, vroeg hij, gaat gij waarlijk weg?

— Ja, zei ik, gij weet dat het nu moet gebeuren.

Hij dacht wat na: Gij hebt gelijk, sprak hij ... En hier ben ik, Vader.

Drie dagen later kreeg Hermann een brief van Izaak, die de echtscheiding aanvroeg met wederzijdsch goedvinden.

XXXIV.

Den volgenden dag ontving Ottevaere een mooi ingebonden Bijbel. Blijkbaar had deze gediend als geschenk bij een plechtige gelegenheid. Hij was verguld op snee, en de zwart segrijnleeren band was afgezet met goud. Op het eerste blad had een ontroerde hand deze woorden met groote letters geschreven:

Anna Hermann, mijn schaapken, op uw doopdag geeft uw vader Josephus u dezen vriend.

7 Juli 1839.

Ottevaere wist, dat dit heilig boek werkelijk de vriend en de gezel van Anna was geweest.

— Misschien, dacht hij, zal ik er de geschienis van haar hart in lezen.

Inderdaad bij het volgende vers stond geschreven: 29 November 1857, — dag waarop Anna den eersten brief van Ottevaere had gekregen:

— Sekerlyck het net wort te vergeefs gespreyt voor de oogen van allerley gevogelte.

Op andere plaatsen had een naald deze beteekenisvolle regels met stippels gemerkt:

— Die met eene vrouwe overspel doet, is verstandeloos: hij verderft syne siele, die dat doet.

— Eene kloeke huysvrouwe is eene kroone hares heeren.

— Wie sal eene deughdelijke huysvrouwe vinden?

Het herte hares heeren vertrouwt op haar; soo dat hem geen goet en sal ontbreken.

Sy doet hem goet, ende geen quaet, alle de dagen hares levens.

Op het volgende wreede vers waren tranen gevallen:

— Alle de dagen des bedruckten zijn quaet.

Ottevaere huiverde. Verder las hij:

— De uytgestelde hope krenckt het herte: maer de begeerte die komt is een boom des levens.

Hij vond ook nog sporen van tranen bij de volgende reke:

— Den rechtveerdigen sal geen leet wedervaren.

— Het lot wort in den schoot geworpen: maar

het geheel beleyt daer van is van den Heere.

Ottevaere zocht nog en ontdekte deze onderstreepte regelen:

— Eer dan de silveren koorde ontketent worde, ende de guldene schale in stucken gestoten worde, ende de kruycke aan de sprinckader gebroken worde, ende het radt aen den bornput in stucken gestoten worde:

Ende dat het stof wederom tot aerde keere, als het geweest is.

Als het geweest is? vroeg Ottevare zich af.

Het volgende vers antwoordde op geheimzinnige wijze:

— Voorder het licht is soet, ende het is den oogen goet de sonne te aanschouwen.

Ook hier waren sporen van tranen.

Met haar nagel had Anna het volgende vers onderstreept:

— Is myne kracht steenen kracht, is myn vlees stael?

De dag 29 November 1860 stond op den rand, naast de volgende regelen geschreven:

— Daer is een tijt om te weenen, ende een tijt om te lachen, een tijt om te bewaren, ende een tijt om wech te werpen, een tijt om lief te hebben, ende een tijd om te haten.

Ten toppen uit van geluk stak Ottevaere den Bijbel onder zijn arm en liep naar het huis van Hermann.

Daar wachtte Anna hem.

Toen zij hem in de straat ontwaarde, zei ze tot haar vader:

— Zie, daar is hij, van wien ik u gesproken heb.

Ottevaere trad binnen. Hij ging rechtstreeks naar Anna toe, zonder zich om Hermann noch om Braf te bekommeren.

— Houdt gij van mij? vroeg Ottevaere.

— Ja, antwoordde Anna.

Hij nam haar blozend gezichtje in zijn handen.

— Arme gevangene, zei hij, opgesloten in een donkere kooi, het was tijd, dat voor u de zonne scheen.

— Nu is het hier licht geworden, sprak Anna, met een kinderlijk gebaar op haar voorhoofd kloppende.

— Maar, vroeg Hermann, als Izaak niet zoo ruw de banden had verbroken, dan zoudt ge toch getrouw gebleven zijn, en van verdriet gestorven!

— Ja, antwoordde Anna radaf.

— Vader Hermann, zei Ottevaere blijmoedig knielende, wilt gij mij, van nu af aan, als uw zoon beschouwen?

— Dat wil ik, zei Hermann, want ik heb gezien dat profeet Braf u de handen likte. En als hij zijn toestemming geeft, wel...

OOTMOEDIGE BEDE TOT DE KOMEET.

1 Maart 1857.

Ze zeggen, Mevrouw, dat gij binnen kort bij ons komt. Is het waar dat gij komt om onzen kleinen aardbol te vernietigen en al de kleine menschen die er op loopen? Is het waar dat wij slechts nog eenmaal de schoone Lente zullen zien, de klare zonne en de mooie bloemen? Is het waar dat gij tegelijk de goeden met de boozen wilt treffen? Dat kan ik niet gelooven, want het zou zeer onrechtvaardig zijn, van uwentwege.

Ik ken zooveel goede lieden die een beter lot verdienen. Het zijn meerendeels landbouwers, werklieden, schilders, beeldhouwers, dichters, die allen wrochten met den geest of met de handen om te leven, die alleen vragen te leven als hun hart klopt, en te zingen als het lied hun op de lippen komt. Zij houden van wijn, vrouwen en muziek; hebben er nooit aan gedacht wie of wat ook te doen lijden, en zetten geren den voet rechts om niet links eenig tenger insektje te vertreden. Zij houden van het leven, daar zij niet precies weten wat er hun hiernamaals weggelegd is, en hebben jonste van de zonne en het gebloemte, daar zij niet bevroeden of zij iets beters zullen vinden aan gene zijde van het graf. Zij zijn dapper, en heeft altemets een van hen, tende raad door rampe en wanhoop, er aan gepeinsd zijn eigen te verdoen, zeere kwam de gedachte: „De schooier vol luizen is beter dan de doode vol wormen". En blijmoedig stak hij weer den kop in het gareel, hoe zwaar het ook viel, en hij en zei geen woordeken kwaad van God, van de natuur noch van de menschen. In gemoede, Mevrouw, zou het wel besteed zijn als die menschen stierven?

Zij hebben hun gebreken, ik weet het, en gij zult er vinden die wat meer bieren dan het betaamt en in minne leven buiten de canonische voorschriften. Maar dat en is toch niet zoo heel erg, niet waar?

Ik en weet het niet, Mevrouw, hoe gij over ons beschikt hebt en ik spreek alleen van hooren zeggen over de voornemens die men u toeschrijft. Wij zijn, mijn vrienden en ik, zeer benauwd als we denken aan 13 Juni, en dat zet er ons toe aan om deze ootmoedige bede tot u te richten.

Moeten wij volstrekt sterven, wij en zullen niet krijschen, want wij kunnen het laten regenen als het regent. Van met dat de rampedag gekomen is zullen wij elkendeen ons meisje wat vuriger omhelzen dan gewoonlijk; wij zullen ze zoetekens bekijven als ze grijst; om ze te doen lachen zullen wij haar zeggen dat ze schoone is, en om ze te doen zingen, zullen wij haar ouden wijn laten drinken, zoo wij er hebben, en nieuwen, zoo wij er geen ouden rijk zijn. En dan, och, wij zullen het vuur verwachten en al zingende dood gaan.

Maar, warentig, ik en kan het niet gelooven dat wij er allen aan moeten, allen, de goeden en de boozen. Neen. Kon dat in mij opkomen wij zouden ons beroepen op God, spijts al den eerbied dien wij voor u hebben.

Want, Mevrouw, boven u bestaat er een opperste gerecht, en wij hebben den tijd om in hooger beroep te komen.

Wat nu! het zal alzoo bijna vierduizend jaar zijn dat de plukkers het winnen van de geplukten, en na al dien onafzienbaren tijd welken gij kondt besteden om, in voorraad, al onze komende daden te overwegen, na die vierduizend jaar, zoudt gij botweg al treffen wat ademt.

Wat nu! de goede God zendt u om den ouden levensboom te zuiveren, en gij zoudt de takken afhakken, gij zoudt den stam vellen, gij zoudt de wortels uit den grond rukken. Neen, neen, het is mij een behoefte u voor rechtvaardig te houden.

Als ge dat niet waart, weet ge wel wat er dan met de wereld zou gebeuren? Laat mij het u zeggen: allen geroosterd wordende door het zelfde vuur, en allen van hun dood overtuigd zijnde, zou elk in zijn geest de sterkste grondslagen van recht en rechtvaardigheid vernield

vinden. Vermits, zou men zeggen, het goed en het kwaad in Gods oogen dezelfde waarde hebben, laten wij goed of slecht zijn naar onze eigen loete. Onze aardbol zou hetzelfde schouwspel bieden als vóór het jaar 1000, waarop, naar er beweerd werd, hij door het vuur zou verdelgd worden. De eenvoudigen zouden, in de eerste plaats, zich haasten om hun vermogen aan de monniken te schenken, die er geen weg mee zouden weten, ook het gemeenschappelijk lot te dragen hebbende. Jong en oud, gezonden en zieken, allen zouden te vierklauwe leven. De menschen, dronken van benauwdheid, zouden de straat in stormen, die zij door ongehoorde slemperijen zouden bezoedelen, de wijn zou in roode beken loopen over de bloote beenen van schaamtelooze deernen. Men zou zich dronken zuipen in de zeven hoofdzonden. De oude gierigaards, uit hun holen kruipende, met hun schatten, en zeere willende genieten, zouden aan hun eerste braspartij doodgaan. De wijzen en de maagden, saters en bacchanten geworden, zouden hun ontuchtigen thyrsus zwaaien op de openbare pleinen. De honden zouden zich schamen over de menschen.

Zoo een lot en wacht ons ongetwijfeld niet, want, gij weet het wel, Mevrouw, het is niet te doen om den akker te verwoesten, noch om er zout te zaaien, maar om er het onkruid te vernietigen.

Ziehier wat er, naar het ons voorkomt, moet uitgeroeid worden:

Vooreerst de mol en de uil, zonder genade; die twee boezemvrienden zijn gemeen, schijnheilig, muikachtig en ze leven allebei in de donkerte, allebei schuwen ze het licht. — Denk aan hen, Mevrouw.

De kollebloem is schitterend en schoon gekleed; zij ziet er fraai uit en deftig, maar heeft de groote verkeerdheid zich hooger te achten dan de korenaar, haar buurvrouw. De een geeft slaap, de andere brood. De een is een flauwe pronkette, want zij is leeg, de andere is stevig en vol. Ik bemin noch en haat de kollebloemen; nochtans, als ze op den akker in den weg zouden staan, als ze de aren zouden schaden in haar ontwikkeling, zoudt gij er niet enkele willen van kant maken?

Er leven, ten onzent, vele eerlijke, generige, peislijke bevers. Raak hen niet aan, Mevrouw, wij smeken er u om. Maar enkele andere houden verdachte samenkomsten, waar er van niets minder gesproken wordt dan van den oorlog tot het uiterste te verklaren aan de rietzangers, de nachtegalen, de vinken, kortom, aan al de kunstenaars en aan al de dichters. Sommigen, nog ruwer, hebben voorgesteld om al de bloemen van den aardbol te rukken. En allen beweren dat zang en kleur tot niets dienen en hen vervelen. Mevrouw, de vogels beven, de bloemen dudderen. Houd die nijdige praters in het oog. Men weet niet tot hoeverre de boosheid reikt van een bever, verveeld door zang en kleur.

Men ziet in onze wouden een menigte papegaaien van verschillend gepluimte, en niemand weet waar ze vandaan komen. Al wat vink of nachtegaal zingt herhalen ze varings, en God weet hoe dan het teere lied tot een metalen gekrijsch verijzert. Mevrouw, de vogelen allen thoope richten een ootmoedige bede tot u, ten einde hen te verlossen van die schijngeleerden, van die schoolvossen en van die natalers.

Ik en wete niet of gij van uw leven hebt hooren spreken van de treurkoekoeken. Die

vogels meenen dat zij dichters zijn en ze zijn alleen ziek. Hun zang is soms teer, maar meestendeels eentonig en flauw. Zij en bezingen den weemoed niet gesproten uit diepe overdenkingen, noch de smart geboren uit rampe, maar wel de treurnis die haar eigen streelt, vertroetelt, bemint, en alleen maar weent omdat ze niet de kracht heeft om te willen lachen. Zij ramen om bijval van het gevoel, en geven voor de grootste harten van het gevederde geslacht te zijn. Menigvuldige tranen, zeggen zij, zijn een blijk van de schoonheid van een karakter. Eenigen tijd lang gedijden hun triestmoedige pogingen... maar heden ten dage valt dat zeer af, want men heeft vastgesteld dat de treurkoekoeken in den grond niets dan batezoekers zijn. Zij hebben alevewel nog enkele volgelingen, maar deze worden, tot ze zich beteren, in een hoekje van het woud afgezonderd; en er is een driemaandelijksche prijs uitgeschreven voor het minst intieme en het minst persoonlijke lied. Zoo zijn er enkele bekeerd. De vogelen, Mevrouw, bevelen u de andere aan.

Op vastenavond was er feest in het woud en in de velden. Elkeen, tot de mier toe, was aan den gang, en haalde, in bonte lappen gestoken, duizend zotternijen uit. Alleen de uilen en de mollen waren kwaad gemutst. Ha! fezelden ze onder mekaar, kunnen ze zulke bespottelijke slunzen op hun lijf hangen? Is dat wijs?

Mevrouw, als gij bij ons komt, zeg toch aan die donkere wezens dat er meer wijsheid en moed steekt in het lachen dan in het huilen, en dat zoo de treurigheid van den duivel komt, de blijheid van God is.

Wat ons betreft, wij smeeken u ootmoedig wel te willen vernielen al wat kruipt en al wat

zwabbelt, aardwormen, slakken en serpenten.

Denk om de insekten die voorraden opslaan, veel meer dan ze noodig hebben, de anderen van gebrek laten omkomen, en, de pense vol, voor de magere troetaards, versterving prediken.

Vergeet, Mevrouw, de potsenmakers niet, van alle slag. Behalve die van de foor.

En spaar, wij bidden er u om, noch de arenden, noch de gieren, noch de steekvogels.

Ontzie den leeuw niet, al ware hij getemd, noch de hyena die van lijken leeft, noch de fluwijne, noch den vos, noch den panter, noch den jakhals, noch iets dat van het ras der katten is. Maar behoud de trouwe honden, de verduldige ossen, de generige bijen, de preutsche paarden, de snelle hageretten die zoo schoone zingen, de nachtegalen, de leutige vinken en de vroeg-uchtendlijke leeuweriken.

Genade voor al de bloemen, zelfs voor de camelia, de tulp en de pioen.

En nu, Mevrouw, in allen eenvoud gezegd, ontferming voor die zonderlinge wezens, vrouwen genoemd en wier aard tot heden ten dage onbekend gebleven is, spijts haar drukken omgang met den man, boven wien zij mij blijken te staan. Wij hebben haar steeds kwaad behandeld, er gisteren slavinnen van gemaakt en heden godinnen. Daarom bezitten zij den hoogmoed van een god, de geveinsdheid van een slaaf. Wij hebben haar alles toegestaan behalve zichzelf te zijn. Wij hebben de zelfzuchtige aanbeden, ten koste van de verknochte. Wij hebben de kuischheid gepredikt tot de scharen, en elken dag onzer dagen hebben wij besteed om, verdoken, bij elke vrouw afzonderlijk, ons werk af te breken. Wij hebben haar met tegenstrijdigheden verzadigd: haar als poppen behandeld en er al

de deugden des engels van gevergd, er groote kinderen van gemaakt en haar gevraagd heel zoet te zijn; haar ten val gebracht, en toen ze gevallen waren, veracht.

Wij weten dat zij bloed en zenuwen hebben gelijk wij; dat zij moeten eten en drinken om te leven, gelijk wij. Welnu wij hebben ze zoodanig bewerkt, ingeprangd, verkunsteld, dat die arme wezens, aan tafel gezeten, in ons ruw gezelschap, slechts eventjes met den rand der lippen de spijzen durven aanraken.

Bij ons mag de echtgenoot de overspelige vrouw dooden, maar er bestaat geen wet die aan de bedrogen gade toelaat den ontrouwen man een kogel door het hoofd te jagen. De vrouw die liefheeft is het schoonste wezen uit Gods handen gekomen: vol liefde, zelfopoffering, verheven drang, uiterste zelfverloochening, is zij de engel op aarde. En hoe vergelden wij maar al te dikwijls dat geluk? Met grofheid, wantrouwen en jaloerschheid. Wij nemen ze rein uit de armen harer moeder, om bij haar de gemeene lessen toe te passen door de straatdeernen ons geleerd. En is onze liefde dood, wij hebben geen berouw, wij werpen de vrouw bezoedeld terug in de menigte, en geven ze prijs aan naamlooze ellende. En dan zetten wij een hooge borst, en noemen ons kroonhalzend: veroveraars der harten.

Voor haar hebben wij uitgevonden: den plicht, de platonische liefde en de kuischheid; wij gebieden haar buiten de natuur te leven, terwijl het ons alleen voorbehouden is gelukkig en vrij te zijn.

En nochtans, spijts onze minachting, onze beleedigingen en onze dwingelandij, zijn wij er niet in geslaagd de vrouw te verlagen. Hoevele blijven teer, goed en waardig; hoevele zijn

vergeten martelaressen; hoevele sterven zonder de liefde gekend te hebben, liever dan de plompe streelingen te moeten dulden van een lummel.

Onvoorzichtigen zijn wij: wij weten dat de vrouw de kern der samenleving is, dat uit haar hart de eerste lessen vloeien tot de vorming der komende menschheid, en wij laten haar al de dwaasheden gelooven waarover wij, reeds in lang verleden eeuwen, met beschaamde kaken stonden.

Ha, Mevrouw, zoo gij er enkele wilt treffen, tref dan haar, die, honger hebbende noch kou, verkoopen wat zij om niet zouden moeten geven, en tref de schijnheilige die van een groot harte gebaren en die feitelijk sluwer zijn in het berekenen dan Napoleon; ontferming voor de andere; ontferming zelfs voor deze!

Mevrouw, hier eindigen wij onze ootmoedige bede.

Wij smeeken er U allen om, duid ons de bescheiden bedenkingen niet ten kwade die wij U durven te zenden; wat mij persoonlijk aangaat, verzoek ik U eerbiediglijk mij te willen beschouwen als uw zeer toegenegen en zeer dienstwillige dienaar.

CHRISTUS.

I.

De boeren van Ukkel noemden hem Christus omdat hij een langen baard had, gelijk den zoon der Maagd, en houten heiligen en Lieve Vrouwkens sneed voor de kerken van te lande. Christus was een flinke jongen, hij had grijze, levendige oogen, een schrander voorhoofd, was onverstoorbaar stilmoedig, en zoo goed als wijn en brood.

Hij beoefende tegelijk het schrijnwerkersvak en de nobele kunste: hij zette even vaardig notelaren schrijnen in mekaar, teerhandig bewerkt, als kasten van eikenhout, nuttig, stevig en plomp; was even wakker in het bewrochten van pijpkokers, snuifdoozen, kistjes, wandelstok-knoppen, nauwkeurig uitgesneden met bevallige fijngevoe-

ligheid, als van sterke ledikanten, ten eeuwigen dage onverslijtbaar; kortom, hij was bekwaam om met evenveel gewisheid een balk te houwen voor de felste muurspanning als om, met een ontstellende gelijkenis, in spotbeeld de wezenstrekken na te bootsen van den burgemeester en de schepenen der gemeente, geëerde en geduchte lieden, want zij hadden luide tong en rijkgespekte beurs.

Als kunstenaar alleen ware hij misschien toch ook vooruit gekomen; maar hij moest voor zijn moeder zorgen, en achtte trouwens de glorie geen zier.

Het ontbrak Christus niet aan lichaamskracht spijts zijn tenger uiterlijk; evenwel er was heel wat voor noodig om hem zijn stalen vuisten en gepeesde armen tot iets anders dan tot den arbeid te doen gebruiken. Hij was zeer lankmoedig en verduurde veel; tot de maat vol was: dan mocht er geen druppelken meer bij of hij schoot in zijn keurzel en ontbond zijn duivel.

Was Christus goed geluimd, dan was zijn geestigheid vroolijk en zijn vroolijkheid geestig. Hij hield van de goede zonne, van goede schotels, van goeden wijn en van pertige taal; maar wat hij vooral liefhad, was de vrouw, — daarom verlangde hij deugdzaam te trouwen.

Zijn vlugge verbeelding en zijn warm hart hadden hem weldra als ideaal een wezentje voorgetooverd, bruin en malsch, met groote oogen, zacht en monter, niet te groot en vooral niet mager. Dat ideaal moest buitengewoon goed wezen en aanminnig gelijk een struis viooltjes. Hij en wou haar niet te arm, want hij kon maar schraal leven van zijn arbeid, noch te rijk, want hij had er geen zin in om voor een oortje thuis te liggen.

Christus, op zoek naar zijn ideaal, keek elk

donkergelokte meisje na en vooral haar die bij regenweer fraai gewelfde voetjes vertoonden en schoongevormde beenen. Niet vindende wat hij zocht, werd hij dikwijls droef te moede; zijn onvoldaanheid en teleurstellingen uitten zich vaak in losse buien van gramstorigheid, korzeligheid, neerslachtigheid, in vlagen van vertrouwelijkheid en teederheid, die zijn omgeving bevreemdden.

De gestadige mislukking zijner opsporingen was hieraan te wijten: Christus was schuchter en schuw, en wist nooit zijn deugden te doen gelden. Menig snel meisje vergiste zich in zijn karakter, zag hem voor een minnezieken domoor aan en wees hem koel af toen hij haar van liefde sprak.

Hij werd na enkele pogingen mismoedig en het was met een triestigen blik dat hij, langs de straten der stede en de wegen te lande, den onvindbaren viooltjesstruis zocht.

II.

Onder zijn vrienden telde Christus de broeders Godin, François, Jean en Nicolas die, sedert het overlijden van hun vader en hun moeder, tegaar een groote hoeve, met uitstekende opbrengsten, opdreven, aan de kasseide op Alsemberg.

De Godins waren Walen, en leefden op goeden voet met Christus, alhoewel deze een Vlaming was.

Dat afzonderlijk feit zou tot een algemeen kunnen gedijen, indien beide rassen beseften dat de nationale kracht berust op de onderlinge vriendschap, en niet op de schuwheid voor elkander die ze doet gelijken op weerbarstige, ongenaakbare egels.

François, de oudste der Godins, was blond, groot van lijf en klein van verstand; Nicolas, de jongste, had ros haar en een Herculische gestalte; of zijn hoofd wakker was, daar kondt ge zoo weinig van merken dat elkeen, zonder lichtvaardigheid, beweren mocht dat het sliep. Dood bij nacht en sluimerend bij dag, ontwaakte hij alleen om te eten en te drinken, of om als een bullebijter toe te schieten op werkelijke of vermeende beleedigers. Jean, de tweede van het drietal, kleine, magere man, bruin en bedachtzaam, was de kop van het huis.

De hoeve, tamelijk rumoerig wanneer de drie broeders ze vulden met het lawaai van hun luide roepen en landelijke liederen, was stil gelijk een klooster, als Louise, hun zuster, er alleen bleef. Bij tijden hoorde dan de voorbijganger er een klagende stem het eene of andere weemoedige voozeken zingen. De ziel vermomt zich voor het woord, zij onthult zich in het lied; — die stem was van Louise en die stem loog niet: Louise had verdriet.

Toen ze zestien jaar was, had ze het ideaal van Christus kunnen zijn. In dien tijd was ze, met haar ronde, sierlijke vormen, haar weelderige bruine lokken, haar fraaien glimlach, haar zwarte fluweel-oogen, een der schoonste meisjes wier vroolijke voetjes ooit, in de kermisdagen, over de ongeboende dansvloeren van Vorst, Ukkel en Boendale huppelden.

Aldus voorzien scheen het dat Louise zich slechts te vertoonen had om een man te vinden: honderd dongen inderdaad naar haar hand; maar Louise was veeleischend; zij vond den eenen te dik, den anderen te dun; wie geestig was noemde zij een spotter, en wie te goed was, een onnoozelaar. Zij speelde met haar aan-

bidders gelijk een kat met een muis. Aan dat tijdverdrijf had haar kuische en flinke natuur genoeg. Het kwam haar voor alsof zij wel altijd een vrijer zou vinden.

Maar de jaren trokken voorbij en op de klok van 't leven sloeg het vier en twintigmaal voor de zorgelooze. De roos van haar jeugd verbloeide gaandeweg: menige vlinder kwam niet meer terug; het werd leeg rondom haar. Toch was zij nog schoon...

Zij begon na te denken, deed niet meer zoo trotsch en meende in haar eigen, dat het huwelijk een groot sakrament is dat zij, kost wat kost, wou ontvangen; dat een tikje welgedaanheid een man goed staat; dat vlugheid van geeste geen spotternij is, noch de goedheid een groot gebrek. Kortom, ze wenschte vuriglijk te trouwen. Dat reed weldra op de tonge, en men lachte haar uit.

Vier jaren kwamen en slonken, gedurende dewelke de boeren van Ukkel en omstreken schenen met elkaar afgesproken te hebben Louise niet ten huwelijk te vragen.

Het arme kind werd ernstig ongerust over haar toekomst en zag ze zonder hoop in; haar gezondheid leed er onder, haar oogen zakten in en er kwam een kring rond; een dof vuur blonk er uit, het wit werd lichtjes geel; het voorhoofd kreeg een paar rimpels; het gelaat, verteerd door den kommer, smolt weg gelijk het was voor de vlam; de kin scheen scherper te worden, het leek of de mond uitbreedde, en er lag smart in haar monkel... Op acht en twintig jaar, leek zij er vijf en dertig.

Zij werd bitter en korzelig. Zij verwenschte de domme trotschheid waardoor zij zoovele deugdelijke jongens den rug had toegewend,

en waardoor zij thans alleen bleef op de wereld, zonder liefde, zonder steun en zonder kinderen.

III.

Op een Decemberavond kwamen de drie Godins vroeg thuis. Louise zat bij de lamp een kraagje te borduren.

— Louise, zei onnoozel weg de dikke François, ik geloof dat wij er een op den kop getikt hebben.

— Een wat? vroeg Louise.

— Een hij, antwoordde François.

— Ik begrijp er niets van.

— Kijk eens, die trunte! Waarom wordt gij zoo rood als gij niet begrijpt? Ik zeg u dat wij hem gevonden hebben, dat wij hem vast hebben!

— Wat weet gij er van? zei Jean kalm. Aan u is geen zalf te strijken; alles bereddert gij naar uw zin, niets ziet gij in gelijk het naar waarheid is; en ik zeg u dat gij niets vast hebt, niets gevonden hebt, en met uw grove klauw niets op den kop getikt hebt.

— Wat is er gebeurd? vroeg Louise.

— Wel, sprak Jean, wij hebben hier in de buurt, bij Charlier, kennis gemaakt met een klein ventje, een Vlaming, die, zeggen ze, zijn duizend frank ieder jaar te verteren heeft, goed het hout bewerkt, goed geld verdient, fatsoenlijk schijnt en voor u een flinke partij zou zijn, Louise...

Louise bekeek haar broeders met een doffen blik, die scheen te beteekenen: Ik kan geen goede partij meer doen.

— Zou die Vlaming hier wel eens komen? vroeg zij, na een poos stilte.

— Hij komt morgen, antwoordde Jean.

IV.

Christus was het dien zij op het oog hadden; inderdaad, den anderen dag kwam hij de Godins bezoeken, vond behagen in hun gesprek en vooral in Louise wier radheid van tonge teruggekomen was.

Een maand verliep. De broeders lieten dikwijls Louise alleen met Christus. En zij begon van hem te houden, zoowel om zijn jonge jaren als om zijn goedheid. Maar Christus voelde niets voor haar; dikwijls was hij verstrooid in haar bijzijn; hij droomde; van wie? van wat? ongetwijfeld van een beminde vrouw, maar niet van haar. Soms betrapte zij zijn blik die vol schittering op haar rustte: maar daaruit blonk niet het vuur der liefde, dat was alleen de glans der jeugd.

Zij ook bekeek Christus, maar heimelijk; en haar hart klopte sneller, en zij werd droef en kon wel schreien als zij er aan dacht, dat een zoo knappe jongen niet voor haar zou zijn. Louise sliep; men slaapt toch te lande al is men ongelukkig; maar zij droomde van Christus, hoe zijn beminde schim aan haar sponde naar haar kwam kijken en haar goede woorden toesprak. Dat waren schoone droomen. In de uren der booze vizioenen verscheen Christus ook, maar om te spotten met haar, met haar vermagerd gelaat, haar verlangen naar geluk, haar drang naar liefde, om ze te verstooten

wanneer zij smeekend aan zijn voeten lag, ze weg te schoppen en te zeggen: Gij zijt oud, gij zijt leelijk, loop heen! En dan werd Louise snikkend wakker. Ach! zuchtte zij, zich 's morgens bekijkend in haar spiegel, mij dunkt dat een beetje geluk aan mijn gelaat zijn schoonheid terug zou geven.

V.

Een avond, in het bijzijn van de drie Godins en hun zuster, legde Christus uit hoe hij de liefde opvatte.

— Geen grooter dwaas, waren zijn woorden, dan hij die boven zijn eigen vrouw er een andere verkiest. Die vrouw heeft hem alles opgeofferd, zij is een heilig wezen geworden. Hij kent haar hart en heeft het hooren kloppen voor hem. Dat hart moet hij doen kloppen zijn leven lang. Zij is voor hem aanminnig geweest als een ruiker viooltjes...

Christus sprak lang en vol vuur.

Van verliefde diepzinnigheden begrepen de Godins niets; François en Nicolas grinnikten; Jean beet op zijn lippen om niet te lachen en zei, toen Christus zweeg:

— Kameraad, kom een glas bruinbier met ons drinken, dat brengt u weer op uw effen.

Christus, een beetje verbauwereerd door die nuchtere woorden, antwoordde:

— Mij goed.

Hij vertrok met de drie broeders; toen deze te middernacht terugkwamen, zat Louise nog bij den uitgedoofden haard te naaien.

VI.

Eenige dagen later bracht Jean weer hetzelfde onderwerp te berde; hij had er over

nagedacht en sprak, tegelijk Christus en Louise aanziende:

— Wie een meisje verleidt moet er mee trouwen, daar sta ik op. En, voegde hij er bij, moest, bij voorbeeld, Louise zoo een ongeluk overkomen, de verleider zou haar in haar eer herstellen of hij zou ergens een rivierbad nemen dat hij nooit zou vergeten.

— En dat zou wel besteed zijn, knikte François.

— Sacredié! grommelde Nicolas tot teeken van instemming.

— Wij zijn met z'n drieën, zei Jean, eenvoudig.

— Mans genoeg voor tien, grommelde Nicolas opnieuw.

Christus en hoorde er niets van, zijn gedachten waren elders; Louise zat stil te peinzen.

VII.

Eenigen tijd nadien kwam Christus, die juist klaar was met een houten heilige voor de kerk van Alsemberg, bij de Godins, zonder bepaald doel.

Het was op een Zondag in December, tegen vier uur 's namiddags. De hemel was blauw en diep; over de hoeve hing een koud daglicht, terwijl ijle roze wolken door den horizon streepten.

Christus trad zonder aarzelen de keuken binnen. Louise zat in den hoek van den haard, de handen ledig — wat vreemd was. Zij had een paars zijden kleed aan, een zwart schort en fijne donkere lakensche schoenen. Zij droeg al haar juweelen. Christus naderde haar: een geur van viooltjes hing om Louise.

Waarom geur van viooltjes? Waarom zoo mooi getooid? Christus voelde zijn hart sneller kloppen; Louise scheen hem tien jaar jonger.

Zij zag Christus aan met haar groote, omkringde oogen, vol hartstocht en liefde.

— Ga zitten, mijnheer Christus, sprak zij. Spreek ik, voor een Walinne, uw naam niet goed uit?

— Zeker, juffrouw Louise, antwoordde Christus. En zeg ik niet goed Louise, voor een Vlaming?

Tegen de gewoonte in waren de gordijnen dicht en de stores neer. Van buiten kon men Louise noch Christus zien, tenzij door de deur die deze had open laten staan.

— Het tocht hier, kloeg Louise, zoudt ge de deur niet sluiten?

Christus deed de deur dicht; Louise beefde.

— Waarom beeft gij, juffrouw Louise? vroeg Christus.

— Beef ik, antwoordde Louise, dat verbeeldt gij u maar.

Het hart van Christus dat reeds zoo lang voor een ideaal klopte, begon nu voor een echte vrouw te slaan: Christus voelde dat Louise treurde en dat zij hem beminde. Ze keken een tijdje elkander star aan. Zij begrepen mekaar. Louise's oogen waren vochtig, haar wangen rood en haar lippen bleek saamgeknepen. Christus nam een stoel en ging dicht bij haar zitten: zij schoof wat achteruit. Hij zag haar opnieuw aan, en zij hem.

— Louise, zei hij.

— Christus, sprak zij.

En zij sprong op zijn knieën.

VIII.

— Ik zal u trouwen.

Dat wou Christus juist zeggen toen hij merkte dat Louise haar hoofd afwendde. Hij meende

dat zij schreide, en wou haar oogen zien: op haar gelaat lag een glans van overwinning die

den jongen man verbaasde. Daareven was ze schoon, en nu was ze bijkans leelijk. Hij schrikte voor het licht dat hij meende op te zien gaan in hem, en stond recht.

— Dat is vreemd, zei hij.

— Wat is er vreemd? vroeg Louise.

— Och, niets, zei Christus koel.

Om vijf uur kwamen haar broeders binnen en wilden eten.

Christus stond voor den haard, zijn rug naar de drie mannen gekeerd, en staarde nadenkend in het houtvuur dat hoog opsloeg in den schoorsteen. Hij vergat de Godins te groeten.

— Wat heeft Christus van avond? vroeg Jean hem op den schouder kloppende.

Christus gaf geen antwoord.

— Die Vlamingen, wist François, ze zijn allen van hetzelfde deeg: als dat niet drinkt, dan staat dat te droomen. En waarover denkt gij, Christus?

— Och kom! zei Nicolas, hij zal met Louise te veel van de taart gesnoept hebben. Louise, hebt ge taart gegeven aan uw vriend Christus? Laat eens zien, — en die man als een boom greep den tengeren jongeling bij den arm, — laat eens zien, waarom en antwoordt gij niet als wij u aanspreken?

Christus zag Louise aan en zei eenvoudig: Ik heb verdriet.

— Ha! hij heeft verdriet, lachte Nicolas, zie me daar dien meneer eens staan met zijn verdriet! En waarom heeft de Vlaming verdriet?

Christus meende te moeten antwoorden: Ik weet het niet.

— Ik weet het wel, zei Louise.

— Zoo! riepen ze alle drie tegelijk uit.

— Ja, sprak ze, ik zal u dat vertellen, terwijl gij eet en Christus u helpt, als hij er zin in heeft... Maar daarvoor is hij te zeer verstoord op mij, niet waar, Christus?

— Inderdaad, ik heb geen honger, antwoordde Christus.

— Daar was eens, ging Louise voort, verlegen gelijk iemand die iets boos begaan zal, daar was eens een jongen, die zoo schoon was dat al de meisjes er verzot op waren...

Christus meende dat Louise hem bij haar broeders wou aanklagen en zijn schrik wou uitbuiten om hem in haar macht te krijgen. Dat scheen hem afschuwelijk toe en onzinnig:

— Wees niet dwaas, Louise, viel hij haar ernstig in de rede, en denk over wat gij tewege zijt te doen?

— Och God, kloeg zij verbleekend, och God! 't is waar... Ik heb te veel haast om gelukkig te zijn, het is mijn schuld niet; Christus, ik heb zoo veel hartzeer gehad. Vergeef het mij, Christus.

Deze gaf geen bescheid; Jean fronste de wenkbrauwen, zag Louise aan en zweeg.

— Wat beteekent dat allemaal, riep eensklaps Nicolas uit, ik geloof dat Louise ons iets vertellen wou, en daar staat ze nu vergiffenis te vragen aan Christus, vergiffenis waarover? waarom die vergiffenis?

— De duivel zelf kan daar niet wijs uit worden, meende François.

Jean bleef zwijgen. Hij dacht diep na. De stilte trof Louise diep en zij schrok van hetgeen zij te scheute was geweest te doen.

Nicolas leidde haar gedachten af met deze woorden:

— Wel ja, hernam hij, wat beteekent dat allemaal?

— Dat ik mijn gezond oordeel verlies, antwoordde Louise.

— Gij zijt gewoonlijk nogal kalm, zuster, zei Jean.

— Ze hebben misschien allebei te diep in het glas gekeken, lachte Nicolas.

Louise ging daarop in.

— In het glas gekeken? zei ze, dat en was toch nog zoo erg niet geweest!

— Waar is de karaf? vroeg Jean.

— De karaf! sprak Louise, maar die staat daar.

— Waarom en zijn er geen glazen op tafel?

— Omdat ik ze weggezet heb.

— Waarom?

— Om ze af te wasschen,

— Gelijk de karaf, zeker, waar geen druppel bier in is.

— Gelijk de karaf, ja! antwoordde Louise.

— Waar hebt gij dat bier gehaald?

— Van het vat.

— Daar zit alleen klein bier in; dat zet men aan de menschen niet voor.

— Christus houdt niet van zwaar bier.

— Dat alles staat mij niet aan, berispte Jean, het hoofd schuddend, maar als Louise niet wil spreken, zal Christus misschien toch wel iets te zeggen hebben.

— Niets, antwoordde Christus, toegevend aan een smeekenden blik van Louise.

— Dat is kort, Christus, zei Jean, maar wat ik te zeggen heb is even kort: mocht er Louise een ongeluk overkomen, dan staan hier drie mannen om u tot uw plicht te dwingen.

In Louise's oogen las Christus: Blijf kalm!

— Mijnheer Jean, antwoordde hij, gij zijt gedrieën, ik ben alleen, maar ik vrees u niet. Ik moet mijn plicht doen, zegt gij, dien raad kan ik best missen.

— Mogelijk, zei Jean, maar ik heb het recht te weten wat er hier gebeurd is, en gij zult het mij zeggen.

— Neen, Jean, sprak Louise, dat recht en hebt gij niet.

— Zwijgen, gebood Jean, met een dreigend gebaar, of ik . . .

— Wie is er hier bang? vroeg Christus koel.

François en Nicolas spitsten al de ooren. Als hanen stonden daar de vier mannen tegenover elkaar.

Louise kwam er smeekend tusschen:

— Broeders, lieve broeders, riep zij, en gij, Christus, weest stil. Het gaat hier om mij alleen! En niemand mag een vriend beschuldigen, om mijnentwille, als ik hem niet aanklaag.

— Dat is flink gesproken, Louise, prees Christus, ik vergeef u.

— Dank, zei Louise, in-gelukkig, o, wât zijt gij goed!

— Maar, wedervoer Jean, maar, Louise, toch...

— Hoor eens, zei Louise, en ze veinsde ongeduld, en haar tonge ratelde snel, als om haar broeder te overbluffen, hoor eens, zijt gij alle vier van zins daar den heelen nacht mekaar aan te staan gapen? Jean, luister, op mijn eerewoord: indien ik ooit hulp van doen heb, dan zal ik die aan u, mijn lieven broeder, komen vragen; wees dus kalm. Christus is gelijk gij, een man met het hart op de rechte plaats, maar hij heeft, gelijk gij, een harden kop; en als hij mij nog meer wil bedroeven, dan moet hij maar zoo zuur blijven kijken, alsof de heele wereld tegen zijn dank stond; maar neen, hij zal weer goed worden op mijn verschrikkelijken broeder.

Christus glimlachte: Wat Louise wil, wil ik ook, zei hij.

— Komaan, Jean, streelde Louise, wees vanher goed en geef hem de hand.

Jean zwichtte en drukte Christus' hand als in een schroef.

— Zijt gij een flinke kerel? vroeg hij ruw.

— Meer dan gij denkt, antwoordde Christus, de toegestoken hand van Jean knellend alsof hij ze pletten wou.

Jean hield zich goed, uit eerbied voor zijn eigen.

IX.

Het was laat toen Christus de hoeve verliet; de Godins gingen naar hun kamers; Louise bleef moederziel alleen in de keuken. Zij hoorde

hoe haar broeders zich uitkleedden, hun laarzen in een hoek gooiden; dan werden ze stil, tot gedommer van hun zwaren slaap getuigde. Zij hadden alle drie dapper gedronken, gelijk het 's Zondags de gewoonte is te Ukkel en elders.

Het sloeg elf uur op den kerktoren. Christus stapte traagzaam over den straatweg; het kwam hem voor alsof hij gedroomd had, en hij verdiepte zich in zijn gepeinzen gelijk een geleerde in zijn bespiegelingen. Hij en hoorde, noch zag, noch voelde iets.

Maar het stof sloeg uit de velden op. Door den ros-grijzen hemel straalden, in de verte, breede ijllichten; de wind van een winteronweer, de voorbode van fellen sneeuwval, boog de boomen der kasseide als riethalmen; reeds vlogen enkele vlokken, gelijk verdwaald, door de lucht en over den weg.

Christus dacht aan Louise; in zijn verbeelding zag hij het arme meisje, hunkerende naar liefde en naar het huwelijk, zich geheel geven en ten verderve komen; in haar stem hoorde hij er een andere spreken: de mysterieuze stem van het hart dat brak omdat het liefde moest derven; hij zag haar alles wagen om haar doel te bereiken, tewege staan om hem, die haar een stond van liefde sprak, over te leveren aan de wrake van haar broeders, dan aarzelen voor zoo een lafhartigheid, en zwijgen. Op het oogenblik dat het goede het van het kwade won, zag hij haar gelaat veranderen, omstraald door hemelsch licht en smart. Louise's ziel vertoonde zich aan hem als een dier schoone martelaressen in de hel der Christenen, die wegens de misdaad der liefde, gedoemd zijn om zich naakt over een leger van doornen te wentelen, te midden van gelukzalige

paren nog glanzend van de eerste geneuchten hunner zuivere gevoelens.

En alzoo gefolterd, kwam Louise hem bekoorlijk voor.

— Waarom, dacht hij in zijn eigen, zou ik die verlatene niet troosten?

Maar de koele rede sprak: En als Louise, die vandaag zoo zwak geweest is, u, lichtgeloovige sul, later met een ander zou bedriegen?

— Laat ze mij bedriegen, meende Christus, maar laat ze gelukkig zijn.

De donder ronkte; de wolken sloegen open en toe als zoovele vlammende vuurmuilen; een olm steunde, kraakte, brak en rakkelde neer, vlak

voor Christus; hagel en sneeuw wervelden als de barende vrouw over den steenweg. Christus keerde op zijn stappen terug: de voordeur van het huis der Godins stond nog op een kier, hij stak ze open.

— Wie daar? hoorde hij Louise's zachte stemme in de kamer beven.

— Gij! sprak zij ontsteld.

— Ja, ik, antwoordde hij, ik kon onmogelijk anders doen dan trachten hier terug binnen te geraken. Dacht gij dat ik komen zou?

— Ja, zei Louise, maar wees stil; hun deuren staan open.

Zij ging naar de keuken, zeggende: Ik zal de lamp aansteken.

— Niet noodig, meende Christus.

— Toch wel, ik zie u niet, sprak zij.

Toen de lamp op de tafel brandde, zei Louise aan Christus neer te zitten, dat zij hem wou spreken.

— Ik wil u ook spreken, was zijn antwoord; hij dacht na; wat hij voelde in zijn hart, in zijn geweten, het goed en het kwaad dat hij Louise toeschreef, al zijn gepeinzen over het gebeurde riep hij op ten einde alleen ware woorden te zeggen. Dat duurde maar een stond; de donder lunderde aldoor over het dak.

— Louise, sprak Christus, ik weet niet welke goede of kwade geest ons deed doen wat we gedaan hebben; Louise, ik kwam hier heelemaal niet om u, maar ik vond het toch plezierig u te ontmoeten. Onbedachts, meer door hartzeer dan door list, hebt ge mij een strik willen spannen. Ik acht er u niet minder om.

— Hij heeft mij begrepen, jubelde zij.

Zij zaten tegenover elkaar, de ellebogen op de tafel, het licht tusschen hen beiden.

— Ja, ik begrijp u, bekende Christus; achter uw woorden heb ik woorden gehoord die gij niet zeidet, maar die goed waren; ik heb begrepen wat mij uw hart, dat nu zoo sterk in uw borst klopt, gezegd heeft, en wat het mij nog zegt. In mijn oogen zijt gij niet, wat mogelijk anderen in u zouden zien; hetgeen gij gedaan hebt, gij en zoudt het niet meer doen.

Louise's tranen vloeiden zacht: Wat zijt gij goed!

— Nog iets, ging hij voort; Louise, ik heb ronduit gesproken en ernstig, gelijk het past aan uw toekomstig echtgenoot. Louise, wilt ge mijn vrouw zijn?

— Zijn vrouw, hij heeft het gezegd! juichte zij.

Vreezende te luid gesproken te hebben, stond

zij op en ging in het voorhuis luisteren. Boven den donder uit en het gedjak van den hagel op de ruiten, vernam Christus het zware gesnork der drie Godins.

— Ze slapen, zei Louise, toen ze weer binnenkwam en de deur sloot. Zij ging zitten en sprak verder:

— Christus, nu zal ik u antwoorden. Luister goed: ik zweer het u dat ik niet anders spreken zou in het uur van mijn dood. Ik zie u al lang geren; misschien had ik er een anderen geren kunnen zien, maar die is niet gekomen; gij zijt dus de eenige aan wien ik mijn hart heb gegeven. Christus, geen kwade noch goede geest heeft ons gedreven tot wat er gebeurd is; gij hebt er schuld aan in de eerste plaats, en dan ikzelf. Gij hadt moeten weten wat het is, voor een meisje van achtentwintig jaar, geen vrijer te hebben, geen man, nooit kinderen, en nooit anders dan de eenzaamheid, gelijk een moordenaar. Gij hebt geen flinkheid genoeg gehad om koel te zijn jegens mij!... En ik ben van u gaan houden; des te erger voor mij als ge mij niet lief en hebt. Nu wilt gij mij tot vrouw nemen; uit gansch uw hart, zegt gij, en zonder bijbedoeling. Ja, vanavond geloof ik u, maar zult ge morgen nog zoo denken? Christus, ik wijs u niet af, in het geheel niet; want, lieve God, ik zie u geren, maar als ik met u trouw, wil ik gelukkig zijn. Ik wil niet van een holsbollig oogenblik misbruik maken en verzoek u te wachten. Indien ge van mij houdt dan zult gij terugkomen; zoo niet, dan gaat ge de deur voorbij en... Louise bedwong haar tranen — en... ik zal er niet van sterven.

— Als ge nu schreit dan word ik boos, stout kind, berispte Christus haar.

— Welnu, word boos, sprak ze. En ze keek hem aan met oogen vol tranen.

Christus stond op, vatte Louise's hoofd met beide handen en kuste haar innig op het voorhoofd, op de wangen en vooral op de natte oogen. Louise weerde zich, lachte en weende te gelijk, wou haar vrijer beknorren, maar kon het niet. Zij kuste hem op haar beurt, zediglijk, tot ze zich uit zijn armen losmaakte, en zei:

— En nu, lieve jongen, naar huis. Het onweer is over, maar het sneeuwt geweldig: ik wil niet dat gij er in blijft steken, onderwege.

— Nu reeds? vroeg hij.

— Dadelijk, gebood zij.

— Tot weerziens, Louise! zei Christus, met een gezicht als een arme zondaar.

— Tot weerziens, Christus! zei Louise, schalks teeder.

Christus ging de zulle over, deed een paar stappen in de sneeuw, kwam terug.

— Weet gij wel, juichte hij, dat ge zoo schoon zijt als Sinte Genoveva van Brabant?

— Dat is uw schuld, sprak zij, maar ga nu naar huis, en ga naar bed... Christus, lieve jongen, dat is gezonder voor u dan mij hier klomplimentjes te staan maken.

Zij deed de deur dicht en Christus ging naar huis.

— 't Is vreemd, dacht hij, terwijl hij tot over de enkels in de sneeuw trapte, wat heb ik vandaag in mij? Ik zou wel willen lachen, ik zou willen zingen, en ik zou willen huilen. En ik loop hier precies gelijk een lijster, die te veel aan de druiven heeft gezeten.

Hij geraakte thuis, ging te bed, maar kon niet slapen.

X.

Christus kwam elken dag bij Louise en vroeg dat zij aan haar broeders zijn huwelijksaanzoek zou mededeelen. Louise deed het niet, zij wou nog meer zekerheid hebben van de liefde van haar vrijer.

Twee maanden verliepen. Toen de uitkomen in het land kriekte, was Louise voorraad gaan opdoen in de stad; de drie Godins waren thuis, François zat ledig bij den haard, Nicolas brak mutsaard op zijn knie; Jean stond met de handen achter den rug en droomde, terwijl zijn oogen de grillige wolkjes volgden die hij uit den dikken kop van zijn korte pijp blies. Het gesprek liep over Louise; het eentonige, geregelde gekraak der knuppels, op de knieën van den struischen Nicolas, vermocht niet het te storen.

— Het is vreemd, zei François, sedert die Vlaming hier komt wordt Louise iederen dag knapper.

— Ja, merkte Nicolas op, ze ziet er frisscher uit.

— Haar oogen staan klaarder.

— Haar wangen worden vol.

— Zij is welgedaan, gelijk in haar jonge jaren.

— Zij is beter voor ons, zei Jean.

— En ook de soep is beter.

— Het brood is meer gebakken.

— De hoeve meer verzorgd.

— De kippen zijn vetter.

— Geen wonder, nooit kregen zij meer haver.

— Haar stem is zachter, prees Jean.

— Omdat ze aanzoek verwacht, zei François.

— Welnu, riep Nicolas zegevierend uit, terwijl hij zijn hout brak, Jean-weetal, was ik

wel zoo'n dubbaard toen ik beweerde dat die Vlaming geknipt was voor Louise? Wie had er toen gelijk? Welk feest is er op komst?

— Een trouwfeest, bevestigde François, dat spreekt.

— Ik hoop het, antwoordde Jean ernstig.

Nu weten wij hoe het drietal over den toestand dacht.

Louise, van haar kant, bleef bezorgd. Soms vroeg zij Christus hoe het stond met zijn ruiker viooltjes: en dan lag er wel een glimlach op haar lippen, maar toch trilde even haar stem. Zij was jaloersch over dat ideaal waarvan Christus in een oogenblik van geestdrift met ophef had gesproken; hij had er bijgevoegd, dat Louise er de verwezenlijking van was.

En toch durfde Louise niet bouwen op die geruststellende woorden. Zij vreesde, voor de toekomst, de al te levendige en altemets loetige verbeelding van Christus; zij had het liever gehad als hij wat minder beeldhouwer en veel meer schrijnwerker ware geweest; en zoo iets als een dubbende angst schimde soms in haar geest, dat Christus, in de stad of elders, een meer gelijkende en vooral jongere verpersoonlijking van zijn ideaal zou vinden, en dan...

— Maar, troostte zij zich, Christus is rechtschapen, hij zal mij niet bedriegen.

XI.

Op zekeren Maandag, in April, ging Christus naar Brussel om er krallenhout te koopen voor een kistje, waarvan hem gezegd was geworden, dat hem de volle toestemming werd verleend, om een meesterstuk te maken; de klant keek niet op den prijs.

Al droomende ging Christus de Magdalenastraat af. Hij dacht bij zijn eigen:

— Dat koffertje zal ik zus en zoo maken; hier leg ik er wat zilver op, en daar ook wat; het moet stevig zijn en licht; in het deksel zal ik insekten en bloemen snijden; in de zijkanten vreemde planten. Ik zal er 's nachts aan werken, dan komt het gauw klaar, en ik betaal er Louise heur trouwkleed van.

Eensklaps kwam daar, op de hoogte van de Hofbergstraat, een verrukkelijk mooie vrouw aan, schoon gelijk een beeld. Christus bleef getroffen staan voor dat breede, vrije voorhoofd, die zwarte, zachte, streelende oogen, dien mond frisch gelijk een roos die van God den glimlach zou gekregen hebben, dat heele fraaie gelaat, rein en wellustig tegelijk. In de wijde mouw van haar zwart fluweelen mantel was haar blanke, ronde arm zichtbaar; haar gestalte was sierlijk als van een maagd van Murillo, dien dichter der menschelijke vormen. Een paarse handschoen bedekte een der handen der dame, in de andere hand, die blank en poezelig was, droeg zij een grooten kapeel viooltjes. Om haar zwart fluweelen hoed lagen paarse linten; viooltjes bloeiden aan den binnenkant, en kransten teer om haar prachtig stralende schoonheid.

Zij was het zoo lang gekoesterde, zoo lang betrachte ideaal: Christus bleef staan van verrassing en bewondering. Bij die eenvoudige, oprechte hulde monkelde de dame even.

XII.

Ze liepen beiden op hetzelfde voetpad, en zagen elkander een wijle aan; Christus verging van ontroering, het flikkerde door zijn geest.

Zijn verbeelding voerde hem in het huis van die vrouw; hij volgde er haar op vloerkleeden, zachter dan deze waarop men in droomen den voet zet; al de kantige snuisterijen der mode versierden er wanden, rekjes, marmeren schoorsteenen en weerkaatsten in groote spiegels, met doffe en glimmende gouden lijsten. Hij was bij haar, te midden van een schare fraaigekateilde mannen en vrouwen, die haar in schoonheid geleken.

Zij spotte met hem, om zijn verweerde wangen en om zijn werige handen. Beleefd smadelijke blikken krenkten hem; dubbelzinnige gezegden waarop hij het antwoord schuldig bleef, tergden hem; woorden, in schijn zoet en welwillend, kwetsten hem het hart. Om minder belachlijk te zijn in de oogen der vrouwen was hij benibbeld daar al die dandy's neer te sabatteren. Al zijn kwade instinkten kwamen tegelijk boven: de hoovaardij, de misplaatste hoogmoed, de vurige begeerte naar kleine dingen stijperden zijn ziel als in een schroef. De gelukkige, kalme, goedhartige werkman had de plaats geruimd voor een wereldschen man vol geveinsdheid en schijnvertoon. Op dat oogenblik leed hij geweldig, zooals hij nog nooit geleden had.

Hij bleef daar staan op het voetpad, verwezen, verloren in zijn droom en in zijn vereering.

— Uit den weg, boer! riep eensklaps een spottende stem.

Christus keerde zich om, en zag een heereknecht in blauwe, goudgebiesde stadslivrei.

Werktuiglijk schoof Christus op zij, kwam weer tot de werkelijkheid terug, maar zocht opnieuw zijn ideaal met de oogen en kon ze er niet van afwenden tot de dame, met de pertige gestalte en met den breeden sleep

van haar lang zijden kleed, verdwenen was.

Maar hij bezon zich gauw en zijn kwade droom vervloog meteenen.

— Wat nu! lachte hij zijn eigen uit, en dat is mijn ideaal geweest, weg er mee!

Acht dagen later trouwde Christus met Louise. En het kwam uit gelijk zij het gepeinsd had: dat een teugje blijdschap weer een fraai vrouwejong van haar zou maken. Zij is gelukkig en schoon als een blomme in Mei.

DE SCHIMMEN.

ZIJN naam was Hieronymus; spijts zijn jaren was hij kloek, jong van hart, generig, opgeruimd en nuffer. Niemand kon op flinker grijsheid bogen, noch werd meer bemind.

Nu is hij dood.

Hij is gestorven zonder klacht, zonder zucht, zonder pijn: Ik meende nog wat goeds te doen, zei hij; ze denken hierboven dat ik voor niets meer deug; ze hebben misschien gelijk; alzoo, we zullen maar gaan.

Al de menschen van het dorp liepen achter zijn lichter; ze hadden hun gewoon pak aan; ik heb het goed gezien dat al deze eenvoudige zielen door zijn dood getroffen waren, en dat zij rouw in het diepste van hun hart droegen.

Toch ging hij eigenlijk door voor een gek, die oude Hieronymus; geen wonder: rijk zijn en toch onder een stroodak wonen, boven het geruchte der steden, de bosschen en de velden, de eenzaamheid en de kalmte van het dorp verkiezen, zich inspannen voor allen, maar zelf leven als

een wolf, alleen, maanden lang — meer is er niet noodig om door den landelijken mensch voor een gek te worden versleten.

Hoor, hoe ik met hem kennis maakte.

Het was op een Septembermiddag. Ik zat heel alleen in het woud, daar ievers op het mos, aan den rand van een open plek, purper van de heidebloempjes die trilden onder het voorbijzoeven van den wind. Boven en rond mij was het een toover van zonne, bloemen, hooge boomen, vrije lucht. Ik voelde mij gelukkig. Maar daar kreeg ik eensklaps zin om te rooken: dat gebeurt mij altijd als ik geen pijp en heb, noch tabak, en geen middel weet om ze mij te verschaffen. Ik moest mij dus in mijn hard lot schikken, maar mijn geest bleef er mee bezig. Ik zag de schoonheid rond mij niet meer, en werd verdrietig. Een kwelduivel had mijn geluk gestolen.

Boeren kwamen voorbij; maar ze rookten niet. Mijn leed groeide.

Die foltering duurde al een uur lang, toen ik achter mij het geritsel gewaar werd van verschoven takken. Een man verscheen: hij rookte.

Ik rende naar hem toe, en vroeg hem, zonder omwegen, tabak en een pijp. Hij bood mij de zijn aan, die nog goed gestopt was. Ik vroeg hem naar zijn naam om dezen te zegenen: Hieronymus, zei hij.

Ik stapte naast hem. In den beginne sprak hij weinig. Ik deed ook zoo. Evenwel, toen hij door enkele korte vragen wist wie ik was, kwam zijn tong los.

De frischheid van hart en van ziel bij dien knappen zestigjariger was werkelijk opvallend; en met welke liefde bewonderde hij de natuur, met welke oprechtheid en vroomheid! Op het

eerste gezicht, deed hij mij denken aan enkele werkelijk goede lieden zooals ik er hier en daar ken; hij was rechtschapen, schrander van geest, maar onverbiddelijk voor de ijdelheid. In zijn hart kweekte hij de mooie poëzie die de zin voor het ware en het goede is. Later stelde ik vast dat zijn fantastische verbeelding rond zijn persoon een heele wereld van schimmen wist te scheppen; als hij zich opwond, dan zag hij in zijn gedachten vreemde wezens die hun rol speelden in een zonderling drama. Dat was het misschien wat de boeren voor krankzinnigheid aanzagen.

Hij was welgesteld en kon leven zonder werken; nochtans wrocht hij op het veld, schilderde, studeerde iederen dag.

We kwamen bij de Hut:

— Hebt ge honger of dorst? vroeg Hieronymus mij.

— Beide, zei ik.

— Kom dan bij mij binnen.

Wij stonden voor een lage hoeve, met een zwaar, als een karperrug gebogen dak.

Binnen was een groote schoorsteen waaronder een half gedoofd houtvuur smeulde. Door de afwezigheid van een zoldering en den spitsboogvorm van het bloote dakgebint, deed de met oud Vlaamsch leer bekleede zaal aan een gothische kapel denken. Aan de wanden hingen menschen- en dierengeraamten, relikwiekasten, vogels en wapens uit alle landen. Te midden van dien warboel van zeldzaamheden, straalde in de voordeeligste belichting, een schitterend vrouwenportret. Onder die beeltenis, blijkbaar het middelpunt van al de gepeinzen van den grijsaard, hing een viool, zijn geliefkoosd speeltuig.

Hieronymus dekte zelf de tafel; onder ons gesprek sloeg het al de nachtelijke uren; de dageraad kriekte toen ik, innig bewogen en mijn nieuwen vriend reeds als een vader liefhebbende, het huis verliet.

Hoe het ook kwaweerde, ik bezocht hem, en God alleen weet hoe dikwijls Hieronymus mij zag aankomen, beslijkt tot over de ooren en zijpende nat. Hij merkte hoezeer ik van hem hield, en gaandeweg, vernam ik een en ander van zijn leven.

Hij was geboren te Gent, en was schilder geweest: het portret aan den muur getuigde van zijn kunst.

— Zij was geen engel, zei hij, de dame van het schilderij bedoelende, daarvoor was zij waarachtig te veel vrouw, en juist daarom had ik haar zoo lief. Sparkelend van geest, vlug als een hert, goed als tarwebrood, vroolijk als een vrije vogel, wijdde zij zich geheel aan mij toe, gelijk ik mij geheel aan haar. Ik kende geen andere liefde. Zonder mekaar ooit een gelofte gedaan te hebben, zonder mekaar onze wederzijdsche liefde bekend te hebben, waren wij elkander zielsverknocht. Zij behoorde tot dat ras van Vlaamsche vrouwen voor wie woorden niets zijn, daden alles, en de leugen niet bestaat. Den dag waarop zij mij niet meer liefhad, zou zij mij gezegd hebben: Ga heen!

Mij docht dat niets ons kon scheiden: ik had buiten den dood gerekend. Laten wij er over zwijgen, brak hij plotseling af.

— Ik was dertig jaar toen ze stierf, ging hij echter voort, met droefschorre stem; haar gedachtenisse verlaat mij geen stond. Dag en nacht is zij bij mij. Mijn leven verloopt precies gelijk toen zij er nog was; ik schilder,

ik droom, en ik speel op die viool waarvan ze zooveel hield. Ik betracht het goede, om harentwille, en ongetwijfeld zie ik ze hiernamaals terug.

Zoo vertelde mij Hieronymus. En verneem nu van welken aard zijn zoogenaamde krankzinnigheid was.

Op een zomeravond, even voor zonsondergang, trad ik bij hem binnen en vond hem in zijn grooten armstoel, bezig met rooken, zooals gewoonlijk. Ik zette mij neer tegenover hem. Hieronymus was zeer spraakzaam, dien avond; het verleden, het heden, de toekomst, alles bracht hij te berde. Ik liet hem spreken, want, bij hem voelde ik me klein, en wou bate trekken uit zijn woorden die tegelijk diep, ernstig en geestig waren. Hij doorvorschte den hemel en de aarde, met de bewondering van een dichter en de kennis van een geleerde; hij nam zijn viool en begeleidde er de oude liederen van Moeder Vlaanderen op, die hij nog met mannelijke stem wist te zingen. En dan speelde hij, aandoenlijk en zuiver, Haydn en Beethoven... Ik luisterde als een vink. Maar hij was vooral pakkend als hij een fonkelend strijdlied aanhief, of zong van de liefde, met tonen zooals Mozart er vond voor Don Juan.

Dan sprak hij van zijn geliefde groote mannen.

— Ha, zei ik, een dier bovenmenschelijke geesten te zijn, dat is God evenaren; maar wie heeft ze zoo groot gemaakt?

Hieronymus en antwoordde niet; maar schielijk, wellicht verdiept in mijn vraag, en, naar gewoonte, zijn gedachte tot wezens en zijn betoogingen tot drama's omscheppende, ging hij naar de deur, stak ze open, en zei tot een persoon dien ik niet zag: Kom!

Dan, alsof hij iemand de hand gaf, kwam hij naar mij toe en sprak:

— Is zij dan niet schoon? Zie haar blonde lokken, haar altoos peinzend voorhoofd, haar altoos ernstigen mond, haar droomerige, zachte oogen. Zij heeft een lier in de hand, maar al de snaren zijn gebroken, buiten twee: die van het leedwezen en die van de hoop, welke, naar zij weet, steeds ijdel zijn. Zij behoort niet tot deze wereld, want zij gelooft te zeer in de andere.

Hieronymus sprak verder:

— Gij komt te gepaster tijd, zei hij tot het onzichtbaar wezen; de zon is onder, de eerste ster pinkt, de meisjes komen van het veld en zingen de wijsjes die ge liefhebt, triestmoedig en zacht. Ha! gij zingt ook.

Hij luisterde, en stille tranen biggelden uit zijn oogen. Hij zei zoetekens:

— Ik zie hoe de eerste martelaar der liefde aan het kruis wordt gehangen; ik zie den dood over de aarde zweven, en maaien. Het leed is overal. De goeden klagen, want de boozen hebben den voet op hun borst gezet. — Hij weende steeds. — Waar zijn de betere werelden, vroeg hij, waar zijn de droomen onzer jeugd? Waar zijn de engelen waarvan moeder sprak? Alles is leugen en ontgoocheling. Mijn geliefde verwachtingen zijn dood. Arme oude man! ook ik ga weldra naar het kerkhof.

Eensklaps namen zijn gedachten een keer, want de kunst lag hem opperst:

— Ween, zei hij tot de schim, ween: als uw tranen op het schrijfblad van den dichter vallen, op het doek van den schilder, of op het marmer van den beeldhouwer, dan worden zij diamanten.

Hij sprak tot de Melancholie, daar twijfelde ik niet aan.

Maar hoe steeg mijn verbazing toen hij plotseling driftig werd, den geest met veel gebaren buitenstak, en zei: Pak u weg, gij deugt maar om de menschen zwaarmoedig te maken!

Hij hield de deur even open, schoof dan den grendel dicht, en kwam stil en droef rechtover mij zitten. Ik zag hem aan, wist niet wat te denken.

Maar ik had niet den tijd voor lange overpeinzingen, want hij sprong op met een stralend gezicht, en zei:

— Daar zijn ze!

Hij nam zijn viool, ging buiten staan, in het midden van den weg, met de hand wenkende alsof hij iemand riep. Hij speelde een vroolijk wijsje, en kwam dan binnen, glimlachende naar links en naar rechts, als tot een paar vrienden aan wien hij den arm scheen te geven.

Hij haalde wijn uit den kelder, schonk vier glazen vol: een voor hem, een voor mij, en de twee andere voor gasten die ik niet zag.

— Zie, sprak hij tot mij, dat zijn goede gezellen. Deze kleine man, met zijn eenvoudig pak, de zwerver die zoo fijntjes lacht achter zijn bril, is een oude vriend. Geen ander heeft zoo een scherpen blik, noch weet zoo goed het valsche van het ware te onderscheiden. Hij ziet de menschen zooals ze zijn, rukt elk masker af. Hij vond de tafel gedekt bij La Fontaine, hij klonk met Rabelais, zong met Jacob Cats, dreef de pen van Molière en het penseel van Rembrandt. Hij merkt alles op, en weet te wachten tot men ten slotte naar hem luistert. Vele lieden zijn bang voor hem, en zouden hem voor goed willen verbranden of ophangen. Maar

hij is onkwetsbaar, hij vreest het water noch het vuur, noch het staal, noch het vergift... Wat nu dat lieftallige meisje betreft, zijn wakkere, malsche, frissche gezellin, die ik op haar roze wangen zal kussen — Hieronymus deed het gebaar — zij is een ietwat wispelturige, ontrouwe vriendin, die u dikwijls verlaat als ge oud wordt. Maar vermits zij terug is, laten wij ze niet beknorren. Zij draagt alleen jonste aan de goede zielen, zij is altoos waar gedanst wordt, waar de wijn parelt, met de jeugd en de jonge liefde. Zij is het die het eerste liedje zong.

Zoo schilderde Hieronymus mij duidelijk het Verstand en de Vroolijkheid.

— Uit den weg! riep hij plotseling, daar is de dwaze Muze met haar speierbont kleed; ze lacht en schreit tegelijkertijd; uit den weg voor haar gevolg van engelen en duivels, van kwade geesten en nachtspoken, van luchtschimmen en aardmannen. Met vliegende haren holt en jaagt zij, schormt van de aarde naar den hemel, van de hel naar de sterren. De wereld hoort haar toe en zij bevolkt ze met haar kinderen. Zij heeft duizend vereerders gehad, maar weinig minnaars, waaronder Breughel, Jan Luycken, Callot, Hoffmann. Die had zij onstuimig lief en maakte ze groot. Van Goethe had zij dat mooie kind Faust, maar het kind had de Wetenschap tot peter en de Rede tot meter. Uit den weg voor de dwaze Muze, voor de Fantazie!

Dan nam Hieronymus mij bij de hand, opende het raam en toonde mij het land: de nacht ging komen; roode glanzen, de laatste van den stervenden dag, zweefden nog over de donkere boomen; in den staalblauwen hemel pinkelde een ster.

— De natuur, sprak Hieronymus, is het boek van den dichter, haar moet hij in de eerste plaats liefhebben en begrijpen.

Dan, tot de schimmen:

— Roept de bleeke Melancholie terug, zij is uw zuster en uw gelijke; den man dien gij allen zult liefhebben zal het Genie zijn, indien... — hier zweeg hij een stond om mij met den vinger een onmerkbaar wormgaatje te toonen, in een zwaar eiken tafelblad, — indien hij naar u luistert, geduldig gelijk dat wormpje was om in die tafel te boren, indien hij u standvastig liefheeft, gelijk die worm dat hout liefheeft, indien hij achtereenvolgens al de hinders weet te overwinnen, gelijk die worm achtereenvolgens door elk houtvezeltje van dat blok eikenhout bijt. Dan zal de wereld hem kransen met een kroon duurzamer dan de kroon der koningen, de kroon van het zegepralende, glorieuze Genie. Begrijpt gij dat?

— Ja, Meester, ik begrijp het.

DE MASKERS.

I.

Op een nacht van Karnaval, met het slechtste weer van Maart, als 't zoo overdadig hagelen en regenen kan, dat de modder uit de straten opkwelmt, was het feeste in *het Huis zonder Lantaarn*, gelegen te Vleurgat, waar twee kasseiden, met boomen afgerijd, saamspitsen tot een scherpen hoek.

't En waren geen geesten die daar spookten, maar een goede, oude baas, zijn vrouw, zijn twee dochters, boeren, kunstenaars, dichters; de eenvoud en de list; de onschuld en de vroo-

lijkheid; het verstand en wat er niet op gelijkt; God en de duivel; het goede en het kwade, zooals overal.

Enkele klanten staken scherp af bij de andere: een jonge nijveraar tuk op fortuin; een genreschilder, bleek, zwartgallig, en flegmatiek; een jonge stille geleerde, die zich in de hoeken verdook en geestelijke wou worden; een officier wiens beleefde manieren op die mooie klingen geleken, welke zoo vlijmscherp zijn dat ze u wonden al neemt gij ze nog zoo voorzichtig ter hand.

Men schuwde den geleerde en den officier, dezen om zijn verwaandheid, den anderen om zijn gemaakten lach.

Dat klabetterende gezelschap werd nog geprikkeld door de rumoerige drukte van een beweeglijken kwant, leutigen ravotter, grappigen keikop, verholen goedaard, heer Job van name, windhaan volgens eigen zeggen, maar die slechts draaide met één wind: dien van het goudland, waar de Napoleons, de Willems, de Frederiks en de guinjes tieren en zich vermenigvuldigen eenvoudiglijk door aanraking.

Heer Job was handelsreiziger in allerlei waren; hoe onaanzienlijk ook van beroep, toch had hij zijn trawanten: een loopjongen, een aspirantsurnumerair, een onbeëedigd makelaar van den achtsten rang, een jonge student uit Namen, op het punt zijn examen voor kandidaat in de wijsbegeerte te doen of beter, niet te doen.

II.

Dus, op dien nacht van Karnaval sierden daar welriekende kransen en festoenen van zeldzame bloemen, hulst, heide, takken van

cypres, spar en kostbare struiken de gelagkamer van het Huis zonder Lantaarn. Tegen dien liefelijken grond van groen en bloemen lijnden zich af schilderijen, fresco's, teekeningen in waterverf en gouache, helmen, gildebanieren, hellebaarden, lansen, knotsen, een grillig museum van metterhaast bijeengerakelde voorwerpen.

En daar kwamen weldra veel maskers in de zaal, waaronder de officier verkleed als Kroaat, de geleerde als capucijn, de historieschilder als Patagoniër, de nijveraar als voerman, heer Job als paljas, zijn trawanten als rondreizende muzikanten; en daar was ook nog een hooge klokkekast die het uur sloeg en droefgeestig riep: Koekoek!

Nadat ze tegen den Kroaat aangebotst was, den capucijn weggeduwd had en heer Job op de voeten getrapt, zeeg de kast neer in een hoek waar ze 't etensuur afwachtte.

Toen de hamelbouten opkwamen, bij wijze van foeriers voorafgegaan door dampende aardappelen, gevolgd door een achterhoede van kommen met saus en schotels vol augurken, scheen hetgeen in de kast zat aangedaan; de koekoek riep zevenmaal, de klok sloeg vier en twintig uur, de kast steeg al zwijnselende naar de zoldering en liet gelijdelijk zien lange voeten, magere beenen, een witte broek, een korte zwarte jas, het bleeke wezen, het hooge voorhoofd en het grijze haar van Hendrik Zantes, den genre-schilder. Hendrik ging aan tafel zitten, spreidde zijn servet open over zijn knieën, schudde zijn mistgrauwe lokken en zei: Ik heb honger.

Hij at.

Het dessert kwam en meteen de geurende bourgogne, en dan de geestige zeisels; de liederen stegen op uit de glazen; de vroolijk-

heid blekte uit al de kijkers; een piano zong aandoenlijke voozekens; Kroaat, Patagoniër, paljas en capucijn joegen mekaar, als ballen, leuke zetten toe en jolige invallen; de wijndampen vulden de zaal met plezierige spoken; de bleeksten bloosden, de kalmsten hadden vuur gevat, de dubbende zwartgalligheid vluchtte schuw heen, de manke droefheid hinkepatjinkte weg op haar krukken.

Hendrik staakte het eten, dronk als een tempelier, gekte als een bezetene, danste op de tafel en rolde er onder. Dan voelde hij dat zijn tijd gekomen was om te vertrekken, kroop in de kast, sloeg één uur van den morgen, riep: Koekoek! en verdween flegmatiek.

III.

De arme kerel was er niet aan gewoon zooveel wijn te drinken; hij was pas buiten of de koude lucht beving hem. Hij wou overeind blijven, hij zwijnselde; wou rechts gaan, sloeg bots linksover. Verbaasd, vroeg hij zich af wat hem te doen stond. Terug naar het Huis zonder Lantaarn, ofwel vooruit? Hij nam moedig het laatste besluit, maar hoe verder hij ging, hoe dieper hij zijwaarts helde, hoe vaker en hoe zeerder. Hij schold zijn eigen uit voor dronkaard, voor wijnton, voor bierkuip, maar liep daardoor niet rechter.

Waar de steenweg draait ontdekte hij, in een doezelige verte, een der straatlantaarnen van Neder-Elsene. Het harte vol dankbaarheid, keek hij met verliefde oogen naar het vlammeken dat als een sterreken blonk. De zeevaarder, zwalpende op de golven van den roes, had zijn baken gevonden...

Maar zijn blijdschap was voorbarig, want weldra zag hij dat zijn baken hem nadeed, en in den hemel eendere haken teekende als hijzelf in de donkerte van den steenweg. De vlam vloog van 't Noorden naar 't Zuiden, van de aarde naar de wolken, schoot over de daken, tjankte over de keien, gleed over de boomen, de nokken, de muren en tot onder de voeten van Hendrik met een krankzinnige, ongehoorde, ontzettende vaart.

— Het gas, zei hij in zijn eigen, is een zeer vermoeiende uitvinding.

Hij stond stil, de vlam ook, maar toen schreef zij met vurige letters, op den zwarten hemel, deze drie woorden: Gij zijt zat.

— Dat is wel mogelijk, zei Hendrik, en ik geloof zelfs dat ik wel doe met te gaan zitten.

Dan trekbeende hij, zoo goed het ging, naar een klein huizeken aan de kasseide, schoof zijn kast tot aan zijn heupen op, viel op zijn zitvlak neer, strekte de beenen uit, sloeg een gat in zijn kast om lucht te krijgen, stak er zijn kop door, en zag...

IV.

Van de plaats waar Hendrik zat is het landschap, bij klaren dage gezien, zeer mooi. Daar zijn akkers, een fraaie vijver, bevroren en omrijd met flinke boomen; in de verte, rechts, ziet ge de kruinen van het Zoniënwoud en van het Ter Kamerenbosch.

Op dat nachtelijk uur woei er een hevige dooiwind; de twee bosschen gronsden en schudden den brimmel van hun takken als glazen vruchten.

De dampen dikten aan om Hendriks brein;

hij sloot de oogen en zag de twee bosschen vooruittreden en den vijver omkransen; het ijs barstte, brak, verdween, en daar lag, in de plaats, een wijde, diepe delling; de straat hief haar keien op en, als uit een krater, spuwde zij vreemdsoortige dingen, die, wortel, touw of serpent, kropen, wriemelden, wrongen, en in mekaar vernestelden, om ten slotte één pees te vormen, tien zeelen dik, die zich vanzelf ging spannen over het dal.

Wat een mooie koord, en hoe lokkend stijf gerekt! En wat een leute voor een beroemden koordedanser om daar zijn kunsten te vertoonen, op een zoo buitengewoon touw en voor een zoo talrijk publiek. Want er stond veel volk in het diepste der vallei, welke het zinnebeeld scheen van den geringen stand der meeste menschen: immers, het kon niet anders of die zoo laag geplaatste lieden moesten nu de voorname personages zien die op de koord zouden dansen, en klappen voor de wonderbare vaardigheid waarmede deze hun kunsten zouden vertoonen.

Toen bekeek Hendrik het dal en zag, in eindelooze blakten, in lachende dorpen, stoere smeden stevig mokeren op gloeiend ijzer waaruit het vuur gensterde; zag nederige schoenlappers, neergehurkte kleermakers, foorkramers, paardentuischers, groenseliers, schilders, beeldhouwers, muzikanten, letterzetters aan hun werk, of hun kunst beoefenende. Tusschen die zwermen drukke, bezige, of droomende menschen door, renden ravottende jongens, al roepende en spelende.

Plezierige violen deden flinke jongelingen dansen met minnelijke meisjes; de lach schaterde door het liefdelied; hartstochtelijke woorden, geruchte van arbeid, murkeling van kussen

dreven aan. Een gulden licht straalde over dat gelukkige volk. De dappere hoop, het taaie vertrouwen heerschten, als vorsten onbekend, over die kinderen en die goede lieden.

— O jeugd, gouden droom! zei Hendrik, o goedheid, jeugd van rijper jaren! wat zijt gij schoon!

V.

Vervolgens had hij allerlei buitengewone gewaarwordingen; eerst voelde hij zich brengen naar de eenige plaats van waar zij, die voor de verrukte oogen der scharen toeschouwers zouden dansen, de koord konden bereiken. Die rol van wachter beviel hem.

Dan gebeurde er iets anders waarover hij zich nog meer verbaasde. Zijn vleesch, zijn spieren, zijn beenderen smolten weg. Hij voelde zich licht gelijk gaasdoek, monter gelijk een gelukzalige, vluchtig gelijk wierookwalm; hij zocht zijn eigen terug en vond zich zelf niet meer.

Ben ik nu een geest geworden? vroeg hij zich af. Het kwam hem nochtans voor alsof hij een soort lichaam bezat, met zooiets als leden die van een rosachtigen mist waren, warm en zeer fijn. Een nieuw gelaat stond in de plaats van het oude: een zeer mooi gelaat, met een groot voorhoofd en schitterende oogen die, volgens Hendriks bescheiden oordeel, van pittigen geest en oolijkheid sparkelden. Naar zijn meening was zijn verstand onmetelijk gegroeid. Nu hangt het alleen nog van mijn wil af, dacht hij, om de meest verdoken gedachten te weten en de diepste geheimen te bevroeden.

Die overpeinzingen deden hem zeer hoog stijgen, in zijn eigen achting; hij vergeleek zich bij Satan, voelde zich meer dan deze aartsengel,

was zeer voldaan over zichzelf, en dacht dat God hem bij de koord gesteld had om het hart te peilen van hen die daar wilden dansen.

— Het is vreemd, voegde hij er bij, een strengen blik werpende naar de laagte, het is vreemd dat ik bij die brave menschen, zonder eerzucht, ook dien hoogmoedigen Kroaat zie en dien Tartufe van een geleerde; kijk, daar klimmen ze, moeizaam, over den zoom van het dal, voorgegaan door dien begeerigen voerman en gevolgd van Heer Job en zijn vier trawanten, die achter hem stappen gelijk stomme schepen achter een sleepboot drijven. Laat ze maar de frankigheid hebben hierheen te komen, ik zal ze roskammen.

Na welke woorden hij een schabouwlijk gezicht zette, de handen op de heupen duwde, zijn nieuwen rosdampigen snor aanpuntte, en de vier, gewoonlijk onzichtbare haren van zijn baardje, met een snok, een halven voet verlengde.

VI.

De voerman geraakte varings bij de koord en bij Hendrik, en zag dezen blijkbaar onder zijn nieuwe gedaante.

— Geheimzinnige schim, zei de voerman, wie gij ook zijt, engel of duivel, verwaardig u mij te antwoorden. Mag er op deze koord gedanst worden?

Zachter gestemd, daar hij zich schim en duivel hoorde noemen, antwoordde Hendrik op zelfbewusten toon:

— Dat moogt gij!

De voerman liep dus door, en Hendrik keek naar hem terwijl hij zijn best deed op de koord, en hoorde hem zeggen:

— Ik ben eerlijk, zeer eerlijk, de eerlijkste man der wereld.

En de goede lieden klapten beneden.

— Ik zal behendig woekeren, zei de voerman tot zichzelf, ik zal op korten termijn leenen, ik zal vrekkig zijn voor de armen, hardvochtig voor allen; maar ik zal niet stelen, niet dooden, en zal geen ontucht bedrijven als iemand het ziet.

En de goede lieden die hem zoo heerlijk zagen dansen en zijn woorden niet hoorden, klapten hartelijk. En het regende zilver en goud van alle kanten voor den danser.

En hij kuitflikkerde waardiglijk en zulks zonder balanceerstok. En toen hij lang gedanst had, werd hij zwaarder, kreeg een dikken buik, zag er goed gekleed uit en ging op de koord zitten, en telde zijn geld na. Hij had veel ontvangen. En de goede lieden klapten en ze groetten hem en ze riepen hem toe: Wees gelukkig, eerlijke man!

— O goede lieden, zei Hendrik in zijn eigen, wat zijt gij dom!

VII.

Dan kwam de capucijn. Hendrik sprak:

— Wat wilt gij?

— Antwoord zelf, zei de capucijn. Wie zijt gij? Waar komt gij vandaan? Wat hebt gij met mij voor?

— Ik ben uw geest; ik kom van de hel en heb niets goeds met u voor.

— Wat beteekent die koord?

— Gij weet, evengoed als ik, dat als gij er flink op danst, gij het brengen kunt tot priester, tot deken, tot nuntius, tot paus misschien. Zoudt gij een paard afmaken om op den stoel

van Petrus te zitten? Neen. Zoudt gij een mensch dooden om de drievoudige kroon te dragen? Nogmaals neen. Er is nochtans minder bloed in een mensch dan in een paard. Zoudt gij een volk slachten om uw tijdelijke macht te behouden? Geen antwoord.

— Welke zonde heb ik bedreven dat gij mij zulke vragen doet?

— Geen andere dan uw zondige gedachten.

— Alsof gij in mijn geweten kondt lezen.

— Uw geweten! Het is gelijk dat van al de heerschzuchtigen. Het is een sombere kamer, de deur staat er altijd op een kier, zoodat het er nacht blijven kan, en op vilten zolen al de ondeugden kunnen binnentreden. Elke ondeugd heeft de deugd vermoord die haar in den weg stond; alle gebaren te slapen tot de meester ze wenkt en zij zeggen: Hier zijn wij.

— God vergeve u uw laster.

— Hij heeft hier niets mee te maken. Ik ben een geest der duisternissen, een schim uit de diepten der helle; ik ben de misdaad; ik ben het kwaad; ik ben het die de koord heb gespannen opdat gij daarop danst. God is daar in het dal, bij de kinderen en de goede lieden; het kwaad is hier; kies nu, dans of ga beneden.

— Gij wilt mij bedriegen, zei de capucijn, ik zal dansen.

Het was een schoone dans, een waardige, plechtige dans. De kuitflikkers ontbraken, maar de sprongen waren zedig gelijk akten van berouw.

De goede vrouwen die beneden waren schreiden bij dien heiligen dans. En de capucijn danste dikwijls op zijn knieën, en hij bad, en hij weende, en hij wierp over het volk vlaggetjes

van gewijd papier, en gewijde paternosters, en gewijd brood, en gewijd water. En van beneden wierp men hem goud toe, dat niet gewijd was, en eerbetuigingen, die niet tot deze wereld behooren. En hij aanvaardde dat alles in den naam van het onschuldige, arme slachtoffer dat op het kruis stierf.

Hendrik zag hem achtereenvolgens het bruine pak met het zwarte pak verwisselen, het zwarte pak met het paarse pak, het paarse pak met het scharlaken pak, het scharlaken pak met het witte pak, en hij droeg achtereenvolgens allerlei hoofddeksels, en het laatste was niet het minst wonderlijke.

En de goede lieden klapten, en hij lachte in zijn eigen, en Hendrik zei weer:

— O goede lieden! wat zijt gij dom.

VIII.

— Kijk, zei Hendrik, daar komt nu die verwaande Kroaat; tot welk land behoort gij? vroeg hij kortaf.

— Tot het land dat ik zal kunnen veroveren.

— Wie roept u?

— De Witte Man.

— Waarom hebt gij den straatweg verlaten?

— Hij is te smal.

— Wat begeert gij?

— De wereld.

— En dan?

— Wat er daarbuiten nog bestaat.

— Zijt gij gelukkig?

— Dat verlang ik niet.

— Lacht gij wel eens?

— Eventjes.

— Zingt gij?

— Nooit.

— Eerzuchtige sukkelaar! Gij begeert een kroon, is het niet?

— Dat is mijn zaak.

— Hoe denkt gij over de menschen?

— Zij zijn waard dat men zich van hen bedient.

— Zoudt gij hun veel kwaad doen om vooruit te komen?

— Zoo luttel mogelijk, alleen wat noodig zal blijken.

— Alzoo, er honderdduizend, een miljoen laten vermoorden?

— Op die vraag heb ik al geantwoord.

— Zullen de menschen u haten?

— Zij zullen mij vereeren.

— Waarom?

— Omdat ik ze veracht.

— Dans, gij zult een groot man worden.

— Ik en heb op uw oordeel niet gewacht om daarvan zeker te zijn.

De Kroaat danste ook, maar dien prachtigen dans hadt gij moeten zien! Als hij hoorde dat men hem toejuichte, zei hij:

— Denkt gij niet dat ik uw kapitein verdien te worden? En meent gij niet dat het nu tijd is om de maan te gaan veroveren?

Vele stemmen riepen van beneden: Ja, zeker! laat ons de maan veroveren. De beschaving vereischt het, de Witte Man wil het, onafwijsbare plichten dwingen er toe, laat ons de de maan veroveren.

En Hendrik woonde de verovering van de maan bij. Hij zag millioenen soldaten het arme hemellichaam binnendringen.

Daar woonden menschen gelijk wij, goed en kwaad, zooals het ging; maar het belang der beschaving vorderde dat zij vermoord werden.

En het regende bloed op de aarde.

Die slachting kwam één man ten bate, den Kroaat, dien Hendrik terug zag op de koord in het schitterendste gewaad waarvan iemand kan droomen. En toch danste hij nog den statigen dans der lieden van zijn stand. En hij sprak over den vooruitgang, over de beschaving, over het geluk, over den bijstand aan de noodlijdenden en over veel dat teer is en lieftallig.

En de goede lieden beneden juichten toe; en die hem groot hadden gemaakt zegden: Ziet hoe machtig hij is; bewondert den buitengewonen man; hij heeft meer dan twee miljoen vijfhonderdduizend maanlingen gedood, en vijftien honderd maal duizend onzer kinderen. Hoezee! voor den grooten man!

En de Kroaat groette vriendelijk dat goede volk, met een groet vol glans van majesteit, vooruitgang en beschaving. En het volk juichte toe, en hij wreef zich in de handen, en zei zoo zachtekens mogelijk:

— O goede lieden, wat zijt gij dom!

IX.

— Maar, zei Hendrik, daar komen andere paljassen aan, heer Job en zijn vier gezellen. Kom bij, hansworst, vrees niets, poesjenel! Kom hier, zeg ik u! En gij daar, doet hem na, tra-

wanten; weerspiegsels, volgt hem! danst gelijk hij, maneschijnsels! Uw groen pak is kaal, maar nog kaler is uw waardigheid.

— Heer duivel, sprak meester Job naderkomende, mag ik u smeeken deze gevoelige jonge lieden niet zoo ruw aan te spreken. Zie ze aan, ze staan op het punt van te schreien... Weest getroost, mijn vrienden, deze geest en wou u niet beleedigen. Weet gij voor wien gij staat? Neen? Welhoe! Die edele houding, die scherpe blikken, dat breede voorhoofd, die uitdrukking van trotschen weemoed welke over dat schoone gelaat schaduwt, zeggen ze u niet dat hij de hoogmoedigste, de ongelukkigste, de droefste, de schoonste der engelen is, hun aller koning, de machtige Lucifer?

— Schei uit, zei Hendrik, schei uit, schooier, uw palosterijen vervelen mij gruwelijk.

— Monseigneur, als uw woorden vijffrankstukken waren, dan zou ik nog liever hun zoetgevoosde klanken hooren.

— Zwijg en kijk toe: ziet gij die drie mannen op de koorde dansen?

— Ja, Monseigneur, ja, Hoogheid!

— Loop ze na, paluf ze, palodder ze; gij kunt spreken, spreek voor hem die u betaalt; gij kunt dansen, dans voor hen die ge vreest. Zoo zult ge lintjes bekomen, kruisen, gunsten; gij zult groot worden, gelijk een olievlek. Zoo denkt er uw laffe geest over, is het niet, ellendeling?

— Ja, Monseigneur, ja, ik dank uw Hoogheid voor haar welwillend oordeel.

— Kom naderbij, dat ik u een dier geschenken geef zooals gij er wel het meest in uw leven zult ontvangen.

Meester Job trad naderbij, Hendrik gaf hem

een fellen schop. Meester Job maakte een dienaar, hield de hand op en zei:

— Dat kost twintig frank, Monseigneur.

X.

De voorzegging van Hendrik kwam uit; meester Job wipte op de koord gelijk een kat, gelijk een elastieken man, gelijk het buigzaamste dat er op de wereld is; zijn trawanten deden al zijn passen na, evenwel zonder de veerkracht, de lenigheid, de radheid, die meester Job tot den vaardigsten aller dansers maakten.

En toch kon men het voorzien dat zij het eens buitengewoon ver zouden brengen.

Meester Job voerde enkele schitterende passen uit, nam zijn muts af, en kwam, al springende en dansende, bij den Kroaat.

— Cesar, zei hij, Pompejus, Saladin en Karel de Groote zijn klein bij u vergeleken. Wien moet ik dooden? Den Witten Man? Het millioen? Mijn moed is zoo groot als de wereld.

Hij liep bij den Witten Man en zei hem stillekens, op den Kroaat wijzende:

— Mocht die u dwars zitten, daar is middel om de hel tegen hem op te ruien. Ik ben heelemaal tot uw dienst.

Dan liep hij naar het millioen:

— Als het u belieft, sprak hij, zal ik zeggen dat die Kroaat en die Witte Man best kunnen gemist worden op de wereld, dat het geld alleen koning is, en dat men alleen in 't geld moet gelooven.

En zoo sprong, danste en schijverde hij van den eenen naar den anderen, en van alle drie ontving hij talrijke geschenken zooals dat waarvan Hendrik hem de ruwe voorproef gegeven had.

En de lieden beneden zegden:

— Wat is hij goed, wat is hij buigzaam, wat is hij ootmoedig, hoe goed weet hij zich te schikken naar de omstandigheden, eieren voor zijn geld te kiezen, de gelegenheid aan te grijpen gelijk ze komt, de menschen te nemen gelijk ze zijn, tegenspoed flink te dragen, te denken dat alle middelen goed zijn om te slagen, dat de bloodaards altijd ongelijk hebben en dat er geen dwazer dwaas is dan de hoogmoedige! Ha, wat een brave man! ha, wat een nette man!

En er kwamen van beneden veel toejuichingen en men wierp hem veel goudstukken toe.

Binnendien dansten de vier muzikanten, met hun kaalgroen pak, in den trant van hun voorganger; en zij loenschten naar hem met oogen als van honden die naar hun meester kijken, om zijn wenschen te kennen over hun doen en laten. Zij mochten dansen, en zij dansten. En meester Job deelde hun, met volle rente, de gelaarsde geschenken uit die hem zoo vaak deden krauwen waar hij ze zoo gevoelig ontvangen had.

En de vier muzikanten, met hun kaalgroen pak, riepen:

— Dank u, het kost twintig stuivers, meester.

En Job verwaardigde zich ze te betalen en zij zongen zijn lof op hun schelle fijfers.

En de goede lieden beneden zegden:

— Ziedaar hoe elkeen zich moest gedragen in de wereld, en loopen achter een man die zijn weg maakt; zij ook zullen hun weg maken, die goede muzikantjes, zoo vol schoppen en filosofie.

En men wierp hun van beneden wat kleingeld toe, en zij grabbelden er naar met dankbaarheid en ootmoed.

Plotseling, en wat Hendrik er ook tegen deed,

zwermde op de koord een overweldigende schare dansers, meester-dansers, leerlingen-dansers, surnumeraire-dansers, aspirant-surnumeraire-dansers, en vele andere, die van beneden millioenen en millioenen goudstukken zagen opstijgen naar den Kroaat, den Witten Man en den voerman, en er ook hun deel van wilden.

Hendrik werd op den grond geworpen, verkreukt, verplet, vertrapt gelijk een sinaasappel in een vijzel, gelijk de druif in de kuip, gelijk een versch ei onder de zool van den reus Goliath. Hoe hij ook tegenspartelde, zich wrong, keerde en draaide, riep dat hij de duivel was en zich zou wreken, hij zag eenbaarlijk voeten en beenen, zwarte beenen en voeten, met millioenen, met milliarden, die in zijn wangen doebelden, zijn oogen kneusden, zijn ooren scheurden, zijn ribben braken, zijn beenen kraakten en op zijn eigen voeten tertten, op zijn arme, pijnlijke, smartelijke voeten.

Een ijselijke nachtmerrie was het. Alleen doordien hij een geest was bezweek hij er niet onder.

Eensklaps werd de menigte stil. De kalmte kwam terug, de millioenen en milliarden beenen en voeten verroerden niet meer; Hendrik stond mijdzaam recht, gebroken maar nog levend, en hij zag een schouwspel zooals hij nimmermeer zal zien zoolang God hem op deze wereld laat.

Drie vrouwen, van een hemelsche schoonheid en omgeven door een klare wolk, rezen stralende op in de ruimte.

De eerste was groot, streng en droef; zij hield in een hand een bijl; in de andere had zij een balans: zij heette Gerechtigheid.

De tweede was blond en rond, fraai en zacht, al wie zij met haar kleed raakte, voelden rust in hun hart: zij heette Goedheid.

De derde was naakt gelijk Venus, en even schoon; onder haar harmonische vormen lichtte een teere, innerlijke vlam; haar lichaam scheen van doorschijnend goud. Zij was gelijk een malsche vrucht waarin de meest versleten tanden graag zouden bijten, haar lippen vormden een kralenbeker waaruit elkeen graag het geluk zou drinken, bereid tot den dood daarna. Al de armen der lieden in het dal waren uitgestrekt naar haar, allen wilden haar omstrengelen: zij heette Liefde.

Binst de wijle was de koord, in al haar onmetelijke lengte overdekt met dansers van alle slag.

Toen de drie vrouwen verschenen gebeurde vooreerst dit: dat al de lieden beneden ophielden goud- en zilverstukken naar boven te werpen; vervolgens: dat de koord die eerst tien touwen dik was, slonk, er maar negen meer telde, en gaandeweg dunner werd, tot ze bots brak onder de voeten van allen die er op dansten.

Toen scheurde een schruwel de lucht, geweldig, vlijmend, rekkend, een schruwel die het bloed zou doen stremmen in de aders van het leven zelf.

Dat was de schreeuw van hen die in de diepte tuimelden; zij bekwamen er geen ander letsel dan weg te raken in de schare goede lieden die hen ontmaskerden en kakebreed uitlachten, hun heerschzucht bespotten, hun dans, hun verwaandheid en vooral hun val.

Bij dien kreet als van menschen die omkomen in het water, voelde Hendrik dat hij in een zwaar, koud, dik, klam pak gestoken werd.

Mijn God! dacht hij in zijn eigen, wat is dat? Word ik nu weder mensch! Ach ja! want dit is mijn lijf en mijn jas, en dit zijn mijn arme voeten waarop het regent.

Iemand klopte boven op zijn kartonnen verblijf.

— Is Hendrik thuis? vroegen bekende stemmen.

— Zeker, heeren, zeker, antwoordde hij weemoedig, maar til, als 't u belieft, mijn huis van mijn hoofd weg.

Men deed het; Hendrik bleef zitten en wreef zich de oogen, die schemelden door het lantaarnlicht van den voerman. De capucijn, de Kroaat en meester Job stonden in de volle klaarte. Hendrik geeuwde gerekt en sprak:

— Mijne heeren, ik heb gedroomd...

— Van ons? vroeg de voerman.

— Juist! ik droomde dat ik u op vijftigjarigen ouderdom door de straten een zeer zwaren mantel zag sleepen, gemaakt van de huid die gij uw klanten over de ooren hadt getrokken; dat uw tonge, capucijn, iedere maal scheurde als gij tegen uw eigen beter weten in spraakt; dat gij, Kroaat, straatkeerder waart, tot straffe voor uw hoogmoed; en dat gij, meester Job, voor eeuwig en altijd tusschen twee stroomen moest zwemmen en immer in beide verdronkt.

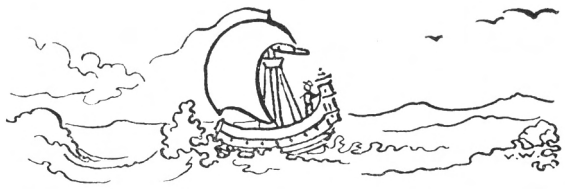

SER HUYGS.

I.

DIEN dag was, in een stam der Mooren, gastvrijheid geweigerd geworden aan een peregrijn, en een groep krijgslieden, gekringd rond de ouderlingen, hadden dezen gevraagd op welken grond aldus de wetten van den profeet geschonden werden.

Toen stond een grijze derwisch op, bracht hen onder zijn tent en vertelde hun dit verhaal:

— De sterren, door Allah met gouden ketens aan het gewelf van den eersten hemel opgehangen, lichtten over de aarde, toen een krijgsman en een maagd elkander, verre buiten onze tenten, ontmoetten.

De krijgsman sprak aldus:

— Zuleika, de teerbeminde van den nachtegaal, de bloem der velden en de hoeri's van den profeet zijn niet zoo schoon als gij. Ik bezit kisten stofgoud en diamanten, zoo vol dat het hoofd der geloovigen ze mij zou benijden; ik heb parels, zijde en kasjemirs; Zuleika, ik ben de opperste in mijn stam; duizend slaven zullen voor u neerknielen, kom onder mijn tent.

Aldus sprak de jonge Mahom tot haar die hij in zijn hart begeerde. Zuleika was droef en antwoordde zachtekens:

— Ik ben arm, gij zijt rijk, neem mij.

Mahom maakte zijn paard los, streelde het

met een zoet woord en, snel als de samoen, bracht hij de maagd in zijn stam.

Op den morgen van dien dag had een Christen het kleed van een ouderling aangeraakt en had hem brood en zout gevraagd. Hij rookte zijn nargwileh aan de tentdeur van zijn gastheer, den ouden Ahmed: hij was schoon.

De vrouwen liepen ongesluierd in den stam; de Christen zag Zuleika aan met zijn glinsterende oogen, als die van een leeuw.

Mahom keerde zich jaloersch en nijdig naar hem toe, balde de vuist, en de Christen gremelde minachtend.

Hij bleef daar lang zijn nargwileh rooken aan de tentdeur van zijn gastheer. Een kind hoorde hem dien avond, in zijn taal, een lied zingen waarin soms de naam voorkwam van Zuleika.

In den stam werd verteld dat God Ahmeds gast van zijn verstand beroofd had.

Allah! God alleen is groot! De Christen was niet krankzinnig, hij begeerde Mahoms vrouw, de sterre die uit Essen naar den stam gekomen was.

Astarte had in zijn hart het vuur der zondige begeerte ontstoken, en de geest van de schaking was in hem gekomen.

Zuleika was schoon; haar ronde schouders schenen van goud; haar borst was marmer en haar voeten waren vlug als van een almea. Zij had groote, lieve oogen, besluierd door de donkere zijde van haar wimpers; haar mond was een roos geplukt in den tuin van den profeet, en in de wiele van haar overdadige zwarte lokken kon zij geheel schuilen.

Zuleika was schoon en de Christen begeerde Zuleika.

Zekeren dag ging Mahom weg om stofgoud

te verhandelen, en vertrouwde zijn geliefde toe aan de hoede van zijn broeder.

O, waarom weggaan, gij, de dapperste der krijgslieden? En huilde uw hond niet tot driemaal toe als gij uw ros besteegt, dat als de nacht zoo zwart is. Waarom weggaan, Mahom?

Uw ros zelf luisterde niet naar uw zoetste woord; zijn veerkrachtige voet deed de aarde niet meer opstuiven, en er moest toorn komen in uw stem opdat het trouwe dier ter woestijne zou rennen. Waarom weggaan, Mahom?

Wij allen zeiden u: Blijf bij ons! — Zuleika zweeg. Waarom weggaan, Mahom?

De Christen zat weer aan de tentdeur van zijn gastheer. Dien dag droeg hij een witzijden kaftan, met goud opgesierd, en een tulband van het fijnste kasjemir. Hij monkelde toen hij Zuleika belonkte, en zij bloosde.

De vreemdeling was schoon... Waarom weggaan?

Maar, o wee! gij zijt weggegaan. Uw broeder, die jong was, en waakte niet over de tent van uw echtgenoote.

Den anderen dag vond iemand uw hond dood aan de deur van uw tent, en, op het uur dat de stem van den muezzin ons toeroept: „Daar is maar één God, en Mahommed is zijn profeet!" ging de Christen zitten aan de tentdeur van zijn gastheer. Hij zag er gelukkig uit.

Gij kwaamt terug, Zuleika ontving u zonder glimlach.

Op een avond, terwijl alles sliep — zoo sprak nog immer de derwisch — om den tijd dat de djinns door de lucht zweven, vroeg Zuleika om buiten, in de frissche lucht te gaan; Mahom stemde er in toe, en hij ging met zijn vrouw en zijn jongen broeder uit.

Een uil met paarlemoeren oogen vloog rijzekens zijn tulband. Onheilspellend voorteeken!

De krijgsman beefde niet.

Soms ritselde een lichte sluippas hen na; Mahom en zijn broeder liepen door zonder op te merken dat Zuleika achterbleef.

Mahom keerde zich om; zij lag in de armen van Ahmeds gast. De vreemdeling droeg een degen; Mahom en zijn broeder wierpen zich op hem.

De Christen velde Mahom en vermoordde diens broeder.

De stam en hoorde van Zuleika niet meer spreken: zij was met den vreemdeling gevlucht.

Vraagt ge nu nog, besloot de derwisch, vraagt ge nu nog waarom wij geen serpenten willen koesteren aan onzen boezem, noch met onzen arbeid gieren voeden die onze kinderen komen verslinden?

De krijgslieden verbleekten en streelden de kromme zwaarden die zij yatagans noemen.

Dan stond een man op; hij was jong en schoon.

— De dag komt, zei hij, en dan: bloed om bloed, vrouw om vrouw, steek om steek.

Dat was Mahom. Hij was niet gestorven: de kostbaarste onder al zijn schatten, een balsem van Jesse, had de wonden aan zijn borst gesloten.

II.

Binst dien tijd zeilde de schaker met Zuleika, de geliefde van den nachtegaal, op een schip dat gekomen was van Damme in Vlaanderen, en dat er terug bracht benzoë, wierook en ander rijkelijk reukwerk.

En die schaker was Ser Simon Huygs, edele burger der fiere veste van Brussel, de voor-

naamste stede in het lachende land van Brabant.

Hij was moedig, forsch gespierd, helder van begrip en acht en twintig jaar oud, die Brabantsche burger.

De jonge vrouwen en de jonge dochters hadden altijd graag naar Ser Huygs gekeken, en hij beviel haar met zijn rosse lokken en rossen baard, zijn klare, flikkerende, bruine oogen, en zijn gezond wezen, dat rood was van zijn goede bloed en bruin van de buitenlucht; maar Ser Huygs en koos zijn vrouw niet uit haar die verdoken aan hem dachten. En ziedaar de reden waarom hij zoo ver de vrouw van den armen Mahom moest gaan rooven.

De zee was zacht voor de passagiers. Zij kwamen te Brussel aan op den eersten Zaterdag van Mei, en gingen wonen in het Steen van Ser Huygs, een schoon en goed versterkt kasteel. De krijgslieden die, met lansen gewapend, tot windwijzer dienen boven het Steen, draaiden rond, gezweept door den storm, om de jonge lieden gratielijk welkom te heeten.

Ser Huygs vond zijn jonge zuster in den rouw, want zijn moeder was heengegaan om nooit meer terug te keeren: zij was vertrokken naar het land der gelukzalige zielen.

Als een ware moeder had die vrouw haar zoon bemind: haar liefde had hem goed gemaakt, haar sterk hart dapper, haar zachte geest verstandig.

En toen hij die woning terugzag, verlaten door haar die er zoo vaak bij zijn wieg had gezongen, voelde Ser Huygs zijn hart zoo koud worden dat hij er meende van te sterven, en voelde hij een droefenis zoo groot dat hij er als zinneloos van werd; dagen lang doolde hij door het huis al weenende en kreunende, kuste

de meubels die van zijn moeder waren geweest en zocht overal de voetsporen der doode over de steenen van den vloer. Hij wou het huis niet verlaten en droeg rouwkleeren zoo donker als niemand er nog ooit zag. Maar den echten rouw droeg hij in zijn hart.

En hij zou zeker gestorven zijn, had hij zijn jonge vrouw Zuleika niet gehad, die bij de kerstening Johanna genoemd was, en Roosje, zijn jonge zuster, om ze beide lief te hebben en te beschermen.

Zuleika, Christinne geworden, begreep dat het haar plicht was een goede vrouw te zijn en de eer en het geluk van haar man te betrachten. Maar gelukkig was zij niet, want zij en kon den armen Mahom niet vergeten dien zij, om harentwille, vermoord waande, en gedurende vele dagen en vele nachten, dacht zij aan hem met smart en wroeging.

Ook Ser Huygs had geen rust, want bloed eischt bloed en roept de wrake Gods.

Roosje integendeel, het duivinneken van het huis, sliep gerust, lachte vaak, had zoete droomen.

Dan kwam haar moeder bij haar met bloemen en ging dikwijls met haar wandelen in wijdsche

tuinen, waar al de voorwerpen wel vorm en kleur hadden, maar geen lichaam, zoo dat Roosje meende op wolken te loopen en dampen aan te raken. Daar zoo samen gaande, zei haar moeder haar wat zij moest doen om vreugde en geluk te bezorgen aan Ser Huygs en Johanna.

Vijftien maand waren er al voorbij sedert Ser Huygs terug was in het land van Brabant. Roosje groeide in schoonheid, maar dikwijls zonk zij weg in overpeinzingen en gemijmer, gelijk ieder meisje tot wie verlangen, liefde, vurige jeugd en jonge maagdekensleed tegelijk spreken. En er kwamen rijke mannen en edellieden om haar hart; de een wilde haar bedriegen en de ander haar ten huwelijk vragen.

De bedriegers zond zij, met hun begeerlijke driften, zoo ver uit rijden, dat zij haar sedert dien schuwden en het zelfs niet waagden langs haar huis te komen. Zij die naar haar hand dongen wees ze boud af, alhoewel er onder hen schepenen waren, de damman in eigen persoon, en verschillende advokaten, allen lieden van goeden huize en van goede zeden.

III.

Op een Zondag ging Roosje naar de mis, enkel vergezeld van Klaes den Hoester, een ouden dienstknecht, die over haar waken moest, maar dien zij, als het geval zich voordeed, zelf had moeten beschermen, zoo hoestend was hij, jichtig, gebroken en gekromd door den ouderdom.

Toen Roosje terug kwam beefde zij van gejaagdheid en was heel ontdaan. Ser Huygs vroeg haar of de koude haar hinderde; zij antwoordde dat zij het warm had als in de zomerzonne.

Johanna aanschouwde haar zeer aandachtig en zag dat inderdaad niet de kou haar zoo afgetrokken en onrustig stemde, noch haar verschillende keeren verschrikt deed omkijken alsof daar iemand achter haar stond.

Ser Huygs ging uit voor zaken. Johanna vroeg aan Roosje wat er scheelde.

— Zusterlief, antwoordde Roosje, gij moogt mij niet uitlachen als ik u in vertrouwen mijn tegenkomste vertel; het is iets zeer eenvoudigs en zeer vreemds. Toen ik, met Klaes, naar Sinter Goelen ging, ontmoette ik onderwege een jongen man, zoo schoon als ik er nooit een zag. Hij droeg, gelijk de burgers hier, een langen rok, en een grooten gouden ketting, maar toch weet ik dat ik hem nooit gezien heb in het hertogdom Brabant, noch in het graafschap Vlaanderen, noch in het markiezaat Antwerpen, die schoone streken waarin ik met mijn broeder Simon dikwijls mocht reizen.

Lieve zuster, zei Roosje verder, en ze schoof dichter bij Johanna, hij had donkere oogen, en een blik zoo scherp dat het in mijn ziel drong en ik den harteklop kreeg.

Klaes zei: Kom, juffrouw, we moeten voortmaken, hoor, de klok gaat zwijgen.

Maar ik bleef voor dien schoonen man als versteend staan; ik voelde dat ik alles zou willen wat hij wou, dat, als hij het mij bevelen zou, ik met hem zou gaan, verre weg, verre, verre weg, en ik hem zou onderdanig zijn gelijk aan monseigneur den Hertog. Zijn oogen spraken en schenen te antwoorden op iets in mij dat mij geheel ontstelde, en dat ik hem gaarne zelf had gezegd.

— Zusterken, zei Johanna, die man heeft u reeds betooverd.

Roosje knikte ja.

— Hij liet me door, ging zij voort, en volgde mij. Hij trad met mij de kerk binnen en het volk duwde hem tegen mij aan; ik had het koud en warm tegelijk en voelde evenveel lust om weg te loopen als om mijn armen rond zijn hals te slaan. Zijn kleeren geurden van amber of benzoë.

Hij ging bij de mannen zitten en ik bij de vrouwen, gelijk het betaamt. Onwillekeurig zocht ik hem met de oogen, en dan werd ik bang: want hij zag er uit gelijk Satan in den tempel des Heeren, en hij wierp blikken vol haat op den priester, op het altaar en ook op de beelden van Mevrouw de Moeder Gods en Mijne Heeren de Heiligen.

Maar als hij mij aanzag waren zijn oogen zoo teer, dat ik ze over mij voelde gaan gelijk uw zachte hand als ge mij liefkoost. Hij was zoo schoon, dat ik een booze gedachte kreeg en een stond meende dat het de duivel was. En toch en had ik toen voor hem niet de vrees die wij, Christenen, voor den booze moeten hebben. Want ik zei in mijn eigen, en bedreef alzoo groote zonde, dat, mocht ik hem in de vlammen of in de wreede tormenten der hel zien, ik naar hem zou willen gaan en voor hem Monseigneur Jezus zou bidden, met zooveel tranen, dat Hij er hem eindelijk uit zou helpen, al was het Lucifer zelf.

Roosje, alzoo sprekende, maakte het teeken des kruizes, en boog het hoofd; zij glimlachte en scheen te staren naar een verschijning uit het paradijs.

— Vogeltje, zei Johanna, gij zult door den kater gegrepen worden, een dezer dagen; gij moet God bidden, kindlief.

— De kater wil mij niet opeten, antwoordde Roosje.

— Oolijk meisje, sprak Johanna, weet gij dan al wat hij wil?

— Neen, maar ik geloof graag dat hij mijn heer wil worden en de meester van mijn gelukkig leven.

En dit zeggende, sloeg Roosje vurig haar armen rond Johanna, en denkende aan hem dien zij ontmoet had, kuste zij haar de wangen en de handen met een nieuwe en groote kracht van teederheid, waaruit de machtige betoovering van liefde bleek die over haar gekomen was.

Dan zocht zij de eenzaamheid op gelijk ze allen doen die van liefde besmert zijn.

IV.

Binnendien was Ser Simon Huygs thuis gekomen, en zag aan het raam zijn vrouw Johanna zitten, die den blik op de drie steenen posturen van het huis der Kuipers vestigde, zonder ze te zien. Die goede lieden wrochten sedert drie jaar met hun dissels op hun duigen. Johanna zag hen niet, maar in haar geest zag ze wel Roosje die verliefd was.

Zij bad stil tot Mevrouw Johanna, haar goedertieren patronesse, er voor te zorgen dat hij die het hart van Roosje gestolen had, even goed als schoon, en even rijk als goed mocht wezen.

Ser Huygs stak de deur open, maar zij en hoorde het niet; hij trad nader, maar zij en roerde niet, want ze keek steeds naar de drie kuipers, de duigen en de dissels. En ze verschoot van schrik toen Ser Huygs zijn hand op haar schouder legde en vroeg:

— Vrouw, wat is er?

Haar oogen verrieden zoo veel benauwenisse dat Ser Huygs zei:

— Blijft er mij hier niets meer over dan de schim van mijn lieveken?

— Ha, lachte ze toen, want ze was blij hem te zien en drukte zijn hand in de hare, dit zijn geen handen van een schim, en mijn trouwe lippen die uw gebaarde wangen kussen ook niet; — zij opende haar geldbeugel, — deze twee gouden Peters waarmede ik de kavesse zal betalen die morgen komt, en worden niet uit mijn beurs genomen door de vingeren van een schim, en het is geen schim die morgen met u zal klinken, mijn beste man.

— Dat weet ik, zei hij, maar dat belet u niet mij te zeggen waarover gij daareven zoo zat te peinzen.

— Daar en is geen reden.

— Ha, Johanna, sprak hij, gij vervalt in de zonde der leugen.

Johanna monkelde, want zij wist dat, als de vrouwen een haar uit het hoofd getrokken werden voor elke leugen die zij sedert haar geboorte spraken, er alleen nog kale op de wereld zouden loopen — wat zeer jammerlijk zou zijn.

— Waarom lacht gij?

— Omdat ik blij ben u te zien... Zeg, stoute, jaloersche man, waarom zie ik u zoo dikwijls de zware wenkbrauwen fronsen? Is er reden tot kwaden zin? Waarom u eigen zoo zonder grond pijnigen? Ik zou u graag van dat gebrek willen genezen, niet door tranen of boosheid, maar door te lachen om u te doen lachen gelijk ik nu doe, mijn lieve man.

— Keppeke, zei Ser Huygs, ik verbeeld me soms dat gij treurt over uw zonneland, uw

schroeiende woestijnen en de verbrande kaken der volgelingen van den Profeet.

— Zeg er geen kwaad van, antwoordde Johanna, maar geloof ook niet dat mijn hart nog vraagt naar iets van wat ik ginder liet. Waar gij zijt, ben ik blij te zijn, waarheen gij trekt, trek ik welgemoed; en als ge mij aanspreekt en mij aanziet met uw heldere oogen, en ik triestmoedig ben, dan komt over mij de lente die de bloemen opwekt onder de sneeuw.

Ser Huygs luisterde, over van blijdschap.

— Die Afrikaansche zandvlakten en wil ik niet meer weerzien, zei Johanna nog, want ik heb dit schoone graafschap Brabant lief, en zijn veien grond, en de groote scheme van zijn boomen, en zijn goede mannen die wrochten gelijk laten den heelen dag, maar 's avonds en soms 's nachts vroolijk feestvieren, drinken en zingen.

— Maar, zei Ser Huygs, dat en zegt me nog niet waarom gij daareven zoo aan 't droomen waart...

— En heb ik het u niet gezegd? vroeg Johanna, met gebaarsel van verwondering en vast besloten de geheimen van Roosje niet te verklappen. Want, als van nature uit, schijnen de vrouwen saam een soort verbond gesloten te hebben om elkander tegen al de mannen te beschermen, en vooral om dezen alles wat mag en zelfs wat niet mag te verduiken, en zulks uit ingeboren neiging tot uitvluchtsels, list, looze streken, en ook uit vrees van daar waar alleen vrouwelijke teerheid, fijngevoeligheid, zachte zorg en een beetje oolijkheid passen, schielijk den man te zien opdagen, die met zijn scherpen toon, lomp en plomp, door alles heenjaagt als een bende krijgslieden door een klaverland.

Ser Huygs antwoordde dat zij hem nog heelemaal niet gezegd had waarom zij zat te peinzen.

Zij monkelde vanher.

— Ik peins, sprak zij, omdat ik peins, omdat het morgen Zondag is, dag van niets doen, omdat ik leeg zit, omdat mijn geest aan 't kniezen gaat en omdat ik wel zou willen weten, wanneer die drie steenen mannelingen, daar aan den overkant, gedaan krijgen met het werk van den grooten dissel op die arme duigen, die wel weggevreten zullen zijn door den regen eer ze voor de ton klaar komen.

En aldus sprekende, zag Johanna Ser Huygs aan met lachende oogen, opdat hij ook lachen zou: wat hij dan ook dadelijk deed.

Hij vroeg haar op te staan, ging zelf zitten, trok haar op zijn knieën en nu keken zij beiden naar de straat en naar de drie steenen mannelingen.

Ze zaten daar gelukkig voor het open raam, lieten de frissche lucht binnenstroomen en de klare zonne, toen ze het klokje van een kerkknaap hoorden die voor een priester uitliep ter berechtinge van een stervende. Zij knielden neer en baden voor de ziele die ging vertrekken. Toen de stem van het klokje in de verte verklonk, namen zij weer plaats voor het venster, maar hun vroolijkheid was gedempt.

Twee oude meetjes kwamen luid klappende aan in de straat, hoestten, spuwden en maakten danig lawaai met haar krukken:

— Lacie! bure, zei de een, en is het niet jammerlijk dat zoo een fleurige man sterven moet, die zoo knap is, zoo levenslustig en zoo jong van jaren?

— Ach! zei de andere, die arme Jan Sammans, alzoo vermoord door den minnaar van zijn vrouw.

— Twee steken met het knijf, een in de borst, en een in den buik. Hij smelt, bure, hij smelt in zijn bloed, de arme man. En de moordenaar is weg, en zal niet vervolgd worden in 't buitenland, want ze zeggen dat hij in de gunste staat van den Romeinschen Keizer.

— Ach! konden de heeren van de vierschaar hem treffen.

— Hij zit nu al ver, als hij nog vrij is! Gerechtigheid van den Heere, gebenedijde Maagd, zegden zij, vervolgt den moordenaar, en dat hij, bij gebreke aan beul en koord, op zijn weg bramen vinde om zijn voeten te verscheuren, adders om hem met hun giftanden te steken, en het vuur van den hemel om hem neer te slaan... Want, zegden zij heengaande, als zijn Heilige Majesteit, de God in den Hemel, niet doodt deze die dooden, dan raken zij het moorden gewoon; en als het niet gaat om meisjes of vrouwen, zullen wij onder hun mes vallen, voor onze arme duiten die wij met zooveel moeite hebben vergaard, Heere God.

En de twee meetjes hinkten verder al hoestende, spuwende en danig lawaai makende met haar krukken.

Johanna en Ser Huygs zagen elkander triestmoedig aan en hadden mekaars handen gevat.

— Twee steken met het knijf, zei Johanna.

— In een eerlijk gevecht, zei Ser Huygs.

— Een roode vlek, een roode vlek op het zand, waar hij gevallen is.

— In een eerlijk gevecht, herhaalde Ser Huygs.

— Ik ben altijd verangst als gij weg zijt, zei Johanna, ik ben benauwd alleen. Ach! kon ik hem levend weerzien... Simon! Simon! er wordt op de voordeur geklopt. Hoort gij het, Klaes doet open... Die stem... die mannen-

stem... ik ken die stem! Ze komen alle twee boven, Klaes en hij... Bescherm mij. Ik ben benauwd.

Klaes deed de deur open; daar stond een flinke, keurig gekleede man.

— Mahom! Mahom! riep Johanna uit, red mij, Simon.

En zij verstak zich achter Ser Huygs.

V.

Mahom trad de kamer binnen. Klaes bleef achter de deur op zijn krukken staan, getroffen door den naam van den ongeloovige dien Johanna geroepen had, en ontsteld door haar grooten gil. Hij stond daar gelijk een trouwe hond die gevaar ruikt en, verknocht, zijn meesters bewaakt. Klaes dacht aan zijn oude armen, zijn bevende handen, zijn wankel lichaam en vroeg zich af of al die versleten beenderen saam van eenig nut zouden zijn om Ser Huygs en Johanna te beschermen.

Mahom stond bij de deur. Hij was bruin gelijk een noteschelp, even groot als Ser Huygs, maar slanker. Zijn groote, zwarte oogen keken stug, zijn gelaat was koel. Na drie jaar scheen hij gekomen om een gelofte te voltrekken, een wreede, woeste wrake op Ser Huygs en Johanna te nemen.

Johanna smoorde haar vrees en haar snikken in haar schorte. Toen Ser Huygs, dien de gedachte aan Mahoms dood zoo vaak gefolterd had, hem daar levend terug zag, voelde hij plotseling een groote blijdschap, en sloeg zijn handen te gaar:

— Wel, zijt ge verrezen, Moriaan, zei hij; God zij geloofd! Wat verlangt gij van ons?

Mahom ging naar hem toe en zei, terwijl hij zich op de borst sloeg:

— Twee steken. Wonde om wonde.

Intusschen was Klaes naar de kamer van Roosje geloopen en had haar gezegd:

— Aanminnige juffrouw, gelief beneden te komen en zie wat daar gebeurt: een man met kwaad gezicht is bij den baas, en mevrouw Johanna weent en roept.

Onderwijl Klaes bij Roosje was, had Ser Huygs Mahom geantwoord:

— Wonde om wonde, ik begrijp u niet? Waarom slaat gij op uw borst? Ik heb u getroffen in een eerlijk gevecht; gij zijt genezen; wat vraagt gij nog meer?

— Lacie! weende Johanna achter zijn rug, waarom wilt gij niet begrijpen dat hij het op uw leven gemunt heeft, Simon?

— Wonde om wonde! riep Mahom vanher.

Die woorden hoorde Klaes toen hij de deur voor Roosje openstak. Hij trad niet binnen, en zocht in zijn geest naar eenig middel om zijn meester te helpen. Hij dacht niet zonder grond:

— Als ik nu bots binnenga gelijk een dwazerik, en als die kerel het op den baas geladen heeft, zal hij eerst mij koppekaaien, en alzoo den zwaksten wegruimen om dan nog maar tegenover één vijand te staan.

Lacie! mijn goede beschermheilige, zei Klaes nog, ik ruik bloed en strijd, geef aan mijn oude armen kracht, en sluwheid aan mijn oude hersenen.

Toen Roosje Mahom zag, gaf zij een luiden schruwel, en zocht rillende, bleek en ontdaan, schuil bij Johanna.

— Hij is het, zuster, hij is het, zei ze, zich, als een henneken onder den vleugel der kloek, tegen Johanna aandrukkende.

Maar Johanna miste de kracht om zich te verbazen of om te antwoorden; zij dacht alleen nog aan het bedreigde leven van haar geliefden Simon. Zij begreep echter wel wat Roosje beduidde, omstrengelde haar, en weende en kloeg met haar mede.

Mahom scheen, bij de verschijning van Roosje, ook eenigszins ontroerd, er kwam zelfs een spoor van blijheid over zijn gelaat, maar dat en was de ontroering noch de vreugde der goede harten.

Ser Huygs stond vlak voor hem, en tastte of zijn deugdelijk mes nog aan zijn riem zat; hij vond het niet, en wachtte stille tot de Moor vanher spreken zou: wat deze dan ook deed.

— Gevecht op het zand, zei hij. Twee steken in de borst. Bloed op grond. Gevallen. Vrouw weg. Beminde vrouw. Bloed om bloed, wonde om wonde, vrouw om vrouw.

Bij deze woorden wees hij op Roosje.

— Gij zijt een schoone kerel, zei Ser Huygs, spottende, en maakt nogal plezieriglijk beslag, mijn lieve Moriaan. Gij wilt dus tegelijk met mijn aanminnig zusterken en, door uw vroom mes, met mijn eigen huid kennis maken? Ha! gij moet Roosje hebben, gij zult ze hebben. Wij, Brabanders, wij moeten lijvelijk wrochten om iets te bekomen; maar voor die met kameelwater gewijde ongeloovigen, is een enkel woord voldoende, en dat werkt schielijk, gelijk bij tooverslag. Dood en grijp, mijn lief snoetje, grijp en dood: Roosje en ik, wij laten u zoo meteen uw gang gaan.

Bij deze woorden had Ser Huygs vuur in de oogen, en sloeg zijn tong zoo leutig en stak hij zoo trotsch het hoofd op, dat Johanna moed schepte en zei:

— Zoo houd ik van u, lieve man...

Roosje, het zoete meideken, meende ook te mogen spreken, voorzeker hopende dat de zachtheid van haar harte den kwalijk gemaskerden Afrikaan zou ontroeren, die bloed zocht te vergieten in haar kalm huis en haar zelf wou ontvoeren.

— Ach, vreemde heer, bad zij, ziet gij niet hoe mijn zuster en ik hier versteven staan van schrik door uw kwaad wezen dat mij, daar fluks, zoo goed scheen op den weg naar de kerk.

Zij monkelde en haar mooie oogen baden om een weermonkel; maar de Moor zijn gezicht bleef strak als een blok en hij sprak:

— Strijd verloren. Strijd herbeginnen. Wonde om wonde. Bloed om bloed. Vrouw om vrouw.

Ser Huygs verloor zijn geduld.

— Weet gij wel, zei hij, dat het geratel van uw verbrande bakkes mij evenzeer aanstaat als muziek van een gescheurden ketel. Weet gij wel dat ik het beu ben, en dat wij hier kipkap klaar gaan maken, Mahomedaanschen kipkap, mijn zoete vriend, gepeperden ongeloovigen kipkap van den zoon van den Profeet.

— Staak, broeder, riep Roosje, vergiet het bloed van uw naaste niet.

— Dat mijn naaste, sprak Ser Huygs, steeds driftiger en op Mahom wijzend, ja, mijn naaste, gelijk de tijger, gelijk de jakhals, gelijk de hyena; dat is hij. Weet ge wat hij wil? Na met hem in een eerlijk gevecht geweest te zijn, wil hij mij nu slaan, om u weg te voeren naar het land der Mooren, waar gij al blij zoudt moeten wezen zijn prinselijke voeten te mogen wasschen en zijn bed te deelen met een twintigtal vrouwelingen, die niet beter verdienen dan 'sVrijdags voor de rechters van het stedehuis gegeeseld te worden.

— Ach, red hem, Monseigneur Jezus! riep Roosje, dat hij in u moge gelooven en dat hij berouw hebbe!

Dan maakte zij zich los uit de armen van Johanna en wierp zich voor Mahom op de knieën, en deze lachte triomfantelijk, haar zoo vernederd te zien.

— Mijnheer de Moor, sprak zij, als het waar is dat gij tot de ongelukkigen behoort die tot het eeuwige vuur gedoemd zijn, mijnheer, dan wil ik, arm Brabantsch meideken, u redden... Ik stam af van adellijke mannen en vrouwen, en als gij in ons land wilt blijven, en u wilt laten onderrichten in het Christelijk geloof en de Moorsche ketterijen wilt afzweren, dan zal ik u wellicht schenken hetgeen gij mij vanmorgen zoo innig scheent te vragen op den weg naar de kerk.

— Roosje, vroeg Ser Huygs, wat beduidt dat?

— Ik wil zeggen, antwoordde zij ootmoedig, dat ik mij voel sterven bij de gedachte aan een gevecht tusschen u en dezen man uit het Moorenland. Ik beken ook, gelijk een eerlijk meideken, dat niets verduiken moet, dat ik dezen vreemdeling van morgen gezien heb en dat mijn harte naar hem trok en dat ook zijn oogen mij van zijn deugdzame minnelijkheid spraken. Om mijnentwille, heer broeder, om mijnentwille, ter wille mijner liefde voor u, en ter wille der genegenheid die ik een wijle voor hem had, vraag ik u beiden hier geen bloed te vergieten. Ik beloof hem trouwens zijn vrouw te worden onder de voorwaarden die ik genoemd heb.

Ser Huygs had zijn zuster Roosje teederlijk lief. Hij wist van verbazing niet wat te denken of te doen, terwijl Johanna zachtekens weende en zei:

— Bewaar ons voor dit onheil, Monseigneur Jezus! Spaar ons deze bezoeking!

Intusschen was Klaes in zijn klein slaapvertrekje een stevigen kruisboog gaan halen, goed onderhouden en glimmend, een herinnering aan den tijd toen Klaes Vogeldood genoemd werd en tiendenier was van het schoone gilde der kruisboogschutters...

Den stalen boog gespannen, den pijl schietens gereed, stond Klaes achter de deur ongeduldig de gelegenheid af te wachten om zijn meester te dienen.

Bij de aarzeling van Ser Huygs en bij de goede woorden van Roosje was een spotlach gekomen op de lippen van den Moor, en antwoordde hij:

— Allah is groot! Christus, booswicht aan het kruis gehangen. Bloed om bloed, wonde om wonde, Mahom overwinnaar, vrouw om vrouw.

En uit een met fluweel bedekte scheede trok hij zijn kromgepunte yatagan.

— Wonde om wonde, zei Ser Huygs in de onbedreven taal van den vreemdeling, Moor om Moor, als gij maar één liedje kent, doe ons het genoegen de wijze wat te veranderen. Alleen nog dit, zoete vriend; dat ik u uw vrouw ontnomen heb, is enkel geweest omdat de arme liever alleen meesteres is in een gelukkig gezin van goede menschen dan, met andere haremslavinnen, uw donkere grillen te dienen. En ook dit nog: wanneer bij ons, Brabanders, een twist met den degen uitgevochten is, dan beschouwen wij het als een gemeene streek nog om vergelding te vragen. Toch ben ik bereid om met u opnieuw den strijd aan te gaan, en ik zal u zoo een pandoering geven dat gij aan één genoeg zult hebben.

Binst dien tijd had Ser Huygs te vergeefs aan zijn riem naar een wapen gezocht; de groote ijzeren koterhaak was, wegens het warme seizoen, uit den haard verwijderd; aan de wanden hing mooi tapijtwerk, maar geen enkel wapen. Hij vertwijfelde reeds, toen hij in een hoek de kloeke, hazelaren schacht vond van een hellebaard, waaraan nog het ijzer ontbrak.

— God zij geloofd! zei hij, dat is precies wat ik noodig heb.

De Moor stond met zijn mes in de hand aan een kant der groote tafel. Ser Huygs stond aan den anderen kant; achter hem weenden en snikten de twee vrouwen, neergestopen van schrik.

— Ga voorzichtiglijk buiten, zei Ser Huygs tot haar, terwijl ik afreken met dezen donkeren kerel... Ik ben klaar, Moor!

Ser Huygs duwde de tafel weg en de strijd begon. Gij hadt het moeten zien, welke flinke slagen hij sloeg met zijn hazelaren schacht! En hij sloeg naar den kop van Mahom, en hij sloeg naar zijn hals; hij sloeg naar zijn beenen en hij sloeg naar zijn armen: het scheen of deze telkens vermorzeld zou worden. Maar dat gebeurde niet, want Mahom was zoo lenig, zoo vlug, zoo handig dat hij al de slagen opving. Hij sprong gelijk een razende kat, wipte weg gelijk een radde aap, en streek telkens weer rakelings langs de borst of het gelaat van Ser Huygs. Want zijn mes, zoo lang als een gewoon zwaard, was van deugdelijk gehard staal, en Ser Huygs liep groot gevaar om te komen bij dat ongelijk gevecht.

Plotseling trad de oude Klaes met zijn kruisboog binnen, hoestte en zegde:

— Baas, zal ik hem doodschieten?

— Neen, Klaes, antwoordde Ser Huygs, alsan slaande, ik wil niet dat hij ginder zou kunnen vertellen, als hij er levend van af komt, dat er twee Christenen noodig zijn om één Moor te staan.

— Ach Baas! gij kunt den moord gestoken worden in zoo een gevecht, ik ga ten minste gauw een degen halen.

— Mijn stok doet het wel, hij is goed genoeg voor den rug van een laat. Kijk hoe ik hem wrijf, zeep, wasch en spoel! Straks is hij witter dan sneeuw.

— Ach Baas, gij doet niet wel met uw schoon leven bloot te stellen aan het kromme mes van zoo een leelijken duivel.

— Ga buiten, riep Ser Huygs, en verveel mij niet met uw raad.

Klaes gehoorzaamde. Hij liet de deur open staan en daardoor verdwenen ook de twee vrouwen om zeere hulp te halen, terwijl de oude man buiten op de wacht bleef met zijn kruisboog.

De strijd duurde voort. En de Moor gaf een schreeuw, want de stok was op zijn wang neergekomen.

— Spuw uw tanden uit, zei Ser Huygs, op uw gemak, mijn bruine vriend.

Terwijl hij zoo sprak reet het mes door zijn hand; maar hij sloeg er niet minder hard om, en spotte:

— Als men uien stooft, kerft men ze om ze sappiger te maken: alzoo met den Brabander, hoe meer hij bloedt, hoe beter hij houwt. Voelt ge 't niet op uw magere ribbekas? Ze zeggen dat stokslagen van de gramschap genezen: zou dat gelogen zijn?

Binst de wijle gaf Mahom een diepen kap in

een oor van Ser Huygs, die er echter uit fierheid niets van liet merken en gezapig zei, terwijl hij krachtiger en zeerder den knuppel zwaaide:

— Hebt ge ooit, mooie safraanhuid, de schoone danskunst geleerd? Ik vermoed het wel als ik u zoo plezierig zie rondhuppelen. Geen beter meester dan een flinke hazelaarstok. Als we nu aan de Blauwpoort waren, aan dat schoone pleksken waar de Zenne zoo breed is, ik zou er u overheen jagen, hazelaarsgewijs, zoo dat ge zoudt vliegen gelijk een zwaluw. Zoudt ge

wel op de torens van Sinter Goelen klauteren met uw kattevoeten? Dans, vriendlief, spring, oranjekleurige maat. Gij meugt den hazelaar wel, niet waar? Ik merk het dat ge leute hebt van zijn aaikens. Want er is geen grooter teeken

van blijdschap dan de dans, en gij danst gelijk een leproos die Koudenberg geërfd heeft, dat, gelijk ge weet, het paleis van onze vorsten is.

— Allah! zei de arme Mahom vol razernij, hart om hart, wonde om wonde. Dood van Christen behaagt den profeet. Vrouw en zuster van den Christen, slavinnen in mijn harem.

En dat zeggende raakte hij Ser Huygs in de borst, maar zijn yatagan sneed alleen door de kleederen en schramde even de huid.

Klaes stond alsan achter de deur en mommelde kwaad: Als die valsche Moor maar een klein poozeken wou stil staan, wat zou ik hem zeere zoo een deugdelijk pijlken tusschen de twee oogen schieten, of in het oor of in een andere plekke van zijn gemeenen kop. Maar als ik nu schiet, dan zou ik ook den baas kunnen treffen... Gij zijt versleten, Klaes, neen, man, gij deugt voor niets meer op deze wereld, zelfs niet om een dollen hond af te maken. Ga u liever verdrinken, lanterfanter.

Terwijl hij daar alzoo zijn tijd stond te verbeiden, hoorde Klaes plotseling een hevig gekraak: de stok brak op den schouder van den Moor, die op den vloer neersloeg als een blok lood.

— Baas, vroeg Klaes binnentredende, is hij voor goed dood?

— God geve van niet, antwoordde Ser Huygs.

— Ha! baas, zei Klaes, dat is een groote jonste van uw goedertieren heiligen patroon.

— Ik heb dien Moor eens kwaad gedaan, zei Ser Huygs weer, hij is het niet die hier moest gestraft worden.

— God heeft het zoo gewild, God zij geloofd, baas, geloofd in alles.

Toen kwamen door de voorpoort van het Steen eenige soldaten binnen, gewapende ambachts-

lieden en een zwerm nieuwsgierige vrouwen.

Johanna en Roosje riepen van beneden:

— Houd u flink, man!

— Moed, broeder, hier is hulp.

Maar toen zij, gevolgd door de schare soldaten en vrouwen, boven kwamen en er den Moor op den vloer zagen liggen, en Ser Huygs bloedende en bedrukt over zijn overwinning, toen omhelsden zij dezen met vele warmte van liefde, en zegden:

— Waar deert het u, broeder?

— Waar hebt ge pijn, lieve man? Is het deze leelijke wond die zooveel bloed laat wegloopen? Gauw balsem! En warm water!... En hier is nog een steek. En ievers anders ook nog, zeker? Zeg, hebt ge nog ergens zeer dat wij niet zien? Vertel het ons, en ga naar bed, terstond, en laat er uw arm, vermoeid lichaam rusten. Vlug! wij zullen er u brengen.

— Lieve kinderen, antwoordde Ser Huygs, ik dank u zeer, maar het is niet omdat die Moor daar een lapken uit mijn vleesch heeft gehouwen dat ik onder de wol ga kruipen. Het is nog te vroeg... En daarbij, vrouwen, niet aan mij moet ge denken, maar aan het lijk daar... Ik en kon toch niet anders, ging hij met groote droefheid voort; ik moest u toch beschermen tegen zijn smadelijke bedoelingen, en mijn eigen leven verdedigen dat mij niet alleen toebehoort.

Johanna en Roosje, toen ze dat hoorden, bogen zich over Mahom om te zien of hij nog leefde. Maar zij voelden zijn adem niet. Zij wilden hem optillen, maar hij viel terug als een klomp marmer.

Klaes sprak zegevierend tot het volk, op Mahom wijzend:

— Kijkt nu allemaal, hij is recht uit het Moorenland gekomen met dat groote mes, om onzen baas te vermoorden. En Ser Huygs heeft alleen dien stok van doen gehad, die daar kapot ligt, om zich te weren. En hij heeft er hem zoo flink mee geborsteld dat de Moor van den levende ten doode is ingegaan, gelijk gij ziet. Mijn baas, mijn edele baas heeft dat zoo gewrocht.

— Heil aan Ser Huygs! riep het volk.

En de vrouwen beschouwden den gevallen Mahom en zegden:

— Hij en is niet leelijk, voor een Moor.

En de mannen namen hem zijn kromzwaard uit de hand, gaven het mekaar door en zegden:

— Ziedaar een goedgewetten speksnijder! Het is een groot wonder dat een arme reuling het daarvan gewonnen heeft.

Almeteens riep Roosje uit:

— Hij heeft de oogen geopend, hij leeft nog.

Inderdaad, Mahom deed de oogen open, en keek verwonderd en toornig om zich heen. Dan wou hij zich oprichten, maar 't ging niet: eindelijk, bracht hij, met veel moeite, de hand aan zijn mond waar wit schuim op lag.

— Hij heeft dorst, zei Roosje, dorst, die arme, verslagen man.

Dan ging zij zelf haastiglijk water halen en liet er den Moor bij kleine teugjes van drinken; toen zij hem hoorde kreunen, begon zij te weenen.

VI.

Intusschen liet Ser Huygs door een soldenier een heelmeester halen, den geneesheer van den hertog, terwijl Klaes beneden aan het toegestroomde volk danig veel kavesse liet drinken, om de overwinning van Ser Huygs te vieren.

Op voorschrift van den heelmeester werd Mahom op een goed bed gedragen, in een licht verwarmde kamer.

Johanna en Roosje waakten bij hem, zeven dagen en acht nachten lang. Ser Huygs had in de kamer twee gewapende mannen geplaatst die er de wacht hielden, bij aldien de Moor zich over zijn nederlaag aan de vrouwen had willen wreken.

Maar de arme kerel en dacht daar in 't geheel niet aan. Want, dewijl hij voortdurend Roosje bij zijn bed zag, zoo schoone en zoo teere, haar goede woorden hoorde zeggen om hem te troosten, en haar hoorde weenen als hij kreunde, werd hij zachter gestemd.

En hij voelde deugdzame liefde voor haar in zijn hart. Maar hij bleef zwijgen, en vergenoegde er zich mede haar te bekijken als zij van hem wegzag. Ser Huygs vertoonde zich niet aan den Moor, uit vrees dat deze in gramschap zou schieten, wat nadeelig op de genezing kon werken.

Roosje zei dikwijls tot Mahom:

— Ach, mijnheer, waarom en vergeeft gij mijn broeder niet het kwaad dat hij u deed, gelijk hij u dat vergeeft wat gij hem hebt willen doen; dan zoudt gij gauwer hersteld zijn.

En de Moor schudde het hoofd en zei:

— Vrouw om vrouw; en zweeg vanher.

Maar Roosje antwoordde rad:

— Als ge nu volstrekt een vrouw uit dit land moet hebben, misschien zijn er wel die toch van u zouden houden, mijnheer. Maar dan zoudt gij niet moeten teruggaan naar uw heete zandwoestijnen, en, voegde zij er bij op een kruisbeeld wijzende, daar is een arme goede God die voor u gestorven is, mijnheer, gelijk voor mij,

en die u ook gelukkig zal maken als gij het wilt.

— Allah is groot, zei Mahom.

— Allah en houdt in 't geheel niet van u, antwoordde Roosje oolijk, want hij heeft er in toegestemd dat uw vrouw u ontnomen werd en dat gij tweemaal gewond werdt. Lacie! onze God en zou een Christen zoo niet behandelen.

In den beginne wou Mahom geen kwaad hooren van zijn Profeet, maar Roosje kwam er vaak op terug, en hij luisterde gaarne en keek genoeglijk, terwijl zij sprak, naar haar lieftallig mondje en naar haar stralende oogen die hem wilden betoogen dat Allah hem niet liefhad. Eindelijk op een dag, den dertienden, zei hij:

— Allah is ondankbaar.

En hij vroeg dat Roosje Ser Huygs zou gaan roepen.

Ser Huygs kwam en Mahom zei hem:

— Gij waart mijn vijand, gij hebt mij gewond, maar ik heb in uw bed geslapen en van uw brood gegeten: ik vergeef u; zeg mij hoe Christenen zich verzoenen.

— Dat zal ik u toonen, zei Ser Huygs, en ik vergeef u ook, want wat gij nu doet is goed gedaan.

En hij gaf hem den kus des vredes, en de Moor gaf hem den kus terug.

Ser Huygs vernam weldra dat hij Roosje ten huwelijk begeerde; hij stemde gereedelijk toe, daar hij zag hoezeer Mahom te zijnen voordeele veranderd was, en hij uit goede bron wist dat deze uit een der beste en meest gegoede geslachten van zijn land afstamde.

Mahom, die herhaaldelijk verklaard had dat Allah ondankbaar was en dat hij niet langer dergelijke goden wou aanbidden, werd in de kollegiale kerk gedoopt.

Hij werd Walter genoemd, en Ser Roelofs, zwager van Ser Huygs, verkreeg van den hertog dat de bekeerling ook zijn adellijken familienaam zou mogen dragen.

De lieden zegden, van den Moor met zijn danig zwarte lokken, en van Roosje met haar danig blonde lokken, dat uit een dergelijk huwelijk afstammelingen zouden spruiten zooals men er zelden vindt in het land van Brabant.

Walter Roelofs liet zich, tot zijn geluk, door Roosje leiden gelijk zij wou. Want voor haar zou hij alles gedaan hebben, misdrijf en weldaad, handeling van edelman en streek van laat, zoo verzot was hij op dat looze, lieftallige meideken, dat hem zoo oolijk in haar netten gevangen had en hem zoo treffend de zwarte ondankbaarheid van zijn God had bewezen.

Zoo wordt er beweerd, dat er in zekere landen vrouwen zijn, die den leeuwen de tanden vijlen en hun de nagels snijden.

DE TWEE HERTOGINNEN.

EENS leefde een oude koning, stug noch raziaan,
Een vranke, blijde man, met roode, bolle wangen.
Hij heerschte heel alleen, in eer en deugd,
Als een rechtschapen vorst: dat ras is uitgestorven.
Ver in de zestig, telde hij in 't leven meer
Gestolen kussen, leeggedronken flesschen,
Bonte maanden, meer dan stonden treurnis, weemoed.
Flink zag hij er uit in zijne grijze dagen.
Maar lacie! zestig jaar is wintertijd,
Is tijd van warme wanten, dikke pelsen;
Scherpe blik, parmantigheid en frissche kleur,
Die schatten dan, van lieverlee, verdwijnen.
De stonden zeeren voort: elk rooft wat van ons weg.
En zwakker, kwader, bleeker, barscher
Leven wij tot aan het uiterst oogenblik.
O, als de mensch den jongen gloed van 't leven voelt
In al zijn aders bruisen!
En om zijn hoofd, dat wind, orkaan noch koude schuwt,
De blijheid, als een vinke, zingt
Bij avond en bij morgen!
O, als zijn ziele alles liefheeft: lentebloesem,
Daverstorm in 't woud, en wind die zachtjes streelt

Lijk vrouwenhanden, blanke sneeuw die 't al omkleedt,
En zware wolken, zwart lijk gieren in de ruimte,
En uilennest in ouden torenbonk!
Dan groeten bloemen hem met lonk en lach,
En minlijk woord, en 't ruischt alom: 't Is al voor u!
Beveel, en kies, en neem, en heersch, mijn koning!
Eenieder had den blonden zoon des konings lief;
Hij was zoo fonkeljong, en in zijn bruine oogen,
Daar blonk de vrankste leute; hij was steeds blijgezind;
Hij hield meer van 't vermaak dan van de studieboeken;
En dat hij paarden, vrouwen, honden had:
Moet dat gezegd?
Eenieder had hem lief, vooral twee hertoginnen.
Dit was, voorwaar, een jonste wonderbaar.
Hijzelf bekende dat, maar zie, er zijn gevallen
Waar overdaad van 't goede niet en schaadt.
Doch zoo twee liefden in een harte! Wat een schande!
Alvast wordt een van bei verzuimd?
't En doet! Want luister hoe die vrouwen waren.
Blond, de eerste; bruin, de tweede.
Bij de eene was hij vroolijk,
Bij de andere ingetogen.
Dol, de eene; de andere wijs.
De blonde had hem lief met passie;
Stille was de min der bruine.
De lust der blonde was te jagen door de velden.
Te spelen op het water, te joelen in de stad.
De bruine was vol ernst, beminde 't eenzaam leven,
En droeg steeds zedig zwart. De blonde hield van feesten

Waar de zorg verschimt, van zangen in het deemster.
Beider hart was goed. En, vreemd! ze hielden van elkaar,
Zoo dat het roerend was om zien, en schoone!
De wijze bruine, als haar mededingster
Schaterend rende naar het bosch, terwijl zij achterbleef,
Alleen, en werkte, was toch niet jaloersch,
Maar lonkte naar de dwaze en riep haar zoete woordjes toe.
De blonde, wisselvallig, lachte dat het klonk,
Of weende twintigmaal in eene zelfde stonde.
Zij pintte hare zachte lokken met de pracht
Van al de gauw verslenste bloemen.
De bruine kranste zich met bloem die niet verwelkt,
Met stroobloem, kloek gelijk een eerste liefde.
De prins hield danig veel van deze vrouw.
Zij leek een beeld van Phidias, met schoone ziele.
Hij hield van haren fraaien, vrijen, klaren blik,
En breede, peinzend voorhoofd, hare trotsche houding.
De blonde had de teerheid van haar lach,
Noch hare stem zoo zoet als liereklanken,
Noch en had die zedigheid, die eerbaarheid,
Die zelfs de driesten tot den eerbied dwingt.
Haar wreedheid miek hem dol: hij knielde vaak voor haar,
En 't kropte in zijn keel, zijn oogen schoten tranen,
Hij zuchtte lijk een mensch die smartelijk lijdt, en zei:
— Ik heb u lief! Waarom mij langer martelen?
Maar 't was al om niet dat hij vol hartstocht sprak,

En mager werd. De strenge hertogin verdaagde
Zijn geluk, de tol van zijne liefde steeds, en sprak:
— Beloof het op uw eer dat gij den Staat zult mennen,
Uw ouden Vader helpen! Gij alleen zijt al zijn hoop.
En zoo gij weigert, ga dan weg van mij;
En zoo gij 't doet, dan word ik de uwe morgen.
De prins stond voor de keus. Hij vond de taak te zwaar,
Was willoos, weende, toornde, kwam tot geen besluit.
Te zottebollen was zijn lust en leven:
Luiheid schijnt veel prinsen welgevallig!
Op zekeren dag zei hem de blonde in 't paleis:
— Ik heb twee flinke paarden. Kom wij zullen rijden,
Rotsen over berg en dal. Kom, prins, de fantazie
Alleen zal leiden. Kom, naar verre morgenstreken.
De prins deed naar haar woorden. Gij hadt ze moeten zien!
Ze draafden lachend van den uchtend tot den avond.
De blonde haalde dagelijks duizend grillen uit.
Haar wegen liepen dicht bij afgrondranden,
Waar hij dwaaslijk zich den hals had kunnen breken.
De koning werd een nacht gevaarlijk ziek, en stierf.
Maar voor hij overleed, liet hij zijn zegen zenden
Aan zijn zoon die in den vreemde zwierf en wenschte
Hem geluk, en macht, en kracht.
De prins was zeer verbaasd toen hij, teruggekomen,
Tranen rollen zag op grijzen snor van een soldaat,
Die waakte bij de deur van 't koninklijk paleis

En 't geld niet aannam dat een knecht hem schonk:
Zijn door de zon en 't weer gebruind gelaat
was droef.
Een keldermeester, vroeger blozend, thans
verdossemd,
Kwam dan naar den koningszoon en zei heel zacht:
— Ach, Prins, daar stierf vandaag een man in
dit paleis!
— Wie toch? zoo vroeg de prins ontsteld, zeg
mij zijn naam!
De keldermeester zweeg; dan kwam een kan-
selier
Ook naderbij en zegde: Heil den nieuwen koning!
Zoo wist de prins dat hij geen vader meer en had.
Hij weende lang, 't gelaat te grondewaart.
Toen ging hij binnen, 't harte vol berouw en bad.
Hij bad drie dagen en drie nachten bij den doode.
— Ach, zei hij tot het arme lijk, ach, edele Vader!
Zie hoe groot mijn droefheid is! Ik ben veranderd!
U gedachtig zal ik doen wat ik voor mij niet deed.
Twee jaar daarna besloot de prins te trouwen.
Hij had de blonde lief, en had de bruine lief.
Maar was het wel verstandig zoo in 't openbaar
Twee vrouwen geern te zien? Vertrad hij niet
de wet?
Doch hoe hij dacht en zon, hij minde beide teer.
Hij had voor haar twee harten en een dubbel leven.
Er werd gezegd dat hij zijn eigen zelf bedroog:
Een liefde als de zijn kan geen vergissing wezen!
Hij liet de wetten halen over bigamie;
Hij wekte uit den slaap, tot haar verbijstering,
De heele academie. Ten slotte, in een hoekje
Van 't archief, werd dit besluit gevonden:
Twee vrouwen mag men hebben, maar niet meer:
Aangezien, zoo zei 't besluit, dat zulks volstaat.
Toen waren al de wenschen van den prins
vervuld.

Hij nam ze bei tot vrouw, de wijze, en de dwaze,
En was zoo diep gelukkig dat, om 't keizerschap
Der wereld of om 't sultanaat der zonne,
Hij geen halven penning nog besteed zou hebben!
Hij leefde naar den eisch der wetten, haalde soms
Wel een of ander groote dwaasheid uit —
Maar 't was alleen dan wegens overijlde haast.

* * *

In sprookjes zoekt men vaak verborgen zin:
Wie dat hier wenscht, dien bied ik aan wat volgt.
De blonde hertoginne is de Fantazie,
De dwaze thuis, de dwaze in de wijde wereld.
Waarom van haar niet houden? Dwazen zijn zoo geestig!
Zij is zoo schoon, zoo goed, zoo vroolijk, 't lieve kind,
En toont zoo blanke tanden, als zij lacht!
En zij is zoo bekoorlijk als ze 's avonds schrikt
Voor niemendal, een boom, een paal, een dwaallicht
Dat zich spiegelt in het water!
Hoe zou men haar niet minnen, ook wanneer ze schreit
Van smarten die zoo vlijmend zijn, zoo zwaar,
Dat zij een stonde later evenmin nog weet
Waar zij ze liet, als haar vergeet-mij-nietje
In het woud geplukt.
Hoe zou men haar niet minnen, die vertelster
Vol bekoring? Als gij, eenzaam, u verveelt,
Wil de dwaze u doen ijzen, en verhaalt:
— Een oude doode dweerschte 't land in zijnen lichter;
Uit de leege holten zijner oogen weende hij;

Zij zullen eeuwig weenen, zijne beenderen, weenen!
Zoo verhaalt zij argeloos, verbleekt en rilt
Als schaamde zij zich over wat zij zegde.
Kijk! daar zeert zij weeral weg:
— Hoornen roepen, wapens klinken, krijgers vloeken,
Trommen grommen, bloed en vuur, gehuil en dood!
O de oorlog! Wat al rouw! De zonne gruwt er van...
Meent gij dat zij daarbij langer blijft? Komaan!
— Hier zitten, in den hoek van 't vuur,
Twee oudjes saam als twee geliefden.
Zij weten een zoo schoon verhaal,
Zoo klaar, vol zon, vol lucht, vol licht,
Vol bloemen, geuren, bosschen, weiden,
Zoo vol struiken, boogerds, rosse wingerds!
En, daar midden in, een minlijk meisje,
Dat, op zekeren morgen... Maar, er wordt geklopt!
En 't slot van 't schoon verhaal? Wel, leer te wachten!
O blonde maagd! Gij zijt de liefde waardig!
Gij zijt het bloed, het leven en het sap
Van onzen armen menschengeest! O dochter Gods!
We zouden, zonder u, geloof noch geest bezitten,
En geen vertrouwen meer in 't schoone,
Maar enkel zorgen nog om 't schommelen van de prijzen,
En zonder blijdschap ware deze muffe wereld.
Soms vervolgt ge mij: in nachtmerrie, gemijmer,
Droom of vizioen. Mij deert het niet: gij zijt alom
En altijd welkom, lieve! Zijt gij duivel,

Zijt gij Magdalena, naakt, vóór haar boetvaardigheid,
Of zijt ge schim of schijn, o kom tot mij, mijn Fantazie!
Wordt gij te dwaas, te erg, en valt ge neder,
Zonder adem, zonder sprake, heet van borst,
Het oog vol vlam, — dan zal ik, in een droschki,
Met een zeer bezonnen menner,
En bezonnen voortgetrokken,
Door een zeer bezonnen paard,
Te traag, te kalm om ooit te vlug te loopen,
Zal ik uw vriendinne Rede halen:
Die zal dan uw voorhoofd koelen, uwe oogen, uwe ziel,
En zal u, dwaze Meisje, evenals aan mij,
Uw vriend indien gij 't wilt,
Zal, opdat uw oog nog blijder strale,
Ons dan weerom schenken al de geesteskracht,
En al den stillen moed, waardoor we machtig blijven,
Gaaf en goed tot aan de komste van den dood.

De Vlaamsche Boeken
der Meulenhoff-Editie

DE voortbrengselen van den Vlaamschen geest, het vele schoone dat de Vlaamsche letterkunde voortgebracht heeft en voortbrengt, willen de „VLAAMSCHE BOEKEN" wedergeven in een aantrekkelijke uitgaaf, welke in handig formaat, tegen zeer billijken prijs, verkrijgbaar gesteld zal worden. Ieder is in de gelegenheid, tegen geringe kosten, zich de

VLAAMSCHE BOEKEN

aan te schaffen.
De Zusteruitgave „DE MEULENHOFF-EDITIE, Een algemeene Bibliotheek", die over geheel Nederland en Vlaanderen verspreid is en in den waren zin des woords volkseigendom is geworden, heeft tot heden getoond ons de letterkunde, de geschiedenis, het geestelijk leven van alle volkeren te willen brengen.
DE MEULENHOFF-EDITIE is een internationale Bibliotheek geworden. Deze Bibliotheek heeft in luttele jaren méér dan één millioen boeken verspreid over Nederland en Vlaamsch België.
De VLAAMSCHE BOEKEN der MEULENHOFF-EDITIE zullen echter een geheel eigen boekerij vormen. Zij willen

DEN VLAAMSCHEN GEEST

brengen voor heel Vlaanderenland, maar hem

De Vlaamsche Boeken
der Meulenhoff-Editie

ook doen kennen aan de Nederlandsche stamverwanten.

DE VLAAMSCHE BOEKEN

zullen uitsluitend boeken brengen door Vlamingen geschreven — of werken, handelende over Vlaamsche gewoonten en zeden, over het Vlaamsche volk, over het

MOOIE VLAAMSCHE LAND

of wel zij zullen boeken brengen welke van belang kunnen zijn voor de Vlamingen of voor geheel België.

Als DEEL I in de „VLAAMSCHE BOEKEN" is verschenen

De Vlaamsche Ziel.

BRIEVEN VAN HET IJSER-FRONT.

Uitingen van onze dappere Vlaamsche strijders aan den IJser. Bijeengebracht door Mevrouw EMIEL HULLEBROECK. Met voorwoord van Dr. FR. V. CAUWELAERT en inleiding van JOH. DE MAEGT.

Prijs, eenvoudig gebonden fr. 2.75.

In Prachtband met goud fr. 4.—.

De Vlaamsche Boeken
der Meulenhoff-Editie

Verder verschijnen:

BRAF, DE PROFEET.

Een verhaal van Ontrouw en Minne
en andere Brabantsche vertelsels

DOOR

CHARLES DE COSTER

Schrijver van Uylenspiegel en Lamme Goedzak.

In het Vlaamsch overgebracht door
JOH. DE MAEGT.

Geïllustreerd door J. VAN WIJK.

Prijs eenvoudig gebonden 2½ Frank.
In Prachtband met goud 4 Frank.

Het gemoedelijke Leven

DOOR

LODE BAEKELMANS.

Leutige en gemoedelijke verhalen van het leven
te Antwerpen en Brussel tijdens den oorlog.

Prijs eenvoudig gebonden 2½ Frank.
In Prachtband met goud 4 Frank.

De Vlaamsche Boeken
der Meulenhoff-Editie

België na den Oorlog

DOOR CYRIEL BUYSSE

Schrijver van „'t Bolleken", „Rozeke van Dalen", enz.

Een boek van den beroemden Vlaamschen schrijver CYRIEL BUYSSE, die bij de terugkomst van Koning ALBERT ook toesnelde om getuige te zijn van de herleving van zijn België, de herleving van Oud-België, dat spoedig over zal gaan in een Nieuw-België. In meesterlijke gevoelige schetsen geeft CYRIEL BUYSSE hier het leven in België, het lijden en het jubelen van het volk, dat zoo'n groote rol gespeeld heeft in den wereldoorlog.

Prijs eenvoudig gebonden 3 Frank.
In Prachtband met goud 4½ Frank.

De Smarten van België

DOOR LEONID ANDREJEW.

Spel in zes Tafereelen.
Uit het Russisch vertaald door OSWALDI.

De groote Russische dichter geeft hier van België's ramp een weerspiegeling, ten huize van den voornaamsten Belgischen dichter en denker, uit wien als het ware de volksgeest, het nationaal gevoel spreekt. ANDREJEW gevoelt warm voor het Belgische volk en schetst in mooigekozen woorden, het groote lijden van België.

Prijs eenvoudig gebonden 2½ Frank.
In Prachtband met goud 4 Frank.

Verdere werken in de „Vlaamsche Boeken-Serie" zullen binnenkort medegedeeld worden.

DE MEULENHOFF-EDITIE
EEN ALGEMEENE BIBLIOTHEEK

DE MEULENHOFF-EDITIE GEEFT WAT ZIJ BELOOFT: EEN GOED BOEK, IN EEN GOED KLEED, VOOR WEINIG GELD . .
„VRAGEN VAN DEN DAG".

Al deze boeken in de Meulenhoff-Editie zijn tegen de hieronder genoemde prijzen verkrijgbaar in eenvoudige bandcartonnage met geïllustreerden omslag. **In fraaien prachtband met gouden stempel, is de prijsverhooging slechts 55 cent.** Boeken van 200, 300 zelfs 400 en 500 blz., **geb. voor slechts ongeveer f 1.—**

IN DE MEULENHOFF-EDITIE ZIJN VERSCHENEN:

1. **De Politie-Spion.** Roman uit den tijd van de Revolutie in Rusland, door Maxim Gorki. 2e druk, 6e—12e duizendtal . . . . . f **1.35**
2. **Sara Bernhardt.** Gedenkschriften door haarzelf geschreven. — Jeugd. — Eerste Tooneeljaren. 2e druk, 6e—10e duizendtal . . . . . f **1.35**
3. **Het Huwelijk van Eefke Briëst.** Roman door Th. Fontane. 3e druk, 11e—17e duizendtal . . . . . f **1.35**
4. **Napoleon.** Opkomst en grootheid. Met vele illustraties, door H. P. Geerke. 3e druk, 11e—17e duizendtal . f **1.35**
5. **Wally.** De roman van een Kelnerin, door Edward Stillgebauer. 4e druk, 11e—16e duizendtal . . . . . f **1.35**
6. **De Fraaie Comedie.** Een Haagsch verhaal, door Henri van Booven. 2e druk, 6e—10e duizendtal . . . . f **1.35**
7. **Sarah Bernhardt.** Gedenkschriften door haarzelf geschreven. — Na den Oorlog. — Sarah Bernhardt als „Ster". f **1.35**
8. **Liefde,** door Bj. Björnson. Uit het Noorsch door Cl. Bienfait. 2e druk, 8e—13e duizendtal . . . . . f **1.35**
9. **De Val van Napoleon,** door A. Kielland en H. P. Geerke. Met vele platen, 2e druk, 7e—12e duizendtal . . . f **1.35**

10. **Als het IJzer gesmeed wordt.** Realistische roman uit het leven, door Cl. Viebig, 2e druk, 6e—10e duizendtal. f **1.35**

11. **Richard Wagner.** Zijn leven en werken door J. Hartog. Rijk geïllustreerd . . . . . f **1.35**

12. **Kippeveer** of „Het geschaakte Meisje". Roman door Cosinus, 419 bladz. Deel I. 2e druk, 11e—20e duizendtal . . . . . f **1.35**

13. **Kippeveer** of „Het geschaakte Meisje". Roman door Cosinus, 381 bladz. Deel II. 2e druk, 11e—20e duizendtal . . . . . f **1.35**

14. **Galerij** van beroemde Fransche Tooneelspelers. Hun intiem leven, anecdotisch beschreven, door J. H. van der Hoeven, met vele illustraties . . . . . f **1.25**

15. **Monna Vanna,** door M. Maeterlinck, vertaling van Frans Mijnssen, met 1 portret, 5e druk . . . . . f **1.25**

16. **Het Heksenlied,** door Von Wildenbruch, op maat overgezet voor de muziek van Max Schillings door Fr. Pauwels, 4e druk . . . . . f **0.75**

17. **Een Vrouwenhlecht.** Oorspronkelijke roman door G. van Hulzen. 2e druk, 7e—11e duizendtal . . . . . f **1.35**

18. **Marie Antoinette.** — Jeugd. — Eerste jaren der Revolutie, door Cl. Tschudi. Naar de oorspronkelijke Noorsche uitgaaf door J. Clant van der Mijll—Piepers. Met vele illustr. f **1.35**

19. **Dramatische Werken,** door Björnstjerne Björnson. Naar de oorspronkelijke Noorsche uitgaaf vertaald door Marg. Meijboom. — Drie spelen van recht: De jonggehuwden; Een handschoen; Leonarda . . . . . f **1.35**

20. **Marie Antoinette en de Revolutie,** door Cl. Tschudi. Naar de oorspronkelijke Noorsche uitgaaf door J. Clant van der Mijll-Piepers, Met vele illustraties, 469 bladz. . f **1.35**

21. **Halfbloed.** Een huwelijk in de tropen. Roman door A. Perrin. Vertaald door D. Jacobson. 2e druk, 7e—12e duizendtal . . . . . f **1.35**

22. **Na het Derde Kind,** roman door H. von Mühlau, vertaald door Anna van Gogh—Kaulbach, 2de druk, 7e—12e duizendtal . . . . . f **1.35**

23. **Verloving en Huwelijk in vroeger dagen,** door Prof. L. Knappert. Rijk geïllustreerd . . . . . f **1.35**

24. **Dwalen . . . Falen.** De geschiedenis van een jeugdliefde. Roman door Th. Fontane . . . . . f **1.35**

25. **Opgang.** De roman van een vrouwenleven. Oorspronkelijke roman van Anna van Gogh—Kaulbach. 4e druk, 14e—20e duizendtal . . . . . f **1.35**

26. **„De Wapens neêr".** Roman door Bertha von Suttner. 3e druk, 18e—28e duizendtal. Deel I . . . . . f **1.35**

27. **„De Wapens Neêr".** Roman door Bertha von Suttner. 3e druk, 18e—28e duizendtal. Deel II . . . . . f **1.35**

28. **Harem.** Schetsen uit het leven van de Turksche vrouw door Demetra Vaka. 2e druk, 7e—11e duizendtal . f **1.35**

29. **Ons Mooie Nederland, Gelderland I,** door D. J. van der Ven. Met 80 kunstfoto's naar de natuur, 316 bladz. f **1.65**

30. **Het Schandaal.** Roman van G. Ompteda. Een boeiende roman waarvan in de origineele uitgave in één jaar 45000 exemplaren verkocht werden . . . . . f **1.25**

31. **Achter de Schermen.** Herinneringen van den Impressario Jos. J. Schürmann, geïllustreerd . . . . . f **1.25**

32. **De Indringer.** Roman door Aug. Strindberg . . . f **1.35**

33. **Het wondere leven der Paddenstoelen,** door D. J. van der Ven, 280 bladz. met 80 photogr. natuuropnamen . f **1.65**

34. **De laatste dagen van Pompeji,** door Edw. Bulwer Lytton, 544 bladz., 2e druk 8—18e duizendtal . . . . . f **1.50**

35. **De Oorlog.** Geïllustr. geschiedenis van den wereldoorlog door H. P. Geerke en G. A. Brandts. Het tweede gedeelte van den oorlog. Rijk geïllustreerd . . . . . f **1.35**

36. **Napoleon en de Vrouwen,** door H. P. Geerke. Met vele platen en portretten . . . . . f **1.35**

37. **Petra.** Roman door Björnstjerne Björnson. 255 blz. f **1.35**

38. **De Torens zingen!** Nederlandsche Torens en hunne Klokkenspellen, door D. J. van der Ven. Met 56 afbeeldingen naar fotografische natuuropnamen, 226 blz. f **1.65**

39. **Jeanne d'Arc.** De maagd van Orleans, door H. E. Koopmans van Boekeren, 230 bladz., geïllustreerd . . . . . f **1.35**

40. **Bloemen,** door D. J. v. d. Ven. Met 64 afbeeldingen naar photogr. natuuropnamen, 263 bladz. . . . . f **1.65**

41. **Beschaving!** Roman door Olga Wohlbrück, 390 blz. . f **1.35**

42. **De Avonturen van Oliver Twist,** door Charles Dickens, 580 bladz. Vertaling van A. van Gogh-Kaulbach. . . f **1.50**

43. **Jan Fuselier.** Schetsen uit het Indische Soldatenleven, door M. H. du Croo, 285 bladzijden . . . . . f **1.10**

44. **Kunstenaarsleven te Parijs.** Roman door Henri Murger, 385 bladz. . . . . f **1.35**

45. **Wilde Dieren**, naar het leven gephotografeerd door Aug. W. Vogt, beschreven door Dr. H. W. Heinsius. 250 bladz., met 82 prachtfoto's . . . . . f **1.65**

46/47. **De Pickwick-club**, twee deelen, door Charles Dickens, met origineele teekeningen. Vertaling van J. C. de Cock. Per deel . . . . . f **1.50**

48. **Beroemde Zangeressen,** door J. Hartog. Met vele portretten . . . . . f **1.35**

49. **De Droom,** vervolg van **„Opgang"**, de „Roman van een Vrouwenleven", door A. v. Gogh-Kaulbach, 2e druk. 11e—18e duizendtal . . . . . f **1.35**

50. **Willem van Oranje**, door H. LamanTrip de Beaufort. 106 bladzijden. Tooneelspel . . . . . f **1.25**

51. **Aron Laguna.** Tooneelspel in drie bedrijven door Is. Querido. . . . . f **0.95**

52/53. **David Copperfield**, 2 deelen, door Charles Dickens. Vertaald v. J. Clant v. d. Mijll-Piepers, per deel. . f **1.50**

54. **Peer Gynt,** door H. Ibsen. Vertaling van J. Clant v. d. Mijll-Piepers . . . . . f **1.35**

55. **Sapho** door A. Daudet. Parijsche Roman. Vertaling van Anna van Gogh-Kaulbach, geïllustreerd . . . . f **1.35**

56. **De Wilde Eend,** door H. Ibsen. Vertaald van J. Clant v. d. Mijll-Piepers . . . . . f **0.95**

57. **„Ekkehard".** Roman door J. V. van Scheffel, geïllustr., 5e druk. . . . . f **1.50**

58. **Ons Mooie Nederland, Gelderland II.** De Geldersche Achterhoek, door D. J. v. d. Ven. 250 bladz. 62 photogr. natuuropnamen . . . . . f **1.65**

59. **Henriëtte,** Parijsche roman door François Coppée. 150 bladz. . . . . f **1.25**

60. **Kleine Eyolf,** tooneelspel in drie bedrijven door Henrik Ibsen . . . . . f **0.95**

61. **Vogelleven in Nederland,** door A. B. Wigman, 250 bladz. met 65 photo's naar het leven . . . . . f **1.65**

62/63. **Schuld en Boete,** door F. M. Dostojewsky. Roman uit het Russisch. 2 deelen, per deel . . . . . f **1.35**

64. **Liefdestragedie,** roman door G. van Hulzen . . . f **1.35**

65. **Mevrouw Bovary,** roman door Gustave Flaubert, 360 bladz. . . . . f **1.35**

66. **Het Duel,** roman uit het Russische officiersleven, door A. Koeprien. Uit het Russisch vertaald door S. van Praag. . . . . f **1.35**

67. **Het Vergaan der Wereld,** door Dr. Wilhelm M. Meyer, rijk geïllustreerd. Vertaling van M. de Gruyter . . f **1.35**

68. **De Afstamming van den Mensch,** door Wilhelm Bölsche, rijk geïllustreerd. Vertaling van M. de Gruyter . . f **1.35**

69. **Hedda Gabler,** tooneelspel in vier bedrijven door Henrik Ibsen . . . . . f **0.95**

70. **Hann Klüth,** roman van liefde en opoffering door G. Engel, 325 blz. . . . . f **1.35**

71. **De Nederlandsche Nationale Kleederdrachten,** door Th. Molkenboer. Met 80 illustraties naar photogr. . . f **1.65**

72. **Lourdes,** roman door Emile Zola, 590 bladz. . . f **1.65**

73. **De Vrouw van de Zee,** tooneelspel door Henrik Ibsen. f **0.95**

74. **De roode Kamer,** roman door Aug. Strindberg, 425 bladz. . . . . f **1.35**

75. **Rosmerholm.** Tooneelspel door H. Ibsen. . . . . f **0.95**

76. **Duizend en een Nacht,** door A. Galland. Geïllustreerd. Deel I . . . . . f **1.45**

INHOUD: De bedrogen sultan. — De koopman en de geest. — Geschiedenis van den visscher. — Geschiedenis van den Echtgenoot en van de Papegaai. — Geschiedenis van den gestraften Vizier. — Geschiedenis van den jongen Koning der Zwarte Eilanden. — Geschiedenis der drie Koningszonen en van de vijf dames van Bagdad. — Geschiedenis van den Nijdigaard en van den Benijde. — De gestrafte vrouwen of de geschiedenis van Zobeide en Amine enz.

77. **De Huwelijksreis,** door Charles de Coster, geïllustr. f **1.35**

78. **Platonische Liefde.** Blijspel door C. Benima . . . f **0.95**

79. **Duizend en een Nacht,** door A. Galland. Geïll. Deel II f **1.45**

INHOUD: Geschiedenis van Sinbad den Zeevaarder. — De drie Appels. — Geschiedenis van de vermoorde vrouw en van den Jonkman, haar Echtgenoot. — Geschiedenis van den kleinen Bochel. — Geschiedenis verteld door den Christenkoopman. — Geschiedenis verhaald door den leverancier van den Sultan van Casgar. — Geschiedenis verhaald door de Joodsche Dochter enz.

80. **De roman van een onbekend Mensch,** door Tchechow, vertaling van S. v. Praag . . . . . f **1.35**

81. **Rome.** Roman door Emile Zola . . . . . f **1.65**

82. **Meulenhoff's Oorlogskookboek** . . . . . f **0.95**

83. **Vaders en Zonen.** Roman door Toergenef, vertaling van A. Saalborn . . . . . f **1.35**

84. **Duizend en een Nacht,** door A. Galland. Geïllustreerd. Deel III . . . . . f **1.45**
INHOUD: Geschiedenis van den Barbier. — Geschiedenis van Aboulhassan Ali Eba Bekar en van Schemselnihar, uitverkorene van den Khalief Haroun-Al-Raschild. — Geschiedenis der Liefdes van Camazalzaman, Prins van het Eiland. De geschiedenis van de Prinses van China. — Geschiedenis der prinsen Amgina en Ossar, enz.

85. **Ons Mooie Nederland. Limburg,** door D. J. van der Ven. Met 70 illustraties naar Photographieën . . . . . f **1.65**

86. **Kunstenaars des gemeenen Levens.** Spotternij in 3 tafreelen door Johan de Meester . . . . . f **0.95**

87. **Parijs.** Roman door Emile Zola. 485 bladz. . . . f **1.65**

88. **Als wij dooden ontwaken.** Tooneelspel door H. Ibsen f **0.95**

89. **'t Witte Huiske** door Attie Nieboer . . . . . f **1.35**

90. **Quo Vadis?** Roman uit den tijd van Nero door H. Sienkiewicz. Deel I . . . . . f **1.35**

91. **Quo Vadis?** Roman uit den tijd van Nero door H. Sienkiewicz. Deel II . . . . . f **1.35**

92. **John Gabriël Borkman.** Tooneelspel door H. Ibsen. f **0.95**

93. **De Smarten van België.** Spel in zes tafereelen door Leonid Andrejef . . . . . f **0.95**

94. **Een Huwelijk.** Roman door Bernard Shaw . . . . f **1.35**

95. **Ons Mooie Nederland, Gelderland III. De Veluwe.** Met 65 fraaie afbeeldingen en kunstopnamen . . . . . f **1.65**

96. **De Speler.** Roman door F. M. Dostojewski . . . . f **1.35**

97. **Het Gemoedelijk Leven.** Met vele platen. Geestig en onderhoudend . . . . . f **1.35**

98. **Wijn en Liefde.** Roman uit het Spaansch door Visconte Blasco Ibanez . . . . . f **1.45**

99. **Gerda.** Roman door Herman Hesse . . . . . f **1.35**